

Jaarstukken 2023

Gemeente
Hengelo

6

Paragrafen

6.1	Lokale heffingen	112
6.2	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	119
6.3	Onderhoud kapitaalgoederen	125
6.4	Grondbeleid	132
6.5	Financiering	138
6.6	Verbonden partijen	141
6.7	Bedrijfsvoering	158
6.8	Subsidies	171
6.9	Wet Open Overheid (WOO)	174

6.1 Lokale heffingen

Hengelose inwoners en ondernemers helpen door het betalen van lokale heffingen mee aan het welzijn, de leefbaarheid en de voorzieningen in onze stad. Deze lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de gemeentelijke inkomsten.

Bij lokale heffingen onderscheiden we belastingen, retributies en leges.

- Belastingen zijn verplichte bijdragen aan de gemeente zonder directe tegenprestatie. Een voorbeeld is de onroerende zaakbelasting. Belastingen zijn onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen.
- Retributies zijn een vergoeding voor het in stand houden van gemeentelijke voorzieningen zoals riolering en het ophalen van afval. Het zijn daarom geen algemene dekkingsmiddelen, maar baten van het betreffende beleidsprogramma. Uitgangspunt is dat de vergoedingen niet hoger zijn dan de kosten.
- Leges zijn vergoedingen voor door de gemeente geleverde administratieve diensten aan een inwoner die daarom vraagt, zoals een vergunning of informatie. Het beleid is gericht op beperking van de kosten en rechtvaardige vergoedingen.

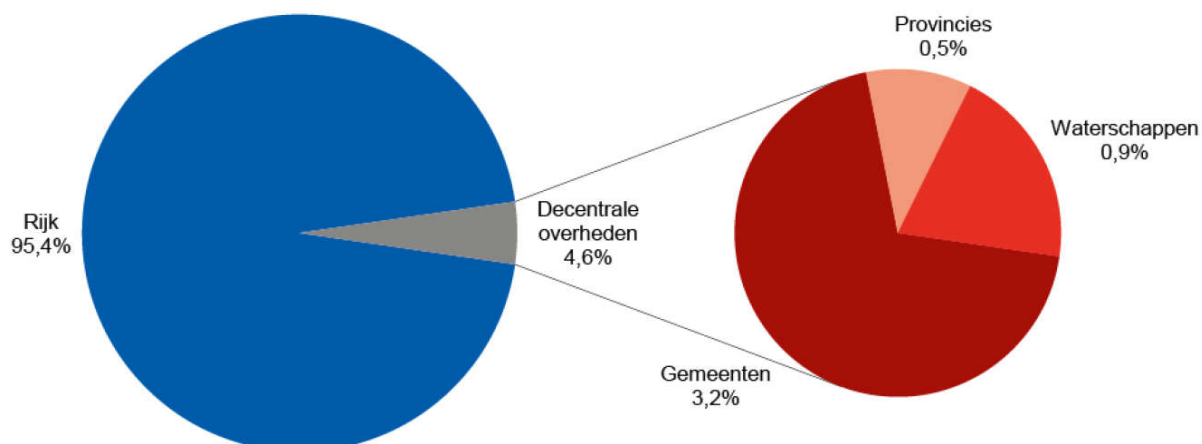
In deze paragraaf geven we inzicht in:

1. de geraamde en gerealiseerde inkomsten (6.1.1);
2. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen (6.1.2);
3. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt dat er bij de berekening van tarieven van heffingen voor wordt gezorgd dat de geraamde baten de daarmee samenhangende geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd (6.1.3);
4. de lokale lastendruk (6.1.4);
5. de gerealiseerde kwijtscheldingen (6.1.5).

6.1.1 Verantwoording van de inkomsten

In 2023 leggen gemeenten 3,2% van het totaal van belastingen van alle overheidslagen op. In 2022 was dit aandeel 3,3% en in 2021 nog 3,7%. Dit is meer dan provincies en waterschappen, maar veel minder dan het Rijk.

Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag 2023

Gemeente Hengelo heeft de volgende bedragen aan inwoners en bedrijven opgelegd. De bedragen zijn netto bedragen. De verminderingen op de oorspronkelijke heffing en als oninbaar aangemerkte bedragen zijn hier al in verwerkt. Voor de ongebonden heffingen is ook het deel dat is kwijtscholden in mindering gebracht. Voor de gebonden heffingen is de kwijtschelding niet in de bedragen verwerkt. Zie hiervoor paragraaf 6.3.

Heffingsbedragen 2023

Heffing	Begroot 2022	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
Ongebonden heffingen	28.702	28.015	30.103	30.085
OZB eigenaren woning	11.940	11.952	12.540	12.634
OZB eigenaren niet-woning	8.366	8.298	8.792	8.833
OZB gebruikers niet-woning	5.573	5.462	5.824	5.960
Parkeerbelasting	1.812	1.334	1.891	1.453
Hondenbelasting	541	544	565	578
Precariobelasting	322	345	337	355
Toeristenbelasting	148	80	154	272
Gebonden heffingen	23.328	24.882	25.192	25.200
Rioolheffing	10.407	10.542	10.859	11.296
Afvalstoffenheffing	8.415	8.816	9.273	9.072
Leges omgevingsvergunning	1.959	2.893	2.047	1.956
Leges burgerzaken (incl. rijksleges)	931	1.231	1.035	1.183
Begraafrechten	539	640	563	598
Havengelden	490	326	497	354
BIZ	258	177	269	182
Marktgeden	156	129	163	130
Rioolaansluitrecht	96	74	100	82
Leges overig	77	54		
APV			72	52
Kinderopvang			23	5
Naheffingsaanslag parkeren			217	198
Vergunningen kabels en leidingen			57	71
Vergunningen gehandicaptenparkeren			17	21
Totaal heffing	52.030	52.897	55.295	55.285

Opmerkingen m.b.t. de tabel:

- De Naheffingsaanslag parkeren was in 2022 nog onderdeel van de Parkeerbelasting. Het onderdeel "naheffing" is echter geen algemene belasting, maar een door lasten bepaalde heffing.
- APV en Kinderopvang waren in 2022 onderdeel van "Leges overig" en zijn in 2023 afzonderlijk opgenomen.
- In 2023 zijn enkele heffingen van relatief geringe omvang toegevoegd, die voordien nog niet in deze tabel zijn vermeld.

6.1.2 Beleid en ontwikkelingen

Beleidskaders

Gemeenten mogen alleen ongebonden belastingen heffen als dit in de gemeentewet is beschreven. Gemeenten hebben de vrijheid om een wettelijk toegestane belasting wel of niet te heffen. De hoogte van de heffing is vrij en wordt door de gemeenteraad bepaald. Dat doet de gemeenteraad door belastingverordeningen vast te stellen, de lokale variant van landelijke wetgeving. Hierin is bepaald van wie wordt geheven, op basis waarvan dit kan en welk tarief hiervoor wordt gevraagd.

Elke soort belasting kent verder zijn eigen specifieke wetgeving, die - niet uitputtend - in de volgende paragraaf wordt genoemd.

Actuele beleidsonderwerpen

De omgevingswet zou in 2023 van kracht worden, deze is uitgesteld naar 1-1-2024 en per die datum in werking getreden. Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen in de toegezegde hervorming van het lokaal belastinggebied. De toezegging in het landelijke coalitie van Rutte IV, dat dat gemeenten meer belastingmogelijkheden zouden krijgen, heeft nog geen handen en voeten gekregen.

Een zeer belangrijke ontwikkeling is het Wetsvoorstel matiging proceskostenvergoeding WOZ. Net voor eind 2023 heeft de 1e Kamer met dit wetsvoorstel ingestemd, dat 1-1-2024 in gaat. Door o.a. het verlagen van de vergoedingen in bezwaarafhandelingsprocedures is het voor NCNP-bureaus vanaf die datum veel minder interessant geworden om hun gratis diensten aan inwoners aan te bieden. GBTwente heeft campagne gevoerd om inwoners optimaal ten dienste te zijn bij het indienen van bezwaren.

Na Corona zijn de in die periode gematigde invorderingsrentepercentages inmiddels weer op "normaal niveau".

In 2023 hebben we voor het eerst ervaren, dat inwoners uit overtuiging geen belasting willen betalen. Ze noemen zich autonoom en soeverein en zetten zich af tegen de regels die we met elkaar hebben afgesproken. Ook tegen GBTwente is door een individu proces gevoerd om de basis van belastingheffing te ondergraven. Dit heeft geen financiële gevolgen gehad voor de gemeente.

6.1.3 Overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de belastingbaten (zonder referentie aan de hiermee samenhangende lasten) en in de baten van de bestemmingsheffingen (met referentie aan de hiermee samenhangende lasten en kostendekkendheid).

De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2023 in Hengelo werden geheven zijn:

Belastingen	Retributies / bestemmingsheffingen
Onroerende zaakbelasting	Afvalstoffenheffing
Parkeerbelasting	Rioolheffing
Precariobelasting	Omgevingsvergunningen
Toeristenbelasting	Overige leges en rechten
Hondenbelasting	Begraafrechten
	Havengelden
	Markgelden
	Bijdrage Bedrijven Investeringszone

Hengelo heft geen forensenbelasting en geen reclamebelasting.

Er zijn wel reclame inkomsten. Deze zijn gebaseerd op afgesloten overeenkomsten met ondernemers en daardoor in formele zin geen belasting.

Belastingen ten gunste van de algemene middelen

Onroerende zaakbelasting

De onroerende-zaakbelasting (ozb) is gebaseerd op art. 220 van de gemeentewet. Deze belasting levert 90% van het totaal van ongebonden belastingen in onze gemeente op. Het is een tijdstipbelasting. Degene die het onroerend goed in bezit had op 1 januari 2023 betaalt voor het hele jaar. Bij verkoop van het onroerend goed wordt belasting verrekend door makelaar en notaris. We onderscheiden woningen en niet-woningen. Alleen bij niet-woningen geldt een gebruikerstarief.

De basis voor de heffing is de WOZ-waarde per 1-1-2022, de waarde peildatum. Deze waarde wordt bepaald door de kenmerken van een onroerend goed (bouwjaar, onderhoudsstatus, ligging etc.) af te leiden van vergelijkbaar onroerend goed, dat in de periode rond de peildatum is verkocht. Daarmee benadert de WOZ-waarde de marktwaarde op dat moment. De gemeente stelt zelf de hoogte van de te ontvangen belasting in euro's vast. In Hengelo is het gebruikelijk om de hogere kosten van de gemeentelijke organisatie (loon- en prijsinflatie) door te rekenen in de OZB. Als de WOZ-waarden op peildatum zijn gestegen, verlaagt de gemeente de tarieven in dezelfde verhouding om netto niet meer of minder dan het beoogde bedrag te kunnen innen. Bij gedaalde WOZ-waarden geldt het omgekeerde.

In 2023 was de toegepaste inflatoire verhoging 4,5%. Daarnaast hebben we de sterk stijgende kosten van bezwaarafhandeling doorgerekend in het tarief, waardoor een extra stijging van 0,3% is doorgevoerd. Na afloop van het jaar was bij belastingeigenaren woningen per saldo 0,5% (€ 67.000) meer gerealiseerd dan begroot. Deze afwijking valt binnen de marge die we moeten toestaan vanwege de nooit 100% voorspelbare waarde en aantal

woningen. Daarnaast zijn de hoog ingeschatte proceskosten bij bezwaren alsnog meegevallen (€ 261.000). Na afloop van het jaar was bij belastingeigenaren niet-woningen per saldo 1,2% (€ 176.000) meer gerealiseerd dan begroot. De variabiliteit in (de waarde van) objecten en daarmee de kans op niet exact kunnen begroten is bij niet-woningen groter dan bij woningen.

Overige belastingen

De parkeerbelastingen waren begroot vanuit het uitgangspunt dat Corona voorbij was en de aantrekkelijkheid van het stadscentrum zou zorgen voor meer bezoekers. Halverwege 2023 is de begroting fors naar beneden bijgesteld. In de Jaarrekening zien we alsnog een voordeel ten opzichte van het bijgestelde begrote bedrag. De oorspronkelijke begroting halen we niet.

De hondenbelasting en de precariobelasting laten geen bijzonderheden zien.

We zijn in Coronatijd coulant geweest met de heffing toeristenbelasting door geen voorschot in rekening te brengen. Na Corona moesten we weer in het normale aanslagritme komen. Daardoor is in 2023 zowel de afrekening van 2022, alsmede het voorschot 2023 opgelegd. Dit resulteert in een hogere bate, een verschuiving en geen voordeel door meer bezoekers.

Bestemmingsheffingen

Afvalstoffenheffing

Met de afvalstoffenheffing bekostigen we de inzameling van het huishoudelijk afval. De basis voor de heffing ligt in artikel 229 van de Gemeentewet en artikel 15.33 van de Wet milieubeheer. De belastingplichtige is de gebruiker van een perceel. We kennen gedifferentieerde tarieven voor verschillende soorten afval en betalen voor de het aantal keren dat afval in een minicontainer of ondergrondse container wordt aangeboden. Daarnaast hanteren we het principe van omgekeerd inzamelen: restafval wordt naar verzamelcontainers gebracht. Voor lasten die niet per inwoner kunnen worden bepaald geldt een vast tarief.

De heffing blijft € 200.000 achter bij de raming. We hebben geconstateerd, dat de hoeveelheid aangeboden afval weer verder is gedaald. De inwoners betalen dan minder en dragen bij aan het verminderen van het afvalaanbod. Daarnaast variëren oninbare vorderingen en verminderingen jaarlijks.

In zijn totaliteit is de afvalbegroting licht voordelig afgesloten. Er is daardoor € 30.000 meer dan begroot aan de voorziening, het spaarpotje van de inwoners, toegevoegd. Zie beleidsprogramma 5.2.7, taakveld 7.3, voor een toelichting op het gehele taakveld.

Afvalstoffenheffing	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
7.3 Afval	9.294	146	1.600	11.040	9.072	2.380	11.452	
6.3 Inkomensregelingen				-	-412		-412	
Totaal / kostendekkendheid	9.294	146	1.600	11.040	8.660	2.380	11.040	100%

Rioolheffing

Met de rioolheffing betalen we allen samen de kosten van het onderhoud en de vervanging van het gemeentelijke rioleringsstelsel en de maatregelen die we nemen om hemelwater af te voeren en de grondwaterstand te beheersen. De gebruiker van een perceel betaalt een vast bedrag per eenheid van 500 m3 waterverbruik. Aangevoerd water wordt gezien als equivalent van geloosd afvalwater.

De wettelijke basis is artikel 228 van de Gemeentewet.

De heffing is € 437.000 meer dan begroot. Bijna de helft is nog een heffing die betrekking heeft op voorgaande jaren. Groei van het aantal woningen en overige panden leidt tot deze hogere heffing.

Rioolheffing	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
7.2 Riolering	8.968	243	1.248	10.459	11.296	-	11.296	
6.3 Inkomensregelingen				-	-736		-736	
Totaal / kostendekkendheid	8.968	243	1.248	10.459	10.560	-	10.560	101%

Leges

Leges worden opgelegd als er door een inwoner of een organisatie een dienst van de gemeente gevraagd wordt. Kostendekkendheid per tarief is niet noodzakelijk. Het is toegestaan om - binnen een hoofdstuk in de

legesverordening- tarieven boven de kosten ervan vast te stellen (ontmoedigen) of onder het kostenniveau (bevorderen). Het totaal van baten van een hoofdstuk mag de kosten op begrotingsbasis niet overschrijden. In werkelijkheid kan een overschrijding ontstaan. Dan worden eventuele structurele effecten meegenomen in de volgende begroting. De wetgever heeft voor enkele diensten een maximumtarief vastgesteld.

Leges	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
Paspoorten, rijbewijzen en overige buza					1.183	-96	1.087	
Leges APV					52		52	
Leges gehandicaptenparkeerkaart					21		21	
Leges kabels en leidingen					71		71	
Leges hoofdstuk 1	2.557			2.557				
Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening:	2.557	-	-	2.557	1.327	-96	1.231	48%
8.3 Wonen en bouwen	1.745	1.043	21	2.809	1.956	16	1.972	
Hoofdstuk 2 Omgevingsvergunning	1.745	1.043	21	2.809	1.956	16	1.972	70%
Leges kinderopvang	18			18	5		5	
Hoofdstuk 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn	18	-	-	18	5	-	5	28%

Overige retributies

Voor een aantal heffingen van minder grote omvang volstaan we met de weergave van de kostendekkendheid.

Begraafrechten	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	785			785	598		598	
6.3 Inkomensregelingen				-	-3		-3	
Totaal / kostendekkendheid	785	-	-	785	595	-	595	76%

Havengelden	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
2.4 Economische havens en waterwegen	502	226		728	354	220	574	
Totaal / kostendekkendheid	502	226	-	728	354	220	574	79%

Markt	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	171	73	3	247	130	8	138	
Totaal / kostendekkendheid	171	73	3	247	130	8	138	56%

BIZ	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	172			172	182		182	
Totaal / kostendekkendheid	172	-	-	172	182	-	182	106%

Naheffingsaanslag parkeren	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
0.63 Parkeerbelastingen	261	87	2	350	198		198	
Totaal / kostendekkendheid	261	87	2	350	198	-	198	57%

Rioolaansluitrecht	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
7.2 Riolering	104		21	125	82		82	
Totaal / kostendekkendheid	104	-	21	125	82	-	82	66%

6.1.4 Aanduiding van de lokale lastendruk

De lokale lastendruk omvat alle heffingen. In Nederland vergelijken we de lokale lastendruk door uit te gaan van de meest relevante heffingen: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven die ieder huishouden in een gemeente jaarlijks opgelegd krijgt.

De gehanteerde tarieven voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlasten in 2023. Deze is afgezet tegen de jaren 2019-2022.

De toelichting van de tarieven t.o.v. het voorgaande jaar is gegeven in de Beleidsbegroting 2023-2026.

Soort heffing	2019	2020	2021	2022	2023
OZB Eigenaar	281,24	286,02	292,60	305,25	319,90
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	201,84	195,36	221,40	222,06	236,84
Rioolheffing	228,00	236,04	244,32	252,84	257,88
Totaal woonlasten	711,08	717,42	758,32	780,15	814,62
Eigenaar		0,9%	5,7%	2,9%	4,4%
Huurder		0,4%	8,0%	2,0%	4,2%

Lastendruk volgens Coelo in vergelijking met Twentse gemeenten

Coelo (Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden) maakt een jaarlijkse atlas van de lokale lasten. We nemen onderstaand de vergelijkende cijfers van de Twentse gemeenten ongewijzigd over vanuit de Coelo-atlas 2023, blz. 242. Voor de vergelijkbaarheid van de heffing voor het afvalaanbod gebruikt Coelo het (gecorrigeerde) aanbod van restafval en gft-afval per inwoner per gemeente zoals door het CBS gepubliceerd. Deze algemene landelijke vergelijking leidt daarmee tot een hoger aandeel van de afvalstoffenheffing in de totale lokale lasten dan het in Hengelo gehanteerde uitgangspunt van het gemiddelde aanbod in een jaar.

Gemeente	Eenpersoons huishouden		Meerpersoons huishouden		Eenpersoons huishouden		Meerpersoons huishouden	
	eigenaar 2023	rangorde	eigenaar 2023	rangorde	huurder 2023	rangorde	huurder 2023	rangorde
Almelo	€ 967	12	€ 1.011	12	€ 433	7	€ 477	7
Borne	€ 936	7	€ 967	9	€ 380	5	€ 410	5
Dinkelland	€ 862	4	€ 890	3	€ 401	6	€ 429	6
Enschede	€ 938	9	€ 966	8	€ 536	13	€ 565	12
Haaksbergen	€ 1.039	14	€ 1.039	13	€ 573	14	€ 573	14
Hellendoorn	€ 937	8	€ 937	7	€ 493	10	€ 493	9
Hengelo	€ 889	5	€ 928	6	€ 489	9	€ 528	11
Hof van Twente	€ 963	11	€ 1.003	11	€ 526	12	€ 566	13
Losser	€ 1.028	13	€ 1.059	14	€ 252	2	€ 283	2
Oldenzaal	€ 856	3	€ 892	4	€ 357	4	€ 393	4
Rijssen-Holten	€ 657	1	€ 708	1	€ 338	3	€ 389	3
Tubbergen	€ 779	2	€ 807	2	€ 176	1	€ 204	1
Twenterand	€ 940	10	€ 981	10	€ 440	8	€ 481	8
Wierden	€ 890	6	€ 915	5	€ 495	11	€ 521	10
Overijssel	€ 867		€ 896		€ 420		€ 448	
Nederland	€ 867		€ 944		€ 346		€ 436	

Het type huishouden is nauwelijks van invloed op onze rangorde in de regio. Bij het onderscheid huurder of eigenaar is dat wel het geval. We hebben naar verhouding met de regio een relatief lage ozb en een relatief hoge combinatie van afvalstoffen- en rioolheffing.

6.1.5 Gerealiseerde kwijtscheldingen

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. De regels zijn opgenomen in de Leidraad Invordering en zijn gebaseerd op normen voor inkomen en vermogen, die het ministerie van SZW 2 maal per jaar vaststelt. Inwoners die kwijtschelding aanvragen worden getoetst op de inkomensnorm en de vermogensnorm. Inwoners die al kwijtschelding genieten komen in aanmerking voor automatische kwijtschelding.

Gemeenten kunnen ruimhartiger kwijtschelden dan de Leidraad aangeeft. Gemeente Hengelo hanteert hiervoor volgende uitgangspunten:

- bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm (Leidraad 90%);
- Voor de OZB, onderhoudsrecht begraven, rioolheffing en voor het vast recht bij de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen gemeentelijke woonlasten betalen;
- voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend evenals voor rioolheffing bij een grondslag > 500m³;
- ondernemers zijn voor de privébelastingen gelijk gesteld met particulieren;
- kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit;
- bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid is in 2023 uit gegaan van een totaalbedrag van € 1.345.000. In werkelijkheid is € 1.327.000 kwijtgescholden.

Dit bedrag is als volgt onder te verdelen naar de soorten heffing:

Kwijtschelding per heffing	Begroot na wijz. 2022	Werkelijk 2022	Begroot na wijz. 2023	Werkelijk 2023
Rioolheffing	824	713	840	757
Afvalinzameling	500	549	500	565
OZB	2	1	2	2
Grafrechten	3	3	3	3
Totaal kwijtschelding	1.329	1.266	1.345	1.327

Vorig jaar hebben we gemeld, dat de kwijtscheldingen achter bleven bij de verwachting. In 2023 is het volume kwijtschelding bijna op het verwachte niveau.

6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

6.2.1 Beleidsnotities

Titel	Raadsbesluit
Beleidsnota Integraal Risicomanagement Weerstandsvermogen 2018-2022	2271956
Beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2027	3527899

6.2.2 Doelen

Bereiken?	Doen?
Aandacht voor strategisch risicomanagement	Binnen het risicomanagementbeleid wordt gesproken over integraal risicomanagement, wat betekent dat niet alleen de (wettelijke) richtlijnen worden gevolgd, maar dat er ook een brede bevordering van risicobewustzijn plaatsvindt op alle niveaus binnen de organisatie. Risicomanagement wordt niet gezien als een aparte activiteit, maar als een integraal onderdeel van alle managementprocessen. Dankzij het aangepaste format voor collegevoorstellen en raadsadvies zien we een groeiende focus op risico's. Door deze op te nemen in het advies worden de risico's beter zichtbaar, wat een positieve invloed heeft op de discussie over risico's en op het bewustzijn daarvan. De strategische agenda wordt gekenmerkt door omvangrijke projecten en programma's met aanzienlijke risico's. Daarom zijn we in 2023 begonnen met het opzetten van projectcontrol, met als doel om bewuste afwegingen te maken bij het omgaan met risico's. Door projectcontrol te ontwikkelen, bewaken we de doelstellingen en resultaten die we willen behalen
Nieuw risicomanagement beleid 2023-2026	In 2023 hebben we het beleid risicomanagement geactualiseerd. De kaders weerstandsvermogen zijn hernieuwd. Ook hebben we aansluiting gezocht bij de programma's in de P en C Stukken. En we redeneren vanuit de doelstellingen die zijn opgesteld onder de programma's.
De implementatie van een risicomanagement-systeem	De gemeente heeft in 2023 een nieuw risicomanagement systeem geïmplementeerd en in gebruik genomen. Dit nieuwe systeem ondersteunt het risicomanagement en biedt de mogelijkheid om aanbevelingen te monitoren.
Aandacht voor integrale control	In 2023 hebben we risicodialogen gevoerd, waarbij we risico's vanuit verschillende perspectieven in kaart hebben gebracht en hebben geanalyseerd welke impact een risico kan hebben op de organisatie.

6.2.3 Indicatoren

De indicatoren zijn opgesteld conform het risicomanagement beleid dat in 2023 is vastgesteld.

Indicator	Waarde
Begrotingssaldo (* € 1.000)	De begroting is in 2024 en 2025 financieel sluitend. <i>Stand van zaken</i> Het verloop van het meerjarenperspectief in de primitieve Beleidsbegroting 2024-2027 toont een begrotingssaldo van: 2024: 471 (voordeel) 2025: 1.019 (voordeel) 2026: -1.399 (nadeel) 2027: -2.942 (nadeel)

Indicator	Waarde
Kaders weerstandsmorgen	Op 1 februari 2023 heeft de gemeenteraad de beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2027 vastgesteld.
Incidentele weerstandscapaciteit (* € 1.000)	<p>Op basis van de beleidsnota beschouwen we als incidentele weerstandscapaciteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de vrij aanwendbare reserves d.w.z. de algemene reserve 'sec' - de post onvoorzien incidenteel <p><i>Stand van zaken</i> De incidentele weerstandscapaciteit is ultimo 2023:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vrij aanwendbare reserve =algemene reserve 'sec' : 74.162 - post onvoorzien incidenteel: 116
Structurele weerstandscapaciteit	<p>Op basis van de beleidsnota is de structurele weerstandscapaciteit de onbenutte belastingcapaciteit.</p> <p><i>Stand van zaken</i> De gemiddelde woonlasten voor een gemiddeld gezin (eigenaar) in de gemeente Hengelo bedraagt in 2023 € 815. Het landelijk gemiddelde is € 944. Voor 2023 is de benutte belastingcapaciteit dus 86,3% van het landelijk gemiddelde. Als we de onbenutte belastingcapaciteit van 13,7%, zijnde € 129 vermenigvuldigen met het aantal huishoudens, ruim 38.300, komen we uit op een onbenutte belastingcapaciteit van € 4.944.000.</p>
Benodigde weerstandscapaciteit (* € 1.000)	<p>Het benodigde weerstandsvermogen bepalen we door de geïdentificeerde risico's uit te drukken in euro's.</p> <p>Omdat de kans dat alle risico's zich tegelijkertijd voordoen zeer beperkt is, passen we een zogenaamde Monte Carlo-analyse toe. Bij deze techniek wordt het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen gesimuleerd. Door deze methode hebben we een beeld van het benodigde weerstandsvermogen in vrijwel alle denkbare scenario's.</p> <p><i>Stand van zaken</i> Alle risico's zijn opgenomen in ons risicomanagement systeem Naris Next. In dit systeem wordt er de Monte Carlo-analyse (zekerheidspercentage 90%) uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit € 20.069 is.</p>
Weerstands-vermogen (* € 1.000)	<p>Op basis van de kaderstelling bestaat het beschikbaar weerstandsvermogen uit de algemene reserve 'sec', onvoorzien incidenteel en de onbenutte belastingcapaciteit.</p> <p>Het beschikbaar weerstandsvermogen was eind 2023 € 79.222 (74.162 + 116 + 4.944 (structureel)) en neemt af tot € 66.561 eind 2027. De afname is het gevolg van de inzet van de algemene reserve voor m.n. de dekking van de incidentele lasten in de Beleidsbegroting 2024-2027, het ingroepad en het transformatiebudget sociaal domein (zie Transformatieplan sociaal domein).</p> <p>De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken. De weerstandscapaciteit (weerstandsratio) eind 2023 berekenen we als volgt:</p> $\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$ <p>Uit deze berekening volgt een ratio. Om te bepalen of het weerstandsvermogen op het gewenste niveau is, bekijken we in welke waarderingscategorie de ratio valt. We hanteren de waarderingscategorieën zoals hieronder weergegeven:</p> <p><i>Klasse - Ratio- Betekenis</i></p> <ul style="list-style-type: none"> A - > 2,0 - Uitstekend B - 1,4 tot 2,0 - Ruim voldoende C - 1,0 tot 1,4 - Voldoende D - 0,8 tot 1,0 - Matig E - 0,6 tot 0,8 - Onvoldoende F - < 0,6 - Ruim onvoldoende <p><i>Stand van zaken</i> De beschikbare weerstandcapaciteit is € 79.222 De benodigde weerstandscapaciteit is € 20.069</p> <p>Eind 2023 is het ratio weerstandsvermogen 3,9. Dit is uitstekend volgens onze eigen beleidsnorm. In vergelijking met de Beleidsbegroting 2024-2027 is dit ratio verbeterd van 3,2 naar 3,9. Dit heeft met name te maken met de storting van het resultaat van de 2e Beleidsrapportage 2023 (€ 4,6 miljoen) in de algemene reserve en een lagere onbenutte belastingcapaciteit in 2024 (1,3 miljoen). Ten opzichte van de Beleidsbegroting 2024-2027 is de benodigde weerstandscapaciteit nu (€ 0,2 miljoen) hoger.</p> <p>Door de inzet van de algemene reserve de komende jaren komt de verwachte ratio weerstandsvermogen eind 2027 uit op 3,3. Dit is nog steeds uitstekend.</p>

De inzet van het bovenmatige deel van de algemene reserve, met inachtneming van (ruim) voldoende weerstandsratio, zal met name worden betrokken bij de verdere uitwerking van de strategische agenda. Ook zullen we bezien of we een deel van de algemene reserve kunnen inzetten bij de (nog op te stellen) Zomernota 2024-2028. Dit is mede afhankelijk van de ontwikkelingen die de komende periode nog op ons af komen (bijv. nieuw kabinet/regeerakkoord).

6.2.4 Overzicht belangrijkste risico's

Thema	Risicogebeurtenis	Mogelijk gevolg
Arbeidsmarkt	Door krapte op de arbeidsmarkt kunnen vacatures binnen de gemeente onvoldoende worden ingevuld.	Doelstellingen kunnen niet behaald worden. Uitval/ziekteverzuim door hogere werkdruk. Personeelskosten lopen op door meer inhuur.
Inflatie	Door de hoge inflatie nemen kosten toe voor zowel de gemeente als inwoners en bedrijven.	Armoede onder inwoners, waardoor bijvoorbeeld de vraag naar zorg en schuldhulpverlening toeneemt. Ondernemers en organisaties hebben steun nodig.
Samenwerking met andere partijen	Onze samenwerkende partners staan onder druk door bijvoorbeeld tekort aan arbeidskrachten, vrijwilligers of toenemende kosten/hoge rentes.	Projecten binnen de gemeente worden duurder of moeten op kwaliteit inleveren doordat de kosten te hoog worden Voorzieningen in de gemeente staan onder druk of vallen uit, denk aan het onderwijs, zorgaanbieders, sportverenigingen en culturele instanties.
Onvoldoende middelen vanuit het Rijk	Door bezuinigingen vanuit het Rijk ontvangt de gemeente te weinig middelen.	De gemeente kan projecten niet realiseren of worden vertraagd in ontwikkelingen omdat ontwikkelaars en bedrijven niet kunnen investeren en realiseren. Doelstellingen kunnen niet behaald worden doordat er onvoldoende financiële middelen zijn. (Ravijnjaar)

Onderstaande cirkeldiagram geeft de verdeling van de financiële risico's per programma weer. Er zijn een paar programma's die een groter risico hebben dan andere programma's. De uitgebreide beschrijving staat in de risicoparagraaf van de programma's en in paragraaf 6.4 Grondbeleid. We lichten ze hier nog kort toe:

- Programma 9 Bestuur en ondersteuning. Dit programma bevat veel van de overkoepelende thema's zoals hierboven beschreven. Daarnaast zit hierin het risico op cybercriminaliteit en alle mogelijke gevolgen hiervan voor de organisatie.
- Grondexploitaties 2.0. Hierin zitten de risico's op alle grondexploitaties, daarbij gaat het om grote bedragen en daarbij behorende risico's in de huidige economie. Zie hiervoor de paragraaf grondbeleid
- Programma 8 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing (exclusief grondexploitaties). Hierin zit de grote verandering en risico's op het gebied van duurzaamheid, maar ook de complexe opgave die de gemeente heeft voor de woningmarkt heeft effect op dit programma.
- Programma 6 Sociaal domein. Dit programma met daarin Jeudwet, Wmo en Participatiewet heeft een risico op financiële tekorten vanwege onzekerheden van rijksinkomsten en hogere vraag naar zorg en ondersteuning.

Ten aanzien van Grondexploitaties wordt verwezen naar de paragraaf 'grondbeleid'. Gezien de economische en stedelijke ontwikkelingen zijn er de nodige uitdagingen. We zien dat investeerders terughoudend zijn waardoor ontwikkelingen vertragingen oplopen. Dit in combinatie met de krapte op de woningmarkt maakt dat we hier continu aandacht voor moeten hebben.

De herinrichting van het marktplein in de binnenstad is gereed. Daarnaast zien we door marktomstandigheden, (gestegen rente, toenemende onzekerheid, gestegen bouwkosten) dat ontwikkelaars afhaken of op de rem trappen. Dit leidt tot vertraging van projecten. De gewenste positieve kwaliteitsimpulsen laten hierdoor langer op zich wachten. Ook is er aandacht voor de ontwikkelingen Lange Wemen. Dit gezien de omvang en complexiteit van het project.

De gemeente Hengelo heeft afgelopen jaren diverse omvangrijke subsidies binnen weten te halen. O.a. enkele voor de woningbouwimpuls. Het risico bestaat dat we niet kunnen voldoen aan de subsidievoorwaarden. Bijvoorbeeld doordat woningbouw vertraging oploopt of uitgesteld wordt. De kans bestaat dat we de gelden moeten terugbetalen aan het rijk/provincie.

Binnen het sociaal domein zien we een toenemende omvang en complexiteit in de vraag naar zorg en ondersteuning. De vergrijzing van de bevolking, de uitdagingen met betrekking tot de opvang van statushouders, Oekraïners en vluchtelingen, en de groeiende complexiteit van jeugdzorg dragen hieraan bij. Het is essentieel dat we samen met onze partners de benodigde ondersteuning kunnen bieden aan de kwetsbare inwoner die dat nodig heeft. De veranderende vraag, gecombineerd met het groeiende tekort aan personeel in de zorgsector, kan de kwaliteit en betaalbaarheid van zorg in gevaar brengen.

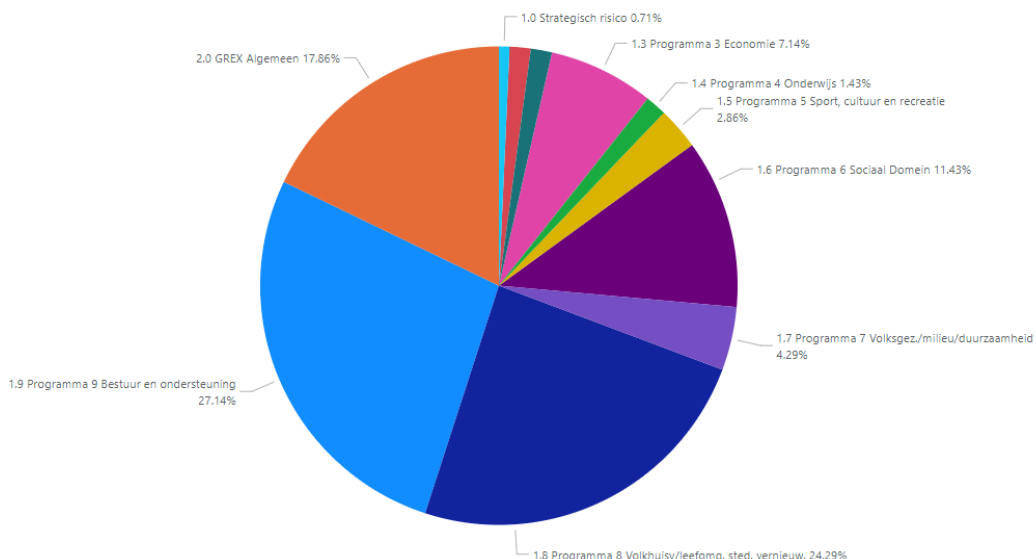
Tegelijkertijd worden we steeds vaker geconfronteerd met tijdelijke regelingen en nieuwe wet- en regelgeving vanuit de overheid, waardoor onze verantwoordelijkheden toenemen. Dit legt extra druk op onze organisatie en die van onze partners. Om op deze ontwikkelingen in te kunnen spelen zijn we begonnen met de implementatie van het transformatieplan voor het sociaal domein.

De kwaliteit van de IT omgeving en informatieveiligheid wordt steeds belangrijker. Overheden zijn in 2023, van alle sectoren, het hardst geraakt door cyberincidenten. Door de toenemende digitalisering is de kans op en de impact van een hack groot. Als systemen uitvallen, wordt het lastiger om onze gemeentelijke taken uit te voeren, wat zowel financiële als bestuurlijke gevolgen heeft. Dit kan ook gevolgen hebben voor onze inwoners. Om het risico te beperken is het belangrijk dat we continue investeren in de IT omgeving en bewustzijn creëren over onze informatieveiligheid.

In het jaar 2023 bleef energiearmoede een kwestie onder de inwoners van onze gemeente. Om deze uitdaging aan te pakken, hebben we verschillende initiatieven genomen om zowel individuen als organisaties te ondersteunen bij het implementeren van energiebesparende maatregelen. Door deze maatregelen te implementeren, streven we ernaar het energieverbruik van woningen en gebouwen te verminderen. Echter, er blijft een risico bestaan dat deze inspanningen niet toereikend zijn, wat kan resulteren in aanhoudende energiearmoede onder inwoners en organisaties.

Ook binnen de gemeente ondervinden we de impact van de krapte op de arbeidsmarkt. Het blijkt lastig om vacatures te vervullen, wat onze ambities belemmert. In 2023 hebben we daarom onze communicatiestrategie hernieuwd. We streven ernaar een aantrekkelijke werkgever te zijn en willen daarom creatieve strategieën gebruiken om zowel jong talent als zij-instromers aan te trekken, terwijl we tegelijkertijd investeren in het behoud van onze huidige medewerkers. De krapte op de arbeidsmarkt brengt echter risico's met zich mee, zoals hogere kosten voor inhuur en het niet behalen van onze doelen of het niet leveren van de gewenste kwaliteit.

Spreiding van de risico's

6.2.5 Kengetallen

Wij presenteren de kengetallen, die landelijk zijn afgesproken. Aan de hand van deze kengetallen worden gemeenten vergeleken. De kengetallen geven elk afzonderlijk een andere kijk op een gezondheidsaspect van de financiële huishouding van de gemeente.

Omschrijving kengetal	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023
1a. Netto schuldquote	123,4%	120,5%	107,8%
1b. Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	49,3%	52,9%	40,2%
2a. Solvabiliteitsratio	16,3%	17,7%	18,4%
2b. Solvabiliteitsratio gecorr. voor leningen woningcorporatie	24,6%	26,3%	26,8%
3. Grondexploitatie	13,5%	19,2%	11,1%
4. Structurele exploitatieruimte	4,3%	-0,5%	1,3%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	86,3%	86,3%	86,3%

1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen schuld en baten. Het wordt berekend door de netto schulden (schulden +/- vorderingen/middelen) te delen door de totale baten vóór reservemutaties. Het kengetal beoogt een indicatie te geven van de druk van de kapitaallasten op de exploitatie. De VNG adviseert om boven de 130% schulden af te bouwen. Daar zitten nu ruim onder. Doordat onze liquide middelen verruimd zijn hebben we in 2023 nog geen lening hoeven aan te trekken.

De schulden bestaan nog steeds voor een groot deel uit leningen die we hebben aangetrokken en aan wooncorporatie Welbions verstrekken. Als alle verstrekte geldleningen worden geëlimineerd, komt onze schuldquote op 40%. Welbions-leningen worden gehandhaafd tot einde looptijd. Er wordt geen nieuwe lening meer verstrekt.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding aan tussen het eigen vermogen (de reserves) en het balanstotaal. Een groot aandeel eigen vermogen betekent veel mogelijkheden om risico's op te vangen en meer mogelijkheden om toekomstige investeringen te financieren. Een laag percentage daarentegen betekent veel vreemd vermogen en dus ook daarbij behorende financieringslasten. VNG en provincie hanteren als signaleringswaarde een minimum van 20%.

Ook hier kijken we naar de effecten van de woningcorporatieleningen. Dit is een beleid waarin we van de meeste gemeenten afwijken. Daarom hebben we ook de solvabiliteit opgenomen als het saldo van de leningen van Welbions gecorrigeerd worden op het balanstotaal. We zitten dan niet meer in het "rode gevarengedebied", dat onder de signaleringsgrens ligt.

3. Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft de verhouding tussen de boekwaarde van de grond en de totale baten vóór reservemutaties. Een hoog percentage wordt als kwetsbaar gezien. De boekwaarde moet immers worden terugverdiend en daarin zit altijd enig risico.

Dit kengetal is signalerend, maar geeft naar onze mening geen inzicht in de risico's van grondexploitaties. De jaarlijkse herzieningen en de voorzichtigheid die wordt betracht bij het voorspellen van resultaten zijn veelzeggender. Zie hiervoor de paragraaf grondbeleid.

De signaalgrens is maximaal 20%. Een aantal jaren geleden zaten we hier boven. Nu is ook dit kengetal door afnemende boekwaardes grondexploitaties sterk verbeterd tot 11,1%.

4. Structurele exploitatieruimte

In het totale rekeningsaldo is geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten. Om de structurele exploitatieruimte te bepalen worden de totale lasten en baten verminderd met de incidentele lasten en baten. Het structurele exploitatiesaldo is belangrijk, omdat we, met betrekking tot voorspellingen voor de toekomstige financiële gezondheid, deze als basis kunnen aanhouden. Het sturen op alleen een eindresultaat leidt tot verkeerde keuzes voor de toekomst. Een positief percentage is gewenst. We scoren 1,4%.

5. Belastingcapaciteit

Met dit kengetal wordt de hoogte van de lokale lastendruk vergeleken met het landelijk gemiddelde. Tussen de 95 en 105% wordt als "neutraal" gedeut. Een lager percentage geeft aan dat er meer ruimte is om belastingen te verhogen tot het gemiddelde niveau in Nederland. Met 86,3% is er (hypothetisch) 13,7% ruimte ten opzichte van het Nederlands gemiddelde, € 129 per huishouden en circa € 4,9 miljoen aan te verhogen baten. De forse verruiming is te verklaren doordat nationaal belastingen harder zijn gestegen dan in Hengelo.

De financiële positie van de gemeente

Aan het verloop van de kengetallen zien we dat we op alle fronten verbeteren of gelijk blijven. Dat betekent dat we financieel weerbaarder zijn geworden in de laatste jaren. Echter hebben we vanaf 2026 te maken met structurele begrotingstekorten.

6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen zoals wegen, groen, riolering, haven en gemeentelijke gebouwen zijn van groot belang voor het functioneren van onze gemeente op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, verkeer, vervoer en recreatie. Een groot deel van het gemeentelijk vermogen is geïnvesteerd in kapitaalgoederen. Onderhoud en beheer is nodig om de veiligheid te waarborgen en kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het beheer en onderhoud van onze wegen, riolering, water, openbaar groen en gemeentelijke gebouwen is een grote inzet van onze middelen gemoeid. De lasten van de kapitaalgoederen zijn onderdeel van de verschillende programma's. Deze paragraaf geeft een integraal inzicht in de kaders, ontwikkelingen, onderhoudstoestand en kosten van onze kapitaalgoederen over de programma's heen.

Het kort cyclisch onderhoud van de openbare ruimte is ondergebracht bij de uitvoeringsorganisatie SWB/Gildebor. Zij houden de dienstverlening en de kwaliteit van de openbare ruimte op peil én creëren arbeidsplaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De afgelopen jaren is gestreefd naar een vitale organisatie waarmee efficiencyoptimalisatie kon worden gerealiseerd. Hiermee kan SWB/Gildebor de vastgestelde kwaliteit van dienstverlening en beheer en onderhoud van de openbare ruimte leveren én meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt toeleiden naar regulier werk.

In 2019 is gestart met een doorkijk naar de toekomst voor de kapitaalgoederen. Voor de kapitaalgoederen wegen, civiele kunstwerken, openbare verlichting, groen en rioleringen is in de Zomernota 2023-2027 een voorstel gedaan om middelen beschikbaar te stellen voor vervangingen. Dit voorstel is vastgesteld en opgenomen in de meerjarenbegroting. De ingezette systematiek zal jaarlijks bijgesteld worden om blijvend een doorkijk te hebben in de meerjarenbegrotingen. In deze paragraaf wordt een beeld geschetst hoe de werkelijke onderhoudsbedragen zich verhouden tot de grote.

6.3.1 Wegen

Volumes

Cementbeton	139.739	M ²
Dicht asfaltbeton	1.949.118	M ²
Elementen	2.786.475	M ²
Halfverharding	179.004	M ²
Overige	32.584	M ²
Totaal	5.086.920	M²

Waaronder

Fietspad	362.765	M ²
Rijbanen	2.704.726	M ²
Voetpad	1.220.717	M ²

Grote projecten en ontwikkelingen; wat hebben we gedaan.

- Na een participatietraject met bewoners stemde de raad in 2023 in met het nieuwe ontwerp van de Bankastraat. In 2023 is gestart met het veiliger en groener maken van de straat. De maximale snelheid gaat naar 30 kilometer per uur, in overeenstemming met het Mobiliteitsplan 2040. Langs de straat wordt de F35 doorgetrokken, het laatste lange stuk van de F35 wat in Hengelo nog ontbreekt. Gestart eind 23
- Er zijn maatregelen genomen om de verkeersveiligheid te verbeteren in 30 kilometer per uur zone woonstraten, zoals de Industriestraat en Landmansweg.
- De herinrichting van winkelcentrum Groot Driene is in 2023 gestart. Onderdeel van deze herinrichting is ook het verbeteren van de verkeersveiligheid rondom het winkelcentrum. We passen daarvoor de rotonde bij de Staringstraat aan. Als deze werkzaamheden zijn afgerond leggen we een nieuwe rotonde aan op de hoek PC Hoofltaan-Laan van Driene. Hiervoor heeft de Provincie Overijssel subsidie toegekend. De uitvoering hiervan volgt in 2024.

Financiën:

Via de Zomernota zijn investeringsbedragen vastgesteld om ook in wegen en trottoirs te investeren. Hiermee worden verhardingen vervangen door nieuwe bestratingen of een nieuwe asfaltconstructie. De middelen zullen jaarlijks bijgesteld worden middels de afgesproken systematiek van onderhoud kapitaalgoederen. Er wordt voor de vervangingen van de wegen nu jaarlijks gereserveerd. De budgetten zijn normaliter voldoende om de wegen te blijven laten voldoen aan de landelijke CROW richtlijnen. Echter, het afgelopen jaar zijn de brandstof- en materiaalkosten sterk toegenomen. Dit als gevolg van flink stijgende energieprijzen en de schaarste van materiaal. Niet alleen hebben wij te maken gehad met meerkosten, wij hebben ook te maken gehad met vertragingen in leveranties van materiaal waardoor niet alle vervangingen zijn uitgevoerd. Daarnaast zagen wij ook dat door krapte op de arbeidsmarkt de personeelskosten toenemen. Al met al zijn de kosten sterk toegenomen en de verwachting is dat dit nog voortduurt.

De budgetten zijn :

Wegen, Verkeer en Vervoer	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Salarissen en sociale lasten	964.551	1.176.091	-211.540
Kapitaallasten ¹	644.123	614.014	30.109
Exploitatie-en onderhoud	6.889.129	7.120.086	-230.957
	8.497.803	8.910.191	-412.388

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

6.3.2 Groen

Volumes

Bomen	37.677	st.
Natuurlijke beplanting	832.166	M ²
Cultuurlijke beplanting	242.584	M ²
Gras	3.783.384	M ²

Grote projecten en ontwikkelingen; wat hebben we gedaan.

- In 2023 is het nieuwe marktplein opgeleverd met veel ruimte voor groen en water. Kort daarna zijn we gestart met de herinrichting van het Wetplein, waarbij het eerste deel van de nieuwe kerktuin is ingericht en aangeplant. Ook is het groen bij de Bellinckhof opgeknapt; verouderde plantvakken en slechte bomen zijn verwijderd en zijn diverse bomen, bosplantsoen en lage heesters aangeplant. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het verhogen van de biodiversiteit en het verminderen van hittestress.
- Samen met de wooncorporatie Welbions werken we aan een klimaatbestendige stad met ruimte voor groen en water. Zo hebben we samen in 2023 de Bloemenbuurt aangepakt waarbij meer ruimte is ontstaan voor groen en waterberging in combinatie met verblijfplekken.
- In 2020 is er voor vier jaar een investeringsbedrag van € 150.000 per jaar beschikbaar gesteld voor het vergroenen van de wijken onder de naam Van Grijs naar Groen. Bij het vergroenen van de wijken krijgen de inwoners een belangrijke rol bij het bepalen waar en hoe de vergroening uitgevoerd wordt. Inwoners kunnen locaties aanmelden die geschikt zijn om te vergroenen. In 2023 is het project opgestart in de wijken Hengelose Es en Berflo Es.

Financiën:

Voor de vastgestelde onderhoudsniveaus en het reguliere onderhoud zijn de beschikbare onderhoudsbudgetten voldoende. Via de Zomernota zijn investeringsbedragen vastgesteld om ook in het openbaar groen te investeren. Hiermee wordt groen opnieuw aangelegd als dat aan vervanging toe is. De middelen zullen jaarlijks bijgesteld gaan worden middels de afgesproken systematiek van onderhoud kapitaalgoederen. Tevens wordt gekeken of deze vervangingen in combinatie kan worden opgepakt met projecten en andere werkzaamheden die plaatsvinden in de openbare ruimte, zoals rioleringswerkzaamheden en herstraten.

De budgetten zijn :

Groen	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Salarissen en sociale lasten	694.925	724.890	-29.965
Kapitaallasten ¹	42.280	39.398	2.882
Exploitatie- en onderhoud	5.278.392	4.938.669	339.723
	6.015.597	5.702.957	312.640

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

6.3.3 Water en riolering

Volumes

Vrij-verval riool	633.261	M ³
Mechanisch riool	93.199	M ³
Kolken	34.389	St.
Riool pompgemalen	86	St.
Drukriool-installaties	273	St.
Drainage	224.884	M ³

Onderhoudssystematiek

Het in stand houden van de riolering moet doelmatig en tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven beschikbaar zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risicogestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen afgewogen ten opzichte van het verwachte voorkomen en gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, relining of deelreparaties blijft altijd maatwerk. Als er acute en onverwachte schades ontstaan aan het riool, worden planning en aanpak hierop aangepast.

De gevolgen van de klimaatveranderingen maken steden minder leefbaar. Hitte, droogte, luchtkwaliteit en wateroverlast stellen ons voor nieuwe opgaven. We nemen maatregelen door extra groen en water in de stad te combineren om zodoende de wateroverlast en hittestress terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt. Door het slim combineren is er beperkt aanvullende financiering nodig.

Relevante beleidsnota's

Zie: 5.2.7 Beheer Openbare Ruimte en Duurzaamheid.

Grote projecten en ontwikkelingen; wat hebben we gedaan

- We zijn verder gegaan met het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten van Hengelo, waaronder een deel van de binnenstad. Zo zijn de werkzaamheden aan het Marktplein afgerond, waarmee de leefbaarheid in de binnenstad is verbeterd. Ook zijn wij gestart met de uitvoering van het Wetplein; een project waarbij klimaatadaptatie hand in hand gaat met het waterbergend vermogen van de stad.
- Samen met wooncorporatie Welbions hebben wij de Bloemenbuurt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Bij renovatie van de woningvoorraad is ook de buitenruimte aangepast. In de wijk is gescheiden stelsel aangelegd, is de verstening aangepakt en zijn diverse robuuste wadi's gerealiseerd met mogelijkheden voor verblijf. De sociale cohesie binnen de wijk is, samen met de aanpak van wateroverlast en droogteproblematiek, daarmee verbeterd.
- De herinrichting van de Elsbeek tot aan de Paul Krugerstraat is afgerond. Dit project was een samenwerking tussen gemeente, waterschap en Welbions. Aanwonenden zijn nauw betrokken geweest binnen het proces.
- Er is een begin gemaakt met het ontwerp voor de herinrichting van de Drienerbeek tussen de Paul Krugerstraat en de Wemenstraat.
- De rioleringswerkzaamheden in de Anthoniusstraat zijn afgerond. In deze straat is de riolering vervangen en is drainage aangebracht.
- De relining van het riool in de Bergweg is uitgevoerd.

- In juni 2023 hebben de gemeente en het waterschap Vechtstromen een nieuwe samenwerkingsovereenkomst voor de Hengelose beken ondertekend. Deze wateragenda vormt de basis voor het continueren van de samenwerking om Hengelo waterrobuust en klimaatbestendig te maken en gelijktijdig de leefomgeving kwalitatief te verbeteren.
- In oktober 2023 heeft de gemeente het Programma Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld. Dit programma vervangt het Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022 en sluit aan bij de Omgevingswet. Het programma zorgt voor duidelijk en uniforme beleidsuitgangspunten en een gedegen uitvoeringsagenda voor water, riolering en klimaatadaptatie.

Financiën

De budgetten voor regulier en groot onderhoud zijn vastgesteld in het GRP en waren voor de uitgevoerde werkzaamheden voldoende. In oktober 2023 is het nieuwe Programma Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld. Hoewel het beheer meer risicogestuurd plaats vindt is de verwachting dat het budget voldoende blijft om de eisen die aan de functionaliteit en veiligheid worden gesteld, ondanks de onzekere markt, te waarborgen. Mocht een riolering onverhoopt eerder moeten worden vervangen dan gepland dan kan dit vaak worden opgelost door een andere geplande vervanging naar achteren te schuiven. De planmatige aanpak van riolering is altijd dynamisch en maatwerk.

Op het gebied van riolering en waterhuishouding wordt samengewerkt met de Twentse gemeenten, het Waterschap Vechtstromen, de provincie Overijssel en Vitens (Twents waternet). Met zogenaamde werkplaatsen wordt door gezamenlijk onderzoek geprobeerd kostenbesparingen te realiseren in de waterketen en watersysteem. Het Twents waternet werkt daarnaast ook intensief samen op het gebied van klimaatadaptatie. Daarbij wordt ook in een kleiner verband, de Klimaat Actieve Stad (KAS) bestaande uit Hengelo, Enschede, Almelo, Waterschap Vechtstromen en Welbions, samengewerkt aan klimaatadaptatieve maatregelen. Hierdoor profiteert Hengelo optimaal van efficiënte samenwerking en kennisdeling om zo haar slagkracht in aanpak te verstevigen.

Water, onderdeel Riolering	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Salarissen en sociale lasten	409.660	375.095	34.565
Mutatie voorzieningen	2.796.570	3.420.127	-623.557
Kapitaallasten ¹	1.756.281	1.754.497	1.784
Exploitatie-en onderhoud	3.690.227	3.523.235	166.992
Overhead en BCF	1.568.997	1.568.997	-
Belastingen op producenten en huishoudens	-11.003.898	-11.378.276	374.378
Kwijtschelding	782.163	736.325	45.838
	-	-	-

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

Water, onderdeel Waterlopen	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Salarissen en sociale lasten	34.684	4.657	30.027
Kapitaallasten ¹	593	524	69
Exploitatie-en onderhoud	205.178	153.298	51.880
	240.455	158.479	81.976

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

6.3.4 Fysiek havenbeheer

Onderhoudssystematiek

In 2020 is een meerjarige onderhoudsplanning voor groot onderhoud aan de havens opgesteld. Om deze werkzaamheden te bekostigen is de voorziening groot onderhoud Haven ingesteld. Binnen deze voorziening zijn onder andere het 'op diepte houden' en het in stand houden van kades en oevers opgenomen.

Relevante beleidsnota's

Havengeldverordening

Beleidskader

De wethouders van de gemeenten Almelo, Enschede, Hengelo, Hof van Twente en Lochem hebben in een eerder stadium de Samenwerkingsovereenkomst 'Gemeenschappelijk Havenbeheer Twentekanalen' (GHT) getekend.

Huidige staat van onderhoud

Gezamenlijk met de andere gemeenten is per gemeente een inventarisatie uitgevoerd van alle voorkomende voorzieningen in de haven zoals de damwanden, remmingwerken en voorzieningen voor schippers. De inventarisatie is uitgevoerd door een extern bedrijf, Nepocon. Op deze manier is er een eensluidend beeld van de havens in de genoemde gemeenten. Binnen het havenbedrijf is afgesproken dat er jaarlijks een visuele schouw en inventarisatie wordt gehouden om gebreken en onderhoud tijdig te signaleren.

De te onderhouden onderdelen die voortkomen uit de initiële inventarisatie en de periodieke schouw zijn opgenomen in het meerjarenplan. Het meerjarenplan is gebaseerd op bovenstaande inventarisatie van Nepocon uit 2016. In verband met de vertraging van de werkzaamheden "opwaardering haveninfrastructuur voor klasse Va schepen" is de fasering van het onderhoud aangepast. Uit de periodieke inventarisatie is gebleken dat de geplande activiteiten een jaar uitgesteld kunnen worden, zonder dat daarbij de veiligheid in het geding komt of dat er sprake is van kapitaalvernietiging.

In de financiële regelgeving is bepaald dat een beheerplan niet ouder mag zijn dan 5 jaar. Hierbij dient opgemerkt te worden dat wij wel jaarlijks een actualisatie van het bestaande beheerplan uitvoeren. Een nieuw beheerplan wordt opgesteld nadat een aantal grote investeringen in de haven hebben plaatsgevonden. Deze investeringen zijn de laatste jaren meerdere keren wegens diverse omstandigheden uitgesteld. Er zijn externe factoren zoals uitstel door RWS en uitstel 4 i.v.m. PFAS perikelen, die de voortgang van deze werkzaamheden hebben vertraagd. Wij handhaven de bestaande voorziening ondanks het verouderd beheerplan.

Voor de haven geldt geen indeling van kwaliteitsniveaus voor onderhoud. Het is een gemeentelijke taak de haven veilig, bereikbaar en functioneel te houden. Een aantal bedrijven hebben eigen voorzieningen om te laden en te lossen, andere bedrijven maken gebruik van de 2 gemeentelijke laad- en loskades.

Financiën

De voorziening groot onderhoud Haven wordt jaarlijks gevoed door een dotatie vanuit de exploitatie. Deze jaarlijkse dotatie is bepaald op basis van de verwachte lasten binnen een scope van 10 jaar en is gesteld op € 50.565 per jaar

Fysiek Havenbeheer	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Kapitaallasten ¹	6.234	4.255	1.979
Exploitatie-en onderhoud	0	2.804	-2.804
Mutatie voorzieningen	50.565	50.565	0
	6.234	7.058	-824

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

6.3.5 Gebouwen

Volumes

Gebouwen	Aantal
Wettelijke taak (onderwijs en gymlokalen)	72
Beleidsvolgend vastgoed (cultuur, sport, buurt- en clubhuizen welzijn, parkeren, kinderboerderij)	60
Vastgoed voor een organisatie (incl. Gildebor)	17
Vastgoed in grondexploitaties	3
Overig vastgoed	22

Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit 174 gebouwen (één gebouw kan uit meerdere adressen bestaan). Deze zijn voor € 734,5 miljoen verzekerd (herbouwwaarde). Het gemeentelijk bezit aan objecten bestaat onder andere uit scholen, sporthallen, buurthuizen en aankopen in het kader van grondverwerving. Als gevolg van deze diversiteit zijn de onderhoudskosten voor de gebouwen onderdeel van verschillende beleidsprogramma's.

Beheer

Het Vastgoedbedrijf beheert de gemeentelijke vastgoedobjecten. Met 'de gemeentelijke vastgoedobjecten' worden alle verhuurbare objecten bedoeld die in gemeentelijk bezit zijn. De gemeente bezit dit vastgoed als middel om beleidsdoelstellingen te halen. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich.

Schoolgebouwen worden niet beheerd door het Vastgoedbedrijf. Schoolgebouwen zijn juridisch eigendom van de schoolbesturen. Pas op het moment dat een school leeg komt te staan komt het volledige eigendom en beheer bij het Vastgoedbedrijf te liggen. Objecten die in een grondexploitatie zijn aangekocht voor de ontwikkeling van een locatie blijven in principe in de grondexploitatie zitten en vallen onder de verantwoordelijkheid van de projectorganisatie. Het Vastgoedbedrijf zorgt wel voor het beheer en onderhoud van deze objecten.

Onderhoudssystematiek

In opdracht van het Vastgoedbedrijf wordt eens per 4 jaar voor een groot deel van het gemeentelijk vastgoed (met uitzondering van de onderwijsgebouwen en de objecten die op korte termijn worden afgestoten) het onderhoudsniveau inzichtelijk gemaakt conform de NEN 2767-systematiek (conditiemeting van gebouwen en installaties door middel van een vastgelegde meet- en registreermethode). Deze informatie is in een meerjarenonderhoudsplanning gezet. Deze onderhoudsplanning bestrijkt een periode van 40 jaar die elk jaar, ten aanzien van de tijdstippen van onderhoud, wordt geactualiseerd. Aan de hand van het huidig en toekomstig gebruik van de vastgoedobjecten wordt dan beoordeeld welke onderhoudswerkzaamheden voor dat doel noodzakelijk zijn, er wordt uit gegaan van minimaal onderhoudsniveau 3 (redelijke conditie) zonder ernstige gebreken.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Er zijn geen veranderingen in het onderhoudsniveau. Voor een groot deel van het gemeentelijk vastgoed zijn in 2021 de herinspecties opgeleverd. De herinspecties zijn uitgevoerd om zodoende goed te kunnen sturen op de onderhoudskosten van het vastgoed en inzicht te hebben in de risico's. Uit de herinspecties is gebleken dat een overgroot deel van de panden niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Bij de panden wordt jaarlijks het benodigde grootonderhoud uitgevoerd waardoor de panden het onderhoudsniveau behouden. In 2024 worden er herinspecties uitgevoerd.

Relevante beleidsnota's

- Kadernotitie "Accommodatiebeleid Sociaal en Vastgoedkaders", vastgesteld in 2021.

Grote projecten en ontwikkelingen

Tijdens onderhoudswerkzaamheden zijn tevens verduurzamingsmaatregelen meegenomen.

Huidige staat van onderhoud

Uit de inspecties die in 2021 zijn opgeleverd is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Alle onderhoudsniveaus en de daar bijbehorende budgetten zijn hiermee in beeld. Voor

de objecten die op korte termijn in aanmerking komen voor verkoop/sloop zijn er geen onderhoudsinspecties uitgevoerd. Het onderhoudsniveau kan voor deze objecten wat lager liggen.

Financiën

De getroffen onderhoudsvoorziening is op basis van het huidige onderhoudsplan toereikend om het huidige onderhoudsniveau te bestendigen. Naast de werkelijke kosten voor groot onderhoud worden er van 2023 circa € 45.000 aan openstaande verplichtingen meegenomen naar 2024. Daarnaast is afgelopen jaar ook minder groot onderhoud uitgevoerd dan gepland, dit onderhoud is doorgeschoven. De komende jaren zal dit ingehaald worden en is passend binnen de kaders van de voorziening.

De budgetten waren:

2023	Begroot	Werkelijk
Regulier onderhoud	1.566.580	1.495.747
Groot onderhoud	1.750.069	1.354.969
Totaal	3.316.649	2.850.716

Deze budgetten zijn uitsluitend ten behoeve van kosten derden. Voor het onderhoud dat door ons eigen personeel wordt gedaan (personeelslasten) zijn separate budgetten opgenomen.

Het onderhoud voor de onderwijsgebouwen (met uitzondering van noodlokalen en leegstaande schoolgebouwen) en de gebouwen die in de grondexploitaties zitten, worden niet vanuit bovengenoemde budgetten bekostigd. Het onderhoud van de objecten in de grondexploitaties worden binnen de grondexploitaties gedekt. Voor de onderwijsgebouwen krijgen de schoolbesturen een rechtstreekse bijdrage van het rijk voor het onderhoud.

6.4 Grondbeleid

Visie gemeentelijk grondbeleid

De Nota Grondbeleid geeft aan welke positie de Gemeente Hengelo inneemt op de grondmarkt en legt de basis voor een transparante en eenduidige werkwijze bij de uitvoering van het grondbeleid van de gemeente. De gemeente Hengelo wil met haar grondbeleid een bijdrage leveren aan de invulling van haar ambities op het terrein van o.a. wonen en economie. Het grondbeleid heeft daarmee een volgend karakter voor andere beleidsvelden en programma's. Maatschappelijk kan het wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Waar nodig pakt het grondbedrijf dan een actieve rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad.

Actualiteit gemeentelijk grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid vergt maatwerk. In de nota grondbeleid is er daarom voor een situationeel grondbeleid gekozen. Deze flexibele aanpak is aan te passen naar aanleiding van doelen en omstandigheden. De grondposities van de gemeente en marktpartijen zijn sterk bepalend voor de strategie die kan worden gevolgd. De gemeente heeft een sterkere ontwikkelingspositie wanneer gronden in eigendom zijn, dan in de gevallen waar ze geen grondpositie heeft. Met het innemen van strategische posities verkrijgt de gemeente een meer sturende rol in het proces en de planning van gronduitgifte.

Bedrijventerreinen vormen een belangrijke pijler voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Vitale toekomstbestendige bedrijventerreinen zijn belangrijk voor de stad. Aangezien er de afgelopen jaren sprake was van een grote uitgifte, is ons aanbod voor reguliere bedrijvigheid momenteel schaars en kunnen we niet in de volledige vraag voorzien. Verschillende oplossingsrichtingen worden hiervoor verkend. Het afgelopen jaar hebben we (inclusief de Veldkamp, exclusief BXL) voor € 7,0 miljoen aan bedrijvenkavels verkocht. De vooruitzichten (opties) voor de kavelverkoop in 2024 zijn gunstig en deze zijn verwerkt in de nog vast te stellen herziening van de grondexploitaties.

De druk op de (sociale) woningvoorraad neemt toe. Dit is een landelijk beeld dat ook in Hengelo zichtbaar is. Vanwege de krapte op de woningmarkt en de stijging van de rente is een koopwoning minder bereikbaar geworden. Dat zorgt voor een toename van wachttijden voor een (sociale) huurwoning. Daarnaast is er een toename van aandachtsgroepen waardoor wachttijden verder kunnen oplopen. Dan gaat het om doelgroepen als studenten, doorstromers vanuit beschermd wonen en mensen in scheiding, arbeidsmigranten, maar ook nieuwkomers als statushouders, asielzoekers en ontheemde Oekraïners. Ondanks dat wij volop inzetten op de realisatie van woningen in de verschillende projecten, moet worden opgemerkt dat er ook externe factoren zijn waar wij minder tot geen invloed op hebben. Zo is er krapte op de arbeidsmarkt en maakt netcongestie het uitdagend om snel woningbouw te realiseren. Ten slotte trekken investeerders zich terug vanwege hoge bouwkosten en lage rendementen die worden veroorzaakt door een toegenomen belastingdruk en de aanstaande 'wet betaalbare huur' die huurinkomsten afremt.

Gezien de economische en stedelijke ontwikkelingen zal de gemeente een weloverwogen ontwikkelstrategie moeten realiseren. De ambities, de aanpak en de risico's moeten zorgvuldig op elkaar afgestemd worden. Het grondbeleid zal daar waar het nodig is, aangepast moeten worden. Vooralsnog houden we het situationeel grondbeleid in stand. Naar verwachting gaan we dit jaar het nieuwe programma grondbeleid vaststellen.

De gemeente laat uiteraard haar grondexploitaties aansluiten bij het Besluit Begroting en Verantwoorden (hierna: BBV). Kort gaan we hieronder nog in op een aantal punten van het BBV die een nadere toelichting behoeven:

Looptijd langer dan tien jaar

De onderstaande twee gemeentelijke grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar. In de grondexploitaties is geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel waarmee voldaan wordt aan de vereisten van het BBV. Dit betreffen de volgende projecten:

- In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels;
- In Campus wordt een realistische afzet geraamd door de nog te realiseren verkopen in hetzelfde tempo te faseren als de verkopen in de afgelopen jaren zijn gerealiseerd. Daarmee wordt de tienjaarstermijn overschreden.

Parameters grondexploitaties

Alle gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks middels de herziening grondexploitaties vastgesteld door de Raad. De Raad heeft de parameters, die in de grondexploitaties gebruikt worden, op 31 januari 2024 vastgesteld (zaaknummer 3667702). In de grondexploitaties gaan we uit van het prijspeil in 2024. Deze parameters worden gebruikt om het verwachte resultaat te bepalen:

Omschrijving	2024	2025	2026 t/m 2028	2029 t/m 2033	2034 ev
Kostenindexering GWW	3,0%	2,5%	2,0%	2,0%	2,0%
Kostenindexering plankosten	5,1%	4,7%	4,7%	2,0%	2,0%
Rente	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%
Opbrengstenindex bedrijven	Grondprijzennotitie	2% (0% Campus westermaat en gezondheidspark)	2% (0% Campus westermaat en gezondheidspark)	2% (0% Campus westermaat en gezondheidspark)	0% (BBV)
Opbrengstenindex woningbouw	Grondprijzennotitie	0,0%	2,0%	2,0%	0% (BBV)
Opbrengstenindex kantoren	Grondprijzennotitie	0,0%	0,0%	0,0%	0% (BBV)
Opbrengstenindex overig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Planresultaten grondexploitaties

In de herzieningen van 2024 zijn de grondexploitaties opnieuw berekend. In de onderstaande tabel staat de samenvatting per grondexploitatie voor wat betreft de boekwaarde, eindwaarde, voorziening en de looptijd van de grondexploitaties. Voor de onderliggende gegevens wordt verwezen naar deel II van de herzieningen.:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Eindwaarde jaarrekening 2023	Voorziening 2023	Einde looptijd GREX
<i>Verliesgevend</i>				
Woningbouw				
104 Lange Wemen	2.382.057	-2.566.542	2.516.218	2024
028 Marskant	3.977.942	-2.224.273	2.054.884	2027
101 Broek Noord	5.525.252	-5.476.882	5.160.988	2026
591 Beckum	122.481	-104.567	92.853	2029
HART VAN ZUID				
701 Hijschveste	3.610.889	-6.300.661	5.706.703	2028
702 De Smelterij	2.750.265	-3.121.341	3.060.138	2024
704 Appendage	1.880.141	-5.062.539	4.495.389	2029
714 De oude Ketelmakerij	-1.401.116	-4.232.755	3.684.868	2030
716 Kanaalzone	-778.148	1.293.780	-1.243.541	2025
717 De Koppeling	6.429.053	-5.227.382	4.925.879	2026
790 De Hofmakerij en De Verbinding	1.392.690	-1.391.443	1.364.160	2024
791 De Hofmakerij	1.069.873	-1.426.529	1.266.717	2029
Bedrijventerrein				
016 Gezondheidspark	13.754.526	-6.946.946	6.047.735	2030
035 Oosterveld	4.664.600	-2.781.495	2.726.956	2024
096 Campus	18.403.719	-11.103.689	8.755.183	2035
Exploitaties buiten gemeentelijke administratie				
De Veldkamp	30.631.023	-26.384.512	17.641.718	2025
BBV De Veldkamp			233.106	2025
Subtotaal verliesgevend	94.415.247	-83.057.776	68.489.954	
<i>Winstgevend</i>				
Contante Waarde				
Woningbouw				
044 Veldwijk Noord	-1.374.829	1.087.091	1.065.776	2024
052 Dalmeden	13.016.517	27.493.924	21.678.772	2035
583 Herontwikkeling Beckumerstraat	-282.521	491.171	472.098	2025
XXX Wijkerslokatie Hemmelhorst	4.449.118	1.797.126	1.564.507	2030
Bedrijventerrein				
Businesspark XL	-7.685.306	11.877.889	11.416.656	2025
Walkatenplein	2.053.411	3.106.909	2.814.023	2028
Subtotaal winstgevend	10.176.390	45.854.111	39.011.832	

Er is een specifieke voorziening opgenomen voor de Veldkamp in de lijn met de regelgeving van het BBV. De gemeente Borne mag, conform het BBV, niet al haar rentelasten in rekening brengen bij de grondexploitatie de Veldkamp. Door de regelgeving heeft de gemeente Borne een nadeel en Hengelo een voordeel. Daarover zijn afspraken gemaakt en jaarlijks wordt een vergoeding van het rentenadeel betaald aan Borne. Voor die betaling is een voorziening getroffen conform de regels van het BBV.

Grondexploitaties die in de bovenstaande tabel bij de boekwaarde een negatief bedrag hebben staan, hebben een spaarsaldo. Voor veruit de meeste grondexploitaties geldt dat niet, aangezien de kosten vrijwel altijd voor de baat komen. De boekwaarden van De Veldkamp, wijkerslocatie Hemmelhorst en Businesspark XL zijn niet opgenomen in de gemeentelijke administratie.

De boekwaarde is € 104,6 miljoen (inclusief de externe projecten de Veldkamp, Wijkerslokatie Hemmelhorst en Businesspark XL). Halen we de externe grondexploitaties uit deze boekwaarde dan houden we € 77,2 miljoen over in de gemeentelijke administratie.

De boekwaarde van wijkerslocatie Hemmelhorst en De Veldkamp is opgenomen in de administratie van de gemeente Borne en de boekwaarde van Businesspark XL is opgenomen in de administratie van de Gemeenschappelijke Regeling BXL. De gemeente Hengelo is (risicodragend) deelnemer in deze grondexploitaties.

De grondexploitaties met een negatief bedrag op eindwaarde zijn de grondexploitaties met een verlies. Voor het verlies treffen we (voor ons aandeel) op contante waarde een voorziening. Die voorziening voor alle tekortexploitaties is per 31 december 2023 € 68,5 miljoen. De voorziening was bij de laatst vastgestelde Jaarrekening per 31 december 2022 € 74,7 miljoen. De voorziening is hard gedaald door het afsluiten van drie projecten (Landmanserve, Broek Oost en Zuidelijke Laan Hart van Zuid). Het afsluiten van de grondexploitaties en daarmee dalen van de voorziening was bijna conform de verwachting (€ 50.000 voordeliger) bij de herzieningen 2023. De uitleg over de wijziging van de grondexploitaties wordt hieronder op hoofdlijnen gegeven onder voortgang projecten. Een gedetailleerde uitwerking per project wordt gegeven in de herzieningen van 2024. De resultaten van de deelprojecten van Hart van Zuid worden afzonderlijk inzichtelijk gemaakt, maar Hart van Zuid wordt als één project beschouwd en er wordt voor het totale resultaat één voorziening getroffen. De positieve resultaten van deelprojecten zijn in deze voorziening verdisconteerd.

Ontwikkeling Reserve Grondexploitaties

De afgelopen jaren is het saldo van de reserve grondexploitaties gestegen. Enerzijds door een gezond financieel beleid en anderzijds door het vroegtijdig moeten nemen van verwachte winsten. De reserve bedraagt per 31 december 2023 € 21,5 miljoen. Dit is een verbetering van € 0,5 miljoen ten opzichte van vorig jaar.

Verwacht was echter dat de reserve zich zou gaan verbeteren naar € 22,7 miljoen. Het afgelopen jaar hebben we twee verslechtingen gehad van € 2,1 miljoen (grondprijzen zaaknummer 3691579 en parameters zaaknummer 3667702) en één verbetering (grondexploitatie Walkatenplein zaaknummer 3664545) van € 0,3 miljoen. Daarmee was het de verwachting dat de reserve € 20,9 miljoen zou bedragen.

De erfpachtresultaten en de resultaten van de verhuur van gronden zijn € 0,2 miljoen beter uitgevallen dan eerder was aangenomen. In 2024 en verder wordt in de reserve rekening gehouden met deze nieuwe resultaten voor de erfpacht en de verhuur. Daarnaast zijn er enkele kleinere voordelen in grondexploitaties (met name bij de bedrijventerreinen). Deze staan hieronder uitgelegd onder voortgang projecten. De grootste wijzigingen zijn uiteraard de wijzigingen veroorzaakt door de parameters en de grondprijzen. Daarnaast zijn er enkele kleinere kostendalingen.

In de komende jaren wordt een sterke stijging van de reserve voorzien. Deze wordt met name veroorzaakt door de verplichte tussentijdse winstname. In 2025 wordt er naar verwachting € 4,1 miljoen aan tussentijdse winst bijgeschreven, met name door de verwachte verkoop van de kavel op het Walkatenplein. Daarnaast wordt er een dotatie verwacht van € 1,3 miljoen voor de bodemsanering bij Hart van Zuid voor de Oude Ketelmakerij. Tevens wordt er in de reserve jaarlijks een rentevergoeding ontvangen van ongeveer € 1,3 miljoen en stroomt er jaarlijks ongeveer € 0,9 miljoen aan erfpachtresultaten en huren de reserve in.

In de tabel hieronder staat de verwachte stand van de reserve per 31-12 in de komende jaren (* miljoen):

	2023	2024	2025	2026	2027
Reserve grondexploitatie	21,5	24,3	31,3	34,3	37,3

Opgemerkt wordt dat het saldo van € 21,5 miljoen voor € 16,9 miljoen verklaard wordt door winstnemingen, waarvan € 14,1 miljoen in Dalmeden. Dit is een verwachte winst en is verplicht om te nemen. Echter, in Dalmeden moet nog € 13,0 miljoen aan gedane investeringen worden terugverdiend. Op dit moment kunnen we de financiële impact van de nieuwe notities grondbeleid (o.a. verplichte winstnemingen) en rente van de commissie BBV met ingang van (de begroting) 2025 nog niet inschatten voor de grondexploitaties.

Voortgang projecten

Navolgend staat een korte omschrijving van de grootste wijzigingen in de vastgestelde grondexploitaties in 2023. De grondexploitaties die dit jaar zijn afgesloten (Broek Oost, Landmanserve en Zuidelijke Laan Hart van Zuid) behalen ongeveer de verwachte resultaten (€ 50.000 voordeliger) en worden hieronder verder niet toegelicht. Tussen haakjes staat de wijziging van het verwachte resultaat ten opzichte van vorig jaar (prijspeil 01-01-2024).

Marskant (-/- € 0,4 miljoen)

De nieuw vastgestelde grondprijshotitie zorgt voor een verlaging van de prijs per vierkante meter voor de uit-te-geven kavels in Marskant. De verwachte opbrengsten nemen daardoor substantieel af, waardoor het eindresultaat op netto contante waarde daalt van afgerond € 1,7 miljoen negatief naar 2,1 miljoen negatief.

Dalmeden (-/ € 1,5 miljoen)

De voortgang van Dalmeden laat hogere verwervingskosten zien i.v.m. terugkoop van een bouwclaim. Daarnaast zijn de plankosten heroverwogen en aangepast. Bij de opbrengsten is een aantal incurante kavels voor een lagere prijs uitgegeven. In totaal een negatief effect van € 0,7 miljoen. Daarnaast hebben de wijziging van de parameters op het resultaat een significant effect.

Wijkerslocatie Hemmelhorst (-/- € 0,2 miljoen)

De parameters zijn gewijzigd waardoor het resultaat van de grondexploitatie met € 0,2 miljoen is verslechterd. Het gaat hierbij om de verwachting dat de prijs van woningbouw kavels niet zal stijgen in 2024 en om de rente. Vanuit Borne is aangegeven dat de rente naar verwachting 2,0% zal bedragen vanaf 2024. (De grondexploitatie wordt administratief verantwoord en gefinancierd in de gemeente Borne.)

Gezondheidspark (+/+ € 0,1 miljoen)

Er zijn geen substantiële afwijkingen te melden. Er zijn voor kavels op het Gezondheidspark meerdere belangstellenden waardoor de prognose voor de grondafzet naar de toekomst is verbeterd. Hierdoor verbetert ook het verwachte resultaat van de grondexploitatie. Eerdere afname van grond betekent minder rentelasten.

Oosterveld (+/+ 0,1 miljoen)

Het project laat een kleine positieve wijziging zien die met name veroorzaakt wordt door lagere kosten. Dit komt doordat het bouw- en woonrijp maken zich in de afrondende fase bevindt en de herziene civieltechnische raming lager uitvalt. Daarnaast zijn de plan- en beheerskosten verlaagd in verband met de beperkte werkzaamheden. Tevens zijn meeropbrengsten ontvangen in de vorm van optie- en rentevergoedingen.

Campus (+/+ € 0,7 miljoen)

Het project Campus laat een positieve wijziging zien. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de opbrengsten hoger uitkomen en dat een geplande opbrengst 5 jaar eerder gerealiseerd wordt.

De Veldkamp (-/- € 0,7 miljoen)

De Veldkamp laat een verslechtering van het exploitatieresultaat zien. Er zijn hogere investeringen noodzakelijk o.a. om te voldoen aan de herplantplicht dat op de ontwikkeling rust. Daarnaast vallen de opbrengsten lager uit, omdat de laatste kavels lastig zijn te verkopen a.g.v. gebruiksbepalingen qua ligging en aan de randen van de percelen. Tevens veroorzaakt de nieuwe rentewijziging Borne een hogere rentelast op de boekwaarden.

BXL (Regionaal Bedrijventerrein Twente) (+/+ € 0,3 miljoen)

De belangrijkste reden voor de verbetering van de grondexploitatie is dat de uitgaven in 2023 plaatsvonden tegen een hogere prijs dan begroot. In gesloten ontwikkel- en erfpachtovereenkomsten is opgenomen dat de grondprijs tot het passeren van de akte wordt bijgesteld op basis van de CPI-index. Deze index liet afgelopen jaar een stijging zien en dit heeft effect op de prijs van gerealiseerde en te realiseren uitgaven.

Risico's

Het geraamde financiële gevolg van het totale risicoprofiel is afgenomen van € 7,0 miljoen bij de vastgestelde herzieningen 2023 naar € 4,9 miljoen deze herziening (bij 90% betrouwbaarheid). Het risicoprofiel is met name afgenomen doordat we bij de parameters geen verhoging van de opbrengstverwachting hebben doorgevoerd. Ook zijn de vierkante meterprijzen voor de kavels die we uitgeven neerwaarts bijgesteld in de grondprijsnotitie. Door deze ingrepen is de inschatting voor risico's op grondprijzdalingen afgenomen. Dat heeft met name invloed op de grondexploitatie Dalmeden. Hieronder staan de tien grootste risico's behorend bij de herziening 2024 vermeld (tussen haakjes staat welke invloed het betreffende risico heeft op het totale risicoprofiel):

1. Algemeen risico: ontwikkeling van de rente

Momenteel profiteren we van een historisch lage omslagrente voor de grondexploitaties. De rente op de kapitaalmarkt ligt aanzienlijk hoger. Op het moment dat de gemeente meerdere nieuwe leningen gaat afsluiten (bijvoorbeeld voor nieuwe projecten) zal de omslagrente gaan stijgen en zullen de lasten in de grondexploitaties toenemen (34,3%).

2. Dalmeden (flora en fauna)

Het risico van de nieuwe planologische uitwerking Meander Noord bestaat uit aanleg van extra groen ter compensatie van verdwijnen leefomgeving flora en fauna. De procedurele voortgang is nog niet afgerond, er is beroep aangekend. Uitvoering van de compensatie vertaalt zich in hogere investeringen (16,5%).

3. Dalmeden (Kamers)

Het risico voor dit deelgebied zit in de nadere uitwerking van het stedenbouwkundig ontwerp. Hierbij bestaat de kans dat er meer (bestaand) groen wordt gehandhaafd en dus minder uitgeefbare vierkante meters grond wordt gerealiseerd. Dit zorgt voor opbrengstderving (10,7%).

4. Algemeen risico: kostenstijging

Bij de parameters hebben we rekening gehouden met een stijging van civiele kosten. Door de grillige marktomstandigheden bestaat er een risico dat de kostenstijging verder oploopt dan de op dit moment ingeschatte ontwikkeling (8,5%).

5. Algemeen risico: grondprijzdaling

Als de markt voor de grondverkoop verslechtert, komen de grondprijzen onder druk komen te staan. Dit algemene risico kan zich in verschillende complexen voordoen waarbij we nog kavels gaan uitgeven (7,4%).

6. Hart van Zuid (WBI subsidie)

Aan de subsidie die is toegezegd vanuit de Woningbouwimpuls zijn voorwaarden verbonden. Als niet (volledig) aan de subsidievoorwaarden voldaan wordt, kunnen subsidies lager worden vastgesteld. Dit geldelijke gevolg van het uitvallen of verminderen van subsidie ontvangsten levert een gewogen kans op van 5,9%.

7. Hart van Zuid (Hijschveste)

In het deelgebied de Hijschveste, voorheen Lansinkveld Noord, is de kans aanwezig dat er meer openbare ruimte gerealiseerd wordt dan op dit moment in de aannames is verwerkt. Als gevolg hiervan kunnen de investeringen in de grondexploitatie hoger uitvallen (4,4%).

8. Hart van Zuid (Hofmakerij)

In de grondexploitatie van de Hofmakerij is aangenomen dat naast de 19 woningen die momenteel gebouwd worden in opdracht van Welbions nog 6 middendure huurwoningen gebouwd kunnen worden als het naastgelegen schoolplein in 2029 zijn functie verliest. Als het schoolplein zijn functie niet verliest, kunnen de woningen niet gerealiseerd worden en zullen daardoor minder opbrengsten gerealiseerd worden. (2,9 %).

9. Algemeen risico: verkeerswaarde NIEG gronden daalt

Alle strategische gronden binnen de gemeente vertegenwoordigen een bepaalde verkeerswaarde. Deze verkeerswaarde verschilt per bestemming en is afhankelijk van marktontwikkelingen. Er bestaat een kans dat de markt zich negatief gaat ontwikkelen en dat hierdoor de verkeerswaarde van de gronden daalt (2,2 %).

10. Hart van Zuid (parkeren)

In de berekening van de onrendabele top van de ondergrondse parkeergarage in de grondexploitatie van de Oude Ketelmakerij is ervan uitgegaan dat 20 deelauto's gefaciliteerd gaan worden waardoor 60 parkeerplaatsen kunnen

vervallen. Wanneer geen deelauto's gefaciliteerd worden, zullen 60 extra parkeerplaatsen in de ondergrondse parkeergarage gerealiseerd moeten worden. Hiernaast worden de parkeernormen uit de parkeernormennota gemonitord. Wanneer uit de monitoring blijkt dat er meer parkeerplaatsen nodig zijn, zullen er meer gerealiseerd moeten worden (2,0 %).

De tien grootste risico's bepalen tezamen afgerond 94,8 % van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf.

6.5 Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering beschrijft de beleidsrealisatie van het beheer van de financieringsportefeuille. Een tekort aan geldmiddelen frustreert andere beleidsterreinen. Een te grote mate van uitzetten van overtollig geld is risicovol. Daarom is financiering sterk wettelijk verankerd. Met name de Wet Fido en de uitvoeringsregeling van deze wet, Ruddo, geven de kaders aan waarbinnen wij mogen handelen. Het verplichte schatkistbankieren bij het Rijk heeft de mogelijkheden beperkt om overschotten te beleggen. Daarnaast hebben we als gemeente in de “Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo 2021” (art. 10) en in het Treasurybesluit 2021 regels met betrekking tot de financieringsfunctie opgesteld. In 2021 hebben we de mogelijkheden van geld uitlenen en garanties afgeven aan stringente voorwaarden gebonden in de “Beleidsregels leningen en garanties 2021”.

Wat wilden we bereiken

We willen:

1. over voldoende financiële middelen beschikken om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten);
2. een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities;
3. de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's).

Hoe hebben we dit aangepakt

a. We hebben voorzien in onze liquiditeitsbehoefte

We stellen prognoses op van onze toekomstige liquiditeitsbehoefte. We houden daarbij rekening met mutaties in de huidige leningenportefeuille, waardeontwikkeling van bestaande activa en de voorgenomen vervangingsinvesteringen. In 2023 hebben we een aantal aangetrokken leningen afgelost. In een enkel geval stond hier een aflossing uit onze uitstaande gelden portefeuille tegenover. De aflossingen van leningen hebben we kunnen doen met eigen middelen. Er zijn geen leningen aangetrokken.

b. We leggen goede contacten met relaties die kennis hebben van de geld- en kapitaalmarkt

Als overheidsinstelling hebben we in de basis een goede toegang tot de kapitaalmarkt. Afgelopen jaren hebben we al onze financieringsaanvragen van korte en lange leningen aangeboden aan de sectorbanken BNG Bank en NWB Bank en bij verschillende tussenpersonen, die gespecialiseerd zijn in transacties op de geld- en kapitaalmarkten. Dit was in 2023 niet nodig. We hebben goed contact met hen onderhouden over de renteontwikkeling, zodat we voorbereid zijn als we weer middelen moeten aantrekken.

c. We hebben onze risico's beperkt

We hebben in 2023 geen nieuwe leningen verstrekt. Verenigingen blijven zoeken naar financiering en garantstelling, waarbij wij in onze beleidsregels nog de mogelijkheid open hebben gehouden om de risico's van garanties te delen met SWS (Stichting Waarborgfonds Sport). Omdat de recente gevallen allen duurzaamheidsinvesteringen betroffen neemt SWS de volledige garantie op zich.

Onze portefeuille uitgeleend geld aan woningcorporatie Welbions neemt jaarlijks af en bedraagt eind 2023 nog € 241 miljoen. We hebben een 200% hypothecaire dekking voor deze geldleningen.

We lopen ook risico's door het financieren van verbonden partijen en deelneming in andere rechtspersonen. De risico's van verbonden partijen worden toegelicht in de betreffende paragraaf. De risico's op verliezen bij deelnemingen zijn in materiële zin beperkt tot de boekwaarde. Vaak heeft financiering in een ver verleden plaatsgevonden, waardoor de reële waarde van de deelneming vele malen hoger is dan de boekwaarde. De aandelen zijn in de meeste gevallen alleen overdraagbaar aan mede-overheden. Dit beperkt de verhandelbaarheid.

Overzicht deelnemingen

In de volgende tabel zijn de deelnemingen opgenomen, die een balanswaarde vertegenwoordigen en/of een dividendinkomst genereren. De waardes zijn weergegeven in euro en hebben betrekking op ons bezit.

Aandelen van	Aantal aandelen Hengelo	Boekwaarde aandelen	Marktwaaarde aandelen Hengelo ¹⁾	Dividend 2023 (over 2022)
BNG Bank NV	174.486	436.215	14.459.000	436.215
Enexis NV	213.099	40.840	3.197.000	275.137
Twence BV	105.681	0	21.900.000	1.487.172
Twente Milieu NV	340	154286	2.290.000	0
Warmtenetwerk Hengelo BV	5	0	-82.000	0
Warmtebedrijf Hengelo BV	5	90.000	206.000	0
Overige		43	0	0
Totaal ondernemingen		721.384	41.970.000	2.198.524
OL Crematoria Twente	nvt		nvt	48.139
Stadsbank Oost-Nederland	nvt	128.890	nvt	0
Totaal openbare lichamen		128.890	0	48.139
Totaal alg. middelen in programma 9		850.274	41.970.000	2.246.663
Twence BV				529.000
Totaal afvalexploitatie in programma 7		0	0	529.000
Totaal		850.274	41.970.000	2.775.663

¹⁾ De marktwaaarde van aandelen is een vereenvoudigde indicatieve berekening gebaseerd op het in de onderneming aanwezig eigen vermogen, naar rato van ons aandeel. Om een werkelijke marktwaaarde te kunnen berekenen is een expert waarderingberekening nodig, waarbij vooral toekomstverwachtingen de waarde bepalen.

De mogelijkheid om rood te staan of kasgeld aan te trekken wordt beperkt door de wettelijke bepalingen van de kasgeldlimiet: we mogen op grond van de Wet Fido niet langdurig meer dan 8,5% van onze begrotingsomvang kort financieren. Een enkele overschrijding mag. Als we 3 kwartalen achtereen overschrijden moeten we dit melden aan de provincie en een herstelplan voorstellen. Deze bepaling voorkomt dat nadelige effecten ontstaan als de variabele rente snel stijgt. Het volgende overzicht toont de toetsing per kwartaal in 2023 aan de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is niet overschreden.

Omschrijving	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal
Begrotingstotaal per 1-1-2023	342.727	342.727	342.727	342.727
Percentage cf regeling	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
Toegestane kasgeldlimiet	29.132	29.132	29.132	29.132
Opgenomen gelden < 1 jr	0	0	0	0
Schulden in rekening courant	1.846	2.023	2.453	1.962
Gestort door derden < 1 jr	90	91	92	92
1. Omvang vlottende schuld	1.936	2.114	2.545	2.054
Contant in kas	53	36	77	19
Tegoeden in rekening courant banken	640	266	334	4.097
Tegoeden RC overig	0	0	0	0
Overige uitstaande gelden < 1 jr	66.677	91.997	99.875	121.992
2. Omvang vlottende middelen	67.370	92.299	100.286	126.108
3. Omvang netto vlottende schuld	-65.434	-90.185	-97.741	-124.054
Toegestane kasgeldlimiet	29.132	29.132	29.132	29.132
Netto vlottende schuld	-65.434	-90.185	-97.741	-124.054
Ruimte (+) of overschrijding (-)	94.566	119.317	126.873	153.186

Een tweede norm, waar we aan toetsen is de renterisiconorm. Door te zorgen voor spreiding in aflossen van bestaande leningen voorkomen we dat we in enig jaar een te groot deel van onze schuld opnieuw moeten afsluiten. Dit zou in een periode van hoge rentes kunnen leiden tot een forse stijging van onze structurele rentelasten en daardoor een te zware aanslag vormen op de beschikbare algemene middelen. We mogen maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1/1 van elk jaar oversluiten. In 2023 zijn we ruim binnen de norm gebleven.

Renterisiconorm		2023
1	Begrotingstotaal	342.727
2	Vastgesteld percentage	20%
3	Renterisiconorm (1 x 2)	68.545
4	Renterisico (volume renteherzieningen en aflossingen)	18.144
5	Ruimte onder de risiconorm (3 - 4)	50.401

Onder het renterisico ad. € 18 miljoen zijn de leningen van Welbions niet opgenomen. Bij deze leningen is afgesproken dat hetgeen door de gemeente afgelost/betaald moet worden gelijk is aan de ontvangsten vanuit Welbions. Bij een eventuele renteverhoging zal deze verhoging dan ook doorbelast worden aan Welbions waardoor er geen sprake is van een renterisico.

Verdere beleidsuitgangspunten

- **We passen totaalfinanciering toe**

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt de gemeente als één geheel beschouwd. We spreken van totaalfinanciering of integrale financiering. Dat houdt in dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden, zowel reguliere activiteiten als projecten. Door totaalfinanciering worden de rentekosten geminimaliseerd. Leningen worden op de meest optimale momenten aangetrokken, rekening houdend met de gemeentelijke rentevisie, de Wet Fido, de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

- **We rekenen reële rente toe aan de taakvelden**

We rekenen een reële rente toe aan de taakvelden. Op basis van de werkelijke kosten van geld lenen bepalen we de omslagrente voor de toerekening aan de taakvelden. De omslagrente in 2023 was 0,1%. De gelden die in 2019 en 2020 zijn aangetrokken hebben het gemiddelde rentepercentage fors doen dalen. We hebben na 2020 geen leningen meer aangetrokken. De hogere marktrentes hebben nog niet geleid tot een stijging van onze rentelasten.

Inzicht in rentelasten, renteresultaat en wijze van toerekenen van rente

De volgende tabel geeft voor het 2023 aan hoe vanuit rentelasten, rentebaten en rentetoerekening het renteresultaat tot stand komt. De rentebaten die we bij de 1e en 2e Beleidsrapportages hebben

Omschrijving	Bedrag
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	13.705.000
b. De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-13.955.000
Saldo externe rentelasten en rentebaten	-250.000
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-1.274.000
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	896.000
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	-628.000
d1. Rente over eigen vermogen	0
d2. Rente over voorzieningen	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	-628.000
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury 1)	-628.000

¹⁾ Het renteresultaat is een positief renteresultaat; deze tabel is op deze wijze geadviseerd door de commissie BBV.

6.6 Verbonden partijen

Inleiding

Voor de uitvoering van taken kan de gemeente een beroep doen op andere organisaties of een andere organisatie oprichten. We werken samen met verbonden partijen als dit het geëigende middel is om onze beleidsdoelstellingen te realiseren. Het uitbesteden van taken aan een regionaal samenwerkingsverband betekent dat besluiten in organisatiebesturen en niet meer in de gemeenteraad genomen worden. De invloed moet gedeeld worden met andere gemeenten. Samenwerken is in enige mate afzien van democratische controle ten gunste van effectief en efficiënt samen onze doelen bereiken. Als we taken hebben uitbesteed aan een organisatie, waarin we een bestuurlijk én financieel belang hebben is deze partij een verbonden partij.

Een aantal verbonden partijen werkt bovenregionaal of landelijk. Deelneming is dan historisch verklaarbaar.

De beleidskaders rondom verbonden partijen liggen vast in de nota "Beleidskader Verbonden Partijen Hengelo 2013", hierna "beleidskader" genoemd. Een geactualiseerde nota is opgesteld en zal in de 1e helft van 2024 worden aangeboden. In deze paragraaf informeren we over de gerealiseerde ontwikkelingen bij de verbonden partijen. Visie en nieuw beleid komt terug in de Zomernota 2024-2028.

De bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente is onderdeel van de programmarekening (hoofdstuk 5.2). In deze paragraaf kijken we naar risico's van de bedrijfsvoering van verbonden partijen en de mate waarin dit de financiën van de gemeente of een eventuele aanspraak op onze rol als medebestuurder beïnvloedt.

Uitvoering van voorgenomen beleid

Beleidsuitvoering 2023

We hebben alle verbonden partijen gevolgd in hun bedrijfsvoering, besluitvorming en ontwikkelingen. Onze invloed oefenen we uit in de algemene en dagelijkse besturen van de verbonden partijen. Of in de vergadering van aandeelhouders of leden. We screenen de agenda van besluitvormende vergaderingen, becommentariëren deze en nemen deel aan deze vergaderingen. We hebben de gemeenteraad geadviseerd m.b.t. de jaarstukken 2022 en begrotingen 2024 van de gemeenschappelijke regelingen. We nemen deel in kerngroepen, vanuit het vakgebied of vanuit Financiën en in werkgroepen die door verbonden partijen worden ingesteld om belangrijke ontwikkelingen voor te bereiden. Voorbeelden in 2023: de voorbereiding van een regionaal warmtenet, werkgroep Münster en de impasse aan- en verkoop aandelen bij Twence, afwikkeling GGID en keuze voor nieuwe programmatuur Jeugdossier bij SamenTwente of de gezamenlijke tactiek bij het terugdringen van de kosten van bezwaar en beroep bij de OZB samen met GBTwente.

We hebben de gemeenschappelijke regelingen geadviseerd m.b.t. te hanteren loon- en prijsstijging en er is overleg geweest over personeelsmutaties, investeringen, reservevorming en bedrijfsvoeringsrisicos. In strategische voorstellen hebben we de gemeenteraad geïnformeerd of gesproken in een technisch beraad of politieke markt.

Eind 2023 hebben we het Beleidskader Verbonden Partijen geactualiseerd. In het 1e kwartaal 2024 ronden we deze af en uiterlijk medio 2024 wordt de aangepaste kadernota aan de gemeenteraad voorgelegd.

Wetswijziging versterking positie van gemeenteraden

Per 1 juli 2022 is het wetsvoorstel "Versterken van de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen" in werking getreden. In 2023 hebben we de wijzigingen van de gemeenschappelijke regelingen van elke GR begeleid en ter kennis en beoordeling van het college en de gemeenteraad gebracht. Dit was de laatste stap in het proces om raden meer inspraak te geven bij het treffen van gemeenschappelijke regelingen en bij het nemen van besluiten door de algemene besturen. De inhoud van de aangepaste regelingen moeten 1 juli 2024 zijn gepubliceerd. De wijzigingen in de regelingen hebben onder andere betrekking op keuzes met betrekking tot zienswijzen bij verschillende onderwerpen, initiatief nemen zoals voor burgerparticipatie of het opnemen van een adviescommissie (waarin raadsleden zitting nemen). Ook is er een periodiek verplichte evaluatie van de effectiviteit van de GR opgenomen.

Nieuwe en beëindigde verbonden partijen

Er zijn in 2023 geen nieuwe samenwerkingsverbanden of rechtspersonen ontstaan of opgeheven.

Toelichting aanvullende gegevens per verbonden partij

De balansgegevens van de verbonden partijen ontleen we aan de jaarstukken 2022 (2023 alleen indien al vastgesteld) of de gepubliceerde halfjaarsberichten 2023.

Het financieel belang is de optelsom van de jaarlijkse exploitatiebijdrage, evt. aangevuld met de subsidiebijdrage en inkoopbedrag voor dienstverlening, het jaarlijkse dividend, het ingebrachte kapitaal en de verstrekte leningen en garanties. Dit is dan het maximale verlies dat zou kunnen optreden bij bedrijfsbeëindiging. Jaarlijkse bijdragen zullen nooit geheel verloren gaan, deze worden (pragmatisch) voor 50% meegenomen.

Wat hier niet in meegenomen is: ons aandeel in de vermogenswaarde van de deelneming. Als deelnemer of aandeelhouder van een GR of BV kunnen we naast directe verliezen de potentiële opbrengst van ons aandeel verliezen. Dit speelt met name een rol in de grote BV's en NV's.

Lijst verbonden partijen

In onderstaande lijst ontbreekt de organisatievorm "verenigingen en instellingen". In deze soort hebben we geen relaties die aan de definitie van verbonden partij, bestuurlijk én financieel belang, voldoen.

Gemeenschappelijke regelingen	Vennootschappen en corporaties	Overige verbonden partijen
1 SamenTwente	12 Twente Milieu N.V.	18 Euregio
2 Recreatieschap Twente	13 Twence Holding B.V.	
3 Veiligheidsregio Twente	14 Warmtebedrijf Hengelo B.V.	
4 SWB Midden Twente	15 Warmtenetwerk Hengelo B.V.	
5 Stadsbank Oost-Nederland	16 Enexis N.V.	
6 Regionaal Bedrijventerrein Twente	17 BNG Bank N.V.	
7 Gemeentelijk Belastingkantoor Twente		
8 Openbaar Lichaam Crematoria Twente		
9 Omgevingsdienst Twente		
10 Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo		
11 Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo		

Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

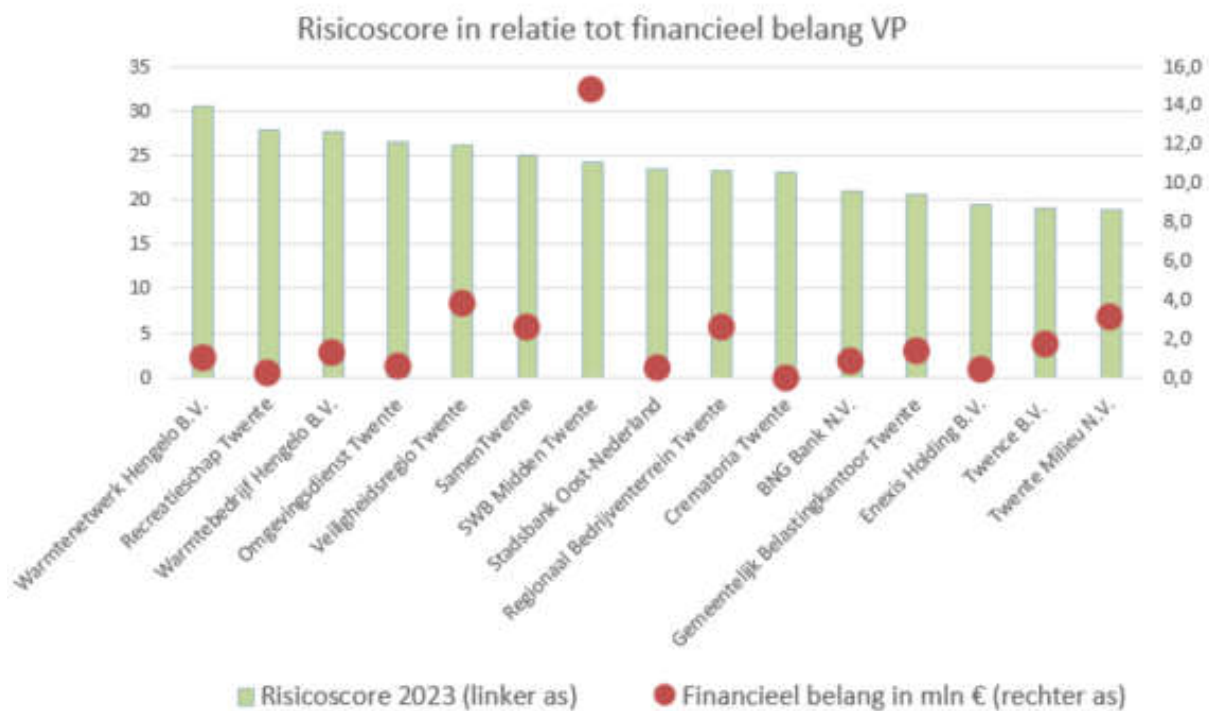
1 Vereniging Nederlandse Gemeenten
2 Stichting Twente Board

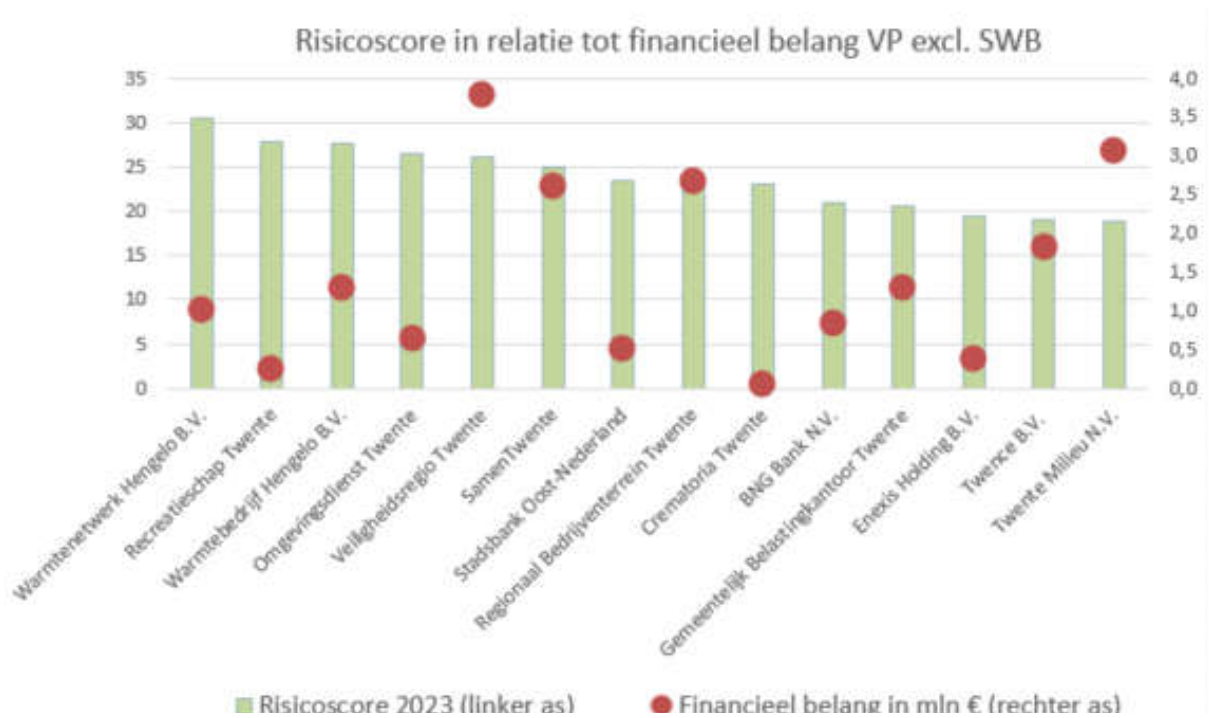
Risicobeoordeling verbonden partijen

We houden jaarlijks, samen met Almelo, Enschede en Noaberkracht, een risico-inventarisatie onder de verbonden partijen. De contactpersonen van de verbonden partijen hebben relevante vragen beantwoord, waardoor een beeld verkregen kon worden over een aantal aspecten van risicogevoeligheid: bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit. De hierna volgende tabel geeft aan hoe de organisaties in 2023 zijn beoordeeld. Dit is afgezet tegen het financieel belang dat we hebben in de partij. In de Beleidsbegroting 2024-2027 is een toelichting gegeven op de resultaten. In deze jaarstukken doen we dat niet. In 2024 volgt een nieuwe inventarisatie.

Naam verbonden partij	Risicoscore organisatie	Financieel belang	Risicoscore totaal
SamenTwente	Gemiddeld	Groot	Gemiddeld
Recreatieschap Twente	Hoog	Laag	Gemiddeld
Veiligheidsregio Twente	Gemiddeld	Groot	Hoog
SWB Midden Twente	Gemiddeld	Zeer groot	Hoog
Stadsbank Oost-Nederland	Gemiddeld	Gemiddeld	Gemiddeld
Crematoria Twente	Gemiddeld	Laag	Laag
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Gemiddeld	Groot	Gemiddeld
Omgevingsdienst Twente	Gemiddeld	Gemiddeld	Gemiddeld
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Laag	Gemiddeld	Laag
BNG Bank N.V.	Laag	Gemiddeld	Laag
Twente Milieu N.V.	Laag	Groot	Gemiddeld
Twence B.V.	Laag	Gemiddeld	Laag
Enexis Holding B.V.	Laag	Laag	Laag
Warmtenetwerk Hengelo B.V.	Hoog	Gemiddeld	Hoog
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	Hoog	Gemiddeld	Hoog
Twente Board	Gemiddeld	Laag	Gemiddeld

De verbonden partijen met een totaalscore "laag" hebben reguliere aandacht via de geplande contactmomenten, zoals periodiek overleg over doelen en uitvoering van werk en de voorbereiding van jaarstukken of begrotingen. Bij een score "gemiddeld" hoort een intensiever toezichtsregime. We zetten meer in op tussentijdse rapportages, volgen via het accountmanagement de ontwikkelingen en stellen kritische vragen in het ambtelijk overleg. Bij een score "hoog" is er intensief en gepland regelmatig contact tussen de accountmanager en de organisatie en accountmanager en medewerker verbonden partijen. In het bestuurlijk overleg worden risico's besproken. 169 Hoe risicoscore en financieel belang zich tot elkaar verhouden is weergegeven in volgende grafiek. Bij een hoog financieel belang (rode lijn) zien we graag een lage risicoscore, als een duiding van goed bestuur, goede kwaliteit in dienstverlening, financiële zekerheid en goede verantwoording richting de deelnemer/ aandeelhouder. Als een hoog financieel belang gepaard gaat met een hoge risicoscore (blauw) is er meer kans op nadelige effecten voor de gemeente en is er intensief contact met de verbonden partij. Het ideale beeld is dat de risicolijn laag en onder de lijn van het financieel belang zit. In de tweede grafiek is SWB Midden Twente niet opgenomen, omdat het hoge financieel belang van SWB de verschillen tussen andere partijen afvlakt. De tweede grafiek verduidelijkt verschillen bij overige partijen.

Ontwikkelingen 2023 en kerngegevens gemeenschappelijke regelingen

We beschrijven de kern van de samenwerking, de belangrijkste gebeurtenissen in 2023 en geven de volgens het BBV (artikel 15) verplichte kerngegevens weer.

SamenTwente

SamenTwente is één GR voor alle 14 gemeenten, onderverdeeld in de organisaties GGD Twente, OZJT (Organisatie voor zorg en jeugdhulp Twente) en VTT (Veilig Thuis Twente).

De samenwerking is na transitie nu bijna geheel wettelijk verplicht. Samen met de gemeenten en de ketenpartners zet SamenTwente zich in voor gezonde, veilige en vitale leefomgeving voor 634.000 inwoners van Twente.

Kennispunt Twente, Samen14 en Twentse Koers zijn als gast in de organisatie ondergebracht.

Eind 2022 is besloten te stoppen met het verder ontwikkelen van het digitaal dossier voor de jeugdgezondheid. Een uitgebreid extern onderzoek hiernaar heeft aanbevelingen opgeleverd die helpen bij de aanbesteding van een nieuw digitaal dossier. De juridische afwikkeling van het contract met de leverancier moet nog plaatsvinden. De gemeenteraad is hierover op 6 december 2023 per brief geïnformeerd. Ook op enkele andere onderwerpen zijn forse knelpunten ontstaan. Dat is o.a. het geval bij Veilig Thuis Twente, waar de organisatie onvoldoende tegemoet kan komen aan de vraag naar hulp, waardoor wettelijke termijnen in het gedrang komen. De forensische geneeskunde is eveneens een knelpunt gebleken. Er zijn geen artsen te vinden, waardoor de 24/7 inzetbaarheid niet is gehaald. De Organisatie voor Zorg en Jeugd in Twente (OZJT) is in 2023 niet alleen druk geweest met de nieuwe inkoop per 2025 (zie paragraaf 5.2.6), maar ook met gesprekken over en het verbeteren van de financiële positie van een aantal zorgaanbieders, om de continuïteit en kwaliteit van zorg te waarborgen. Ook hierover is de gemeenteraad vorig jaar geïnformeerd.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	J	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Gezondheidsbevordering regionale taken	
Beleidsrealisatie in programma	6,7	
Financieel belang Hengelo	€ 2.598.000	
Eigen vermogen	€ 12.827.000	€ 4.105.000
Vreemd vermogen	€ 12.788.000	€ 21.371.000
Eigen vermogensmutatie 2023	-€ 8.722.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 268.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,82	
Solvabiliteitspercentage	16,1%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	12,9%	

Recreatieschap Twente

Het Recreatieschap Twente heeft in 2023 een visie opgesteld voor de ontwikkeling van de recreatieparken in Twente ter vervanging van de verouderde visie uit 2014. Daarnaast vormt de toegenomen (ruimtelijke) druk op recreatieparken, voortvloeiend uit diverse trends en ontwikkeling, een aanleiding. In de visie zijn drie ambitieniveaus uitgewerkt voor de verdere ontwikkeling van de recreatieparken. In het eerste kwartaal van 2024 dient de visie te worden vastgesteld en een besluit te worden genomen over het ambitieniveau.

In 2023 heeft het Recreatieschap Twente een rapportage opgesteld voor de herziening van de financieringssystematiek Recreatieschap Twente. Aanleiding vormt het onderhoud van duizenden kilometers aan routes en fietspaden en de financiële onbalans die dat met zich meebrengt in de financiële bijdrage van de 14 gemeenten aan het Recreatieschap Twente. In de rapportage is een viertal opties uitgewerkt die moeten zorgen voor een betere financiële balans zonder dat dit teveel ten koste gaat van de solidariteit tussen de 14 gemeenten. In het voorjaar van 2024 wordt er naar verwachting een besluit genomen over een nieuwe financieringssystematiek.

Mede naar aanleiding van het vertrek van de beleidsadviseur VTE heeft een bestuurlijke kopgroep in 2023 een voorstel gemaakt voor aanpassingen in de structuur ten einde het thema vrijetijdseconomie (VTE) in Twente meer aandacht te kunnen geven. Twee belangrijke aanpassingen zijn:

1. de functie van beleidsadviseur VTE wordt ondergebracht bij vier gemeentelijke beleidsadviseurs om zodoende meer betrokkenheid te kunnen creëren; en
2. de portefeuillehouders die in het BO-RT zitten zullen vaker bij elkaar komen, waarbij expliciet tijd wordt vrijgemaakt voor VTE om zo ook onder de bestuurders VTE nadrukkelijker op de agenda te krijgen.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Bedrijfsvoeringsorganisatie	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Beheer recreatieplassen en recreatieve wandel- en fietsroutenetwerk.	
Beleidsrealisatie in programma	2,5	
Financieel belang Hengelo	€ 253.472	
Eigen vermogen	€ 853.000	€ 790.000
Vreemd vermogen	€ 4.211.000	€ 4.043.000
Eigen vermogensmutatie 2023	-€ 63.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	-€ 8.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	1,09	
Solvabiliteitspercentage	16,3%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	12,9%	

Veiligheidsregio Twente

Op 21 maart 2023 is de meldkamer in Hengelo overgegaan naar de nieuwe meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn. Deze meldkamer bedient vijf veiligheidsregio's. De overgang naar de nieuwe meldkamer is jarenlang voorbereid en succesvol verlopen. De rest van 2023 stond in het teken van het verder optimaliseren van de werkprocessen rondom de meldingen.

De VRT heeft zich ingezet voor de coördinatie van opvang vluchtelingen Oekraïne en crisisnoodopvang. Per 1 juli 2023 is de crisisnoodopvang overgegaan naar het COA, de coördinatie van vluchtelingen Oekraïne wordt in 2024 overgedragen aan de gemeente Wierden.

De Omgevingswet, die op 1 januari 2024 in werking is getreden, vereiste in 2023 veel inzet om de werkwijze af te stemmen op deze nieuwe wet.

In 2023 zijn meerdere projecten uitgevoerd. Zo is er onder meer gestart met het vliegen met een automatische drone in Enschede, een primeur in Nederland. Er is gestart met een pilot in de Risk Factory voor de doelgroep voortgezet onderwijs om hen bewust te maken van veiligheidsrisico's. Dit in navolging op het programma voor het primair onderwijs waarin vrijwel alle scholen in Twente aan deelnemen.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	J	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	(Vorbereiding op) bestrijding van rampen en incidenten	
Beleidsrealisatie in programma	1	
Financieel belang Hengelo	€ 3.779.636	
Eigen vermogen	€ 1.963.000	€ 2.504.000
Vreemd vermogen	€ 64.427.000	€ 75.707.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 541.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 1.374.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,70	
Solvabiliteitspercentage	3,2%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	13,6%	

SWB Midden Twente

SWB Midden Twente ontwikkelt mensen en helpt hen om de afstand tot de arbeidsmarkt te overbruggen.

Ze doet dit met de bedrijfsonderdelen SWB en Gildebor.

Voor medewerkers, die de ambitie en potentie hebben om weer aan het arbeidsproces deel te nemen begeleidt SWB hen na interne opleiding naar een detacheringsplek bij instellingen en ondernemingen. Voor wie dit een stap tever is biedt ze een beschermde werkomgeving.

Gildebor beheert en onderhoudt de openbare ruimte van de gemeenten Hengelo en Hof van Twente.

In 2023 is een nieuw strategisch plan gepresenteerd voor de jaren 2023-2027. De aanbevelingen uit de evaluatie van Gildebor en de gezamenlijkheid van dit proces met alle betrokkenen heeft geresulteerd in een breed gedragen plan. Het plan was ook de opmaat naar een aanpassing van de organisatie, die in 2023 voor het grootste deel is doorgevoerd.

De organisatie kiest voor een zuivere scheiding in de uitvoering van de rollen en de ondersteunende processen arbeidsontwikkeling, beschermd werkgeverschap en uitvoerder beheer openbare ruimte (BOR).

De organisatie van Gildebor is vernieuwd, nieuwe teams en een professionelere vorm van management van het geheel en de teams. Er is meer verantwoordelijkheid voor mensen en middelen in de lijn gelegd. Er staat nu een krachtiger organisatie. De vacatures van uitvoerder konden nog niet allemaal ingevuld worden. Daarnaast heeft 2023 in het teken gestaan van klantbinding, het versterken en intensiveren van de relatie met gemeente Hengelo.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Ondersteuning mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en samenwerking beheer en onderhoud openbare ruimte	
Beleidsrealisatie in programma	6	
Financieel belang Hengelo	€ 14.753.813	
Eigen vermogen	€ 5.010.000	€ 4.921.000
Vreemd vermogen	€ 5.613.000	€ 5.171.000
Eigen vermogensmutatie 2023	-€ 89.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 67.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,75	
Solvabiliteitspercentage	48,8%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	69,4%	

Stadsbank Oost-Nederland

De Stadsbank Oost Nederland voert de schuldhulpverlening uit voor onze gemeente. De gemeente is regievoerder in deze samenwerking, de Stadsbank is de uitvoerende partij en houdt zich bezig met de echte bankzaken. Het gezamenlijke doel is mensen schuldenvrij te krijgen. De financieel-technische zaken op dit gebied, waaronder budgetbeheer en schuld regelen, zijn overgedragen aan de Stadsbank. De Stadsbank voert de schuldhulpverlening uit voor 21 gemeenten.

Stadsbank werkt vanaf 2023 volgens het in 2022 vastgestelde nieuwe dienstverleningsmodel. Hierin is de beweging gemaakt van productgericht naar klant- en resultaatgericht werken. De menselijke maat is leidend en zelfredzaamheid het doel. Wij nemen het basispakket diensten af, omdat we zelf regie willen voeren en de intake verzorgen. Er kan ook gekozen worden voor algehele ontzorging of een tussenvorm.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Hulpverlening aan mensen met financiële problemen en schulden	
Beleidsrealisatie in programma	6	
Financieel belang Hengelo	€ 505.984	
Eigen vermogen	€ 1.349.000	€ 1.370.000
Vreemd vermogen	€ 15.215.000	€ 11.396.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 0	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 289.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	1,30	
Solvabiliteitspercentage	10,7%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	9,9%	

Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT/BXL)

De verkoop van gronden in het bedrijventerrein is in de laatste fase. Het RBT heeft per eind 2023 ca. 95 procent van de ca. 125 hectare bouwgrond uitgegeven. Het RBT verwacht over de resterende gronden in 2024 overeenkomsten te sluiten en in 2025 uiterlijk te leveren. Als alle gronden verkocht zijn is de doelstelling van RBT gehaald en kan de GR een plan maken voor liquidatie. Het projectbureau RBT heeft opdracht gekregen van het Dagelijks Bestuur om de processtappen voor opheffing van de regeling in detail uit te werken, in afstemming met een afvaardiging van specialisten van de deelnemers.

Dit plan is in hoofdlijn voorgelegd aan de deelnemende gemeenten Enschede, Hengelo, Borne en de provincie Overijssel. De uitwerking van het liquidatieplan voorziet in de afrekening van het batig saldo richting gemeenten en de wijze van afwikkelen van langer lopende zaken, zoals zoals de afwikkeling van erfpachtverkoop en het aflossen van aangegane leningen.

De winst op eindwaarde is nu berekend op € 11,9 miljoen. In 2023 wordt € 2,2 miljoen winst genomen.

Zeer laat in de looptijd van de grondexploitatie is het voorspelde verlies omgeslagen in een winstverwachting. Over de betekenis hiervan voor de vennootschapsbelasting is RBT in overleg met de Belastingdienst.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Regionale afstemming en ontwikkeling XL-businesspark A1	
Beleidsrealisatie in programma	3,8	
Financieel belang Hengelo	€ 2.668.000	
Eigen vermogen	€ 11.870.000	€ 14.397.000
Vreemd vermogen	€ 84.317.000	€ 74.250.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 2.527.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 2.646.126	
Gerapporteerde weerstandsratio	niet bekend	
Solvabiliteitspercentage	16,2%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	23,0%	

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het GBTwente voert lokale heffingen voor ons uit. De hoofdtaken zijn het waarderen van vastgoed conform de Wet WOZ en heffen, bezwaarafhandeling en invorderen van belastingen.

In 2023 is het strategisch meerjarenplan 2023-2026 "Met mekaar en voor mekaar" de leidraad voor de dienstverlening aan inwoners en gemeenten. De oneigenlijke verdienmodellen van No Cure No Pay organisaties in combinatie met de gemiddelde WOZ-waardestijging per peildatum hebben een niet eerder vertoonde druk op alle gemeenten en belastingkantoren, zoals GBTwente, gelegd. Een verdubbeling van het aantal bezwaren, voor Hengelo zelfs 2,5 keer het aantal van 2022. Gemeenten en samenwerkingsverbanden kraken onder de werkdruk, maar ook rechtbanken kunnen het aantal te behandelen zaken niet aan. Het besef dat dit fenomeen ontwrichtend werkt en het recht van inwoners om bijgestaan te worden in hun rechten overstijgt heeft het kabinet aangezet tot een wetswijziging. Deze is in 2024 van kracht geworden met meteen een veel minder aantal bezwaren als gevolg. Om inwoners toch te bedienen is bezwaar maken zo eenvoudig mogelijk gemaakt en worden inwoners hierbij geholpen.

De gemeente Berkelland neemt nu diensten af op contractbasis. We zitten in het vierde jaar van de vijf jaren contracttermijn. Berkelland overweegt daarna deelnemer te willen worden. Hierover zijn in 2023 gesprekken gevoerd met Berkelland en de overige deelnemers.

Het jaar werd financieel nagenoeg neutraal afgesloten. Hoge bezwaarafhandelingskosten zijn ten dele ondervangen met verdergaande automatisering en rentevoordeel op banksaldi.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Uitvoering gemeentelijke heffing en invordering lokale belastingen	
Beleidsrealisatie in programma	9,7	
Financieel belang Hengelo	€ 1.302.939	
Eigen vermogen	€ 756.000	€ 1.652.000
Vreemd vermogen	€ 8.715.000	€ 7.783.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 896.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 896.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,25	
Solvabiliteitspercentage	17,5%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	16,5%	

Crematoria Twente

Na enkele jaren met beperkte winsten na omvangrijke investeringen komt de BV weer terug in periode van consolideren van de dienstverlening en daarmee weer opbouwen van de jaarresultaten. Het totaal aantal overledenen in Nederland is lager dan in 2022, maar nog steeds hoger dan in 2020. Het aandeel crematies hierin is met 1% toegenomen tot 68%.

In 2022 is weer winst gerealiseerd in de BV. In 2023 ontving het openbaar lichaam € 488.000 dividend, dat in 2024 na aftrek van kosten voor ca € 470.000 naar de gemeenten kan worden doorgesluisd.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Lijkbezorging met inachtneming van wettelijke voorschriften	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 40.000	
Eigen vermogen	€ 1.910.000	€ 2.081.200
Vreemd vermogen	€ 4.000	€ 5.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 171.200	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 471.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	niet bekend	
Solvabiliteitspercentage	99,8%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	14,9%	

Omgevingsdienst Twente (ODT)

De OD Twente is opgericht om zorg te dragen voor een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving in Twente. Dit wordt, onder meer op basis van het Twentse VTH-beleid, vertaald in een uitvoeringsprogramma (UVP).

De omgevingswet, die 1-1-2024 van kracht is geworden, heeft veel gevraagd van de medewerkers in de afstemming van werkprocessen en ict-systemen. De pilot van de Omgevingstafel Twente (OTT) is voortgezet om ervaring op te doen met de nieuwe integrale werkwijze onder de Omgevingswet. Er is veel energie gestoken in werving van nieuwe gekwalificeerde medewerkers, vooruitlopend op extra formatie in 2024.

De stikstofproblematiek wijzigt voortdurend door wijziging van de regelgeving. De inzet hierop is ten kosten gegaan van de agrarische vergunningverlening, waarvoor werkvoorraden niet kunnen worden weggewerkt. Aan de positieve bijdrage aan de stikstofuitstoot van emissiearme stalsystemen wordt getwijfeld. Vergunningen hiervoor zijn vanaf 6 juni tot 1 maart 2024 opgeschort. Ook omgevingsvergunningen die zo'n initiatief bevatten kunnen niet worden verleend. Externe partners hebben diverse energiebesparende maatregelen doorgevoerd voor ODT en gemeenten. Deze zijn bekostigd met rijksmiddelen. ODT gaat de controle op de energiebesparingsplicht uitvoeren. In 2023 is de aanvraag voor de Specifieke Uitkering Toezicht en Handhaving Energiebesparingsplicht (SPUK THE) goedgekeurd. Hierdoor krijgt de OD Twente tot en met 2026 rijksmiddelen ter beschikking om additionele taken uit te voeren op het gebied van energietoezicht. Voorwaarde is dat de externe partners mee blijven doen. Deze hebben de intentie om dat te doen. Koepelorganisaties en ministeries hebben samen de intentie om het VTH-stelsel te verbeteren. Dit moet robuuster qua organisatie en financiering, handhaving en vervolging, informatievoorziening VTH, onafhankelijkheid en monitoring. De kennisinfrastructuur en arbeidsmarkt moeten sterker ondersteunend worden.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	J	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Gezonde en veilige leefomgeving d.m.v. handhaving wetgeving milieu	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 644.000	
Eigen vermogen	€ 1.727.000	€ 2.036.000
Vreemd vermogen	€ 3.246.000	€ 4.576.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 309.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 454.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,83	
Solvabiliteitspercentage	30,8%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	7,0%	

2. Ontwikkelingen vennootschappen en corporaties

Twente Milieu N.V.

Twente Milieu is onze afvalinzamelaar. Die taak vervult ze voor 9 van de 14 Twentse gemeenten. Voor enkele gemeenten verzorgt ze het buurtonderhoud. Twente Milieu werkt volgens het kostprijs-plus systeem. Wij betalen kostprijs +2% risico opslag.

Twente Milieu heeft het afgelopen jaar haar strategie voor 2024-2027 vastgesteld. Insteek is de leefomgeving in balans. Er wordt gestreefd naar meer biodiversiteit, verdere reductie van de hoeveelheid afval en meer oog voor kwaliteit. Daarnaast staat verduurzaming van het wagenpark hoog op de agenda. De pijlers waarop Twente Milieu wil bouwen zijn medewerkertevredenheid, verantwoord omgaan met geld, samen met inwoners bepalen waar de aandacht naar uit moet gaan, technologische verbeteringen en het ontwikkelen tot een kenniscentrum op het gebied van afvalinzameling voor de gemeenten.

In 2023 zijn gesprekken gevoerd met Berkelland over de toetreding als aandeelhouder van Twente Milieu. Hierover vindt het komende jaar besluitvorming plaats.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	N.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Gezamenlijke efficiënte duurzame afvalinzameling (en onderhoud openbare ruimte)	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 3.069.478	
Eigen vermogen	€ 12.660.000	€ 12.064.000
Vreemd vermogen	€ 15.678.000	€ 15.275.000
Gerapporteerd resultaat 2023	-€ 596.000	
Solvabiliteitspercentage	44,1%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	18,1%	

Twence Holding B.V.

Twence is de afvalverwerker en duurzaamheidsbevorderaar van de Twentse gemeenten. De focus ligt niet meer op het basisproces van verbranding, maar op de productie van grondstoffen en energie.

Afvalverbranding staat ter discussie vanwege de forse uitstoot aan CO2 en andere broeikasgassen zoals stikstof. Afvalverbrandingsinstallaties zullen er echter nog jaren moeten zijn, omdat we ondanks afvalscheiding nog veel restafval produceren. De vrijkomende warmte wordt benut. Inwoners en bedrijven in Enschede en Hengelo gebruiken deze warmte om gebouwen te verwarmen.

In 2023 is de nieuwe grootschalige CO2 afvanginstallatie gereed gekomen. De installatie heeft een capaciteit van 100.000 ton per jaar, 1/3^e deel van de totale fossiele uitstoot van Twence.

Twence heeft een contract kunnen sluiten met Circulus-Berkel, die namens enkele Gelderse gemeenten het afval gaat aanleveren. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met afvalinzamelaar Rova. Beide ontwikkelingen bieden perspectief voor toekomstige nieuwe aandeelhouderschappen.

Eind 2023 is het Strategisch Beleidsplan 2024-2027 vastgesteld. In 2023 is de weg ingeslagen om de positie van Twence als regionale duurzaamheidsbevorderaar verder te versterken. Er wordt ingezet op het versterken van het publieke karakter van het bedrijf. Het Regionaal Warmtenet Twente is verder voorbereid. Hiervoor is een subsidie van € 19,5 miljoen toegekend door het Rijk en de Provincie Overijssel.

Er is in 2023 met aandeelhouders Almelo, Oldenzaal en Twenterand gesproken over de mogelijke verkoop van de aandelen Twence van deze gemeenten. Dit proces is nog niet afgerond.

AVR (concurrent) procedeert tegen Twence en de gemeenten om hen tot openbaar aanbesteden te dwingen. De rechtbank Overijssel heeft alle vorderingen van AVR afgewezen. Momenteel loopt de beroepszaak bij het Hof.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	B.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Regionale afvalverwerker, energieleverancier en duurzaamheidsbevorderaar	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 1.812.681	
Eigen vermogen	€ 175.964.000	€ 169.261.000
Vreemd vermogen	€ 163.228.000	€ 162.475.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 9.497.000	
Solvabiliteitspercentage	51,0%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	12,4%	

Warmtebedrijf Hengelo B.V.

Warmtebedrijf Hengelo B.V. (WbH) is de warmteleverancier van de eindgebruikers die zijn aangesloten op het warmtenet in Hengelo. Ennatuurlijk is met 95% van de aandelen groot aandeelhouder. Naast het aandeelhouderschap in de B.V. heeft de gemeente Hengelo nog een belang vanwege een achtergestelde lening van € 1 miljoen die is verstrekt. De voorwaarden voor aflossing van deze lening vereisen een ruime winstgevendheid van het bedrijf. Tot nu toe was het twijfelachtig of die situatie bereikt zou worden en vanwege het onzekere karakter van deze lening is er een voorziening gevormd.

Ondanks de geringe invloed (5%) heeft Hengelo een beleidsmatig belang waarvoor een samenwerking is aangegaan van 15 jaar. Het warmtenet biedt kansen om bestaande bouw aardgasvrij te maken en daarom volgen we WbH op de voet.

In tegenstelling tot de verwachte stijging van de energietarieven, kon het Warmtebedrijf de warmteprijs 20% lager aanbieden dan het maximale ACM tarief. Het Warmtebedrijf Hengelo werkt hard aan het verduurzamen van haar warmtenetten. Het warmtenet in Hengelo is al heel duurzaam. In 2023 introduceerde het Warmtebedrijf een warmte-etiket dat in één oogopslag laat zien welke warmtebronnen er in een net wordt gebruikt en wat de CO2-besparing is ten opzichte van verwarmen met een cv-ketel op aardgas.

Het ROC heeft haar energieafname sterk verminderd en heeft zelf warmtepompen laten installeren. Warmtebedrijf heeft haar backup voorziening bij ROC verwijderd.

In warmteoverdrachtstation aan de Scandinaviëlaan heeft een brand gewoed. Desondanks heeft dit geen consequenties gehad voor de warmtelevering in het warmtenet van Warmtebedrijf Hengelo.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	B.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Leverancier warmte warmtenet Hengelo	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 1.290.962	
Eigen vermogen	€ 4.137.000	€ 4.513.000
Vreemd vermogen	€ 9.681.000	€ 9.728.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 376.000	
Solvabiliteitspercentage	31,7%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	5,0%	

Warmtenetwerk Hengelo B.V.

Warmtenetwerk Hengelo BV (WnH) voert alle transportactiviteiten middels het hoofdtransportnet uit. Firan is met 95% van de aandelen grootaandeelhouder en is de netwerkbeheerder op lokaal niveau. De gemeente Hengelo heeft met 5% van de aandelen een minderheidsbelang in de B.V. De gemeente heeft naast het aandeelhouderschap een belang, doordat ze een achtergestelde lening van € 1 miljoen heeft verstrekt.

De financiële positie is verontrustend. Een forse snelle groei van het aantal aansluitingen is nodig om winstgevend te kunnen exploiteren. Onder de huidige omstandigheden is een terugbetaling van de geldlening onwaarschijnlijk. Voor het verlies van de restschuld is een voorziening opgenomen.

In een instabiele energiemarkt heeft Warmtenet Hengelo B.V. geprobeerd om voor een stabiel warmtetransport te zorgen. Dit kon helaas niet altijd gegarandeerd worden, mede doordat Nobian de productielijn waarop wij zijn aangesloten een aantal keren heeft stilgelegd.

Het warmtenetwerk heeft de technische problemen bij het uitkoppelpunt bij Nobian opgelost. Het technisch onderhoud blijft aandachtspunt.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	B.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Beheerder primaire netwerk warmtenet Hengelo	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 998.245	
Eigen vermogen	-€ 1.645.000	-€ 1.577.000
Vreemd vermogen	€ 10.419.000	€ 9.916.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 68.000	
Solvabiliteitspercentage	-18,9%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	5,0%	

Het negatieve eigen vermogen is een potentieel risico van € 82.000 (5% aandeelhouderschap) voor de gemeente Hengelo op het moment dat het bedrijf zou worden verkocht of beëindigd. Hiervoor is nog geen voorziening getroffen.

Enexis N.V.

Enexis is onze regionale netbeheerder en distributeur van energie. Ze is een grote speler in de energietransitie. Enexis moet zich tot het uiterste inspannen om haar netwerken snel uit te breiden. Nieuwe lokale energieopwekkers willen geproduceerde stroom naar de eindgebruikers kunnen transporteren. Enexis heeft de komende jaren een gigantische investeringsopgave van ca € 1,3 miljard per jaar. Het vinden van personeel is een bottleneck in die investeringsopgave, waardoor een realisatie van niet meer dan 80% van de gevraagde uitbreiding mogelijk is. Naast uitbreiding verhoogt Enexis de capaciteit van bestaande stations en trafohuisjes. In Hengelo heeft Enexis het voornemen om het midden-station Bolderhoek te verzwaren.

De netcongestie is in 2023 toegenomen. Ook grootsaansluitingen (bedrijven) ervaren nu ook problemen om aangesloten te worden of om geproduceerde groene stroom te kunnen leveren aan het net.

Naast uitbreiden van het stroomnetwerk zijn er meer maatregelen nodig om de netcongestie te verminderen. Het zo efficiënt mogelijk gebruik maken van het bestaande netwerk heeft ook prioriteit. En sinds kort kijkt Enexis ook naar andere duurzame energievormen, zoals groen gas, warmtenetten en waterstof.

In 2023 zijn de consumententarieven omhoog gegaan om alle lasten te kunnen dekken.

De AvA heeft in april 2023 besloten, dat Enexis de opbrengsten van de verkoop van dochter Fudura BV (€ 1,1 miljard) grotendeels aan het eigen vermogen mag toevoegen. Dit versterkt haar vermogenspositie en de toegang tot de kapitaalmarkt tegen goede voorwaarden. Dit is nodig in een tijd van fors investeren.

Enexis heeft in 2023 een winst na belastingen gerealiseerd van € 72 miljoen. Dat is € 115 miljoen lager dan de winst in 2022 (na correctie verkoop Fudura) en ook lager dan 2019-2021. De oorzaak ligt met name in de toename van de kosten van transport en distributieverliezen. Enexis krijgt de lasten die volgend uit de grote investeringen in het

netwerk met vertraging vergoed in de tarieven. De kosten gaan voor de baten uit. Deze grote investeringen zorgen er ook voor dat de kasstroom iets meer dan een half miljard negatief is.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	B.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Ontwikkeling en beheer regionale distributienetwerk energie	
Beleidsrealisatie in programma	7,9	
Financieel belang Hengelo	€ 382.351	
Eigen vermogen	€ 5.441.000.000	€ 5.320.000.000
Vreemd vermogen	€ 4.907.000.000	€ 5.140.000.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 72.000.000	
Solvabiliteitspercentage	50,9%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	0,07%	

BNG Bank N.V.

De BNG Bank is de bankier van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank ziet zichzelf als publieke bank met dezelfde maatschappelijke doelen als haar klanten. Met de strategie "Ons kompas naar impact" ligt de focus op maatschappelijke impact, meer dan op winst. Kernwaarden: duurzaam, betrouwbaar en professioneel. BNG Bank is financieel zeer solide. Dit wordt onderstreept met een triple A-rating, de beste rating in de markt. Het halfjaarbericht 2023 laat zien dat financiële resultaten niet onder druk staan. BNG Bank staat onder intensief toezicht van De Nederlandse Bank en De Europese Centrale bank. Wij kunnen volstaan met het volgen van de bank.

Voor banken is de solvabiliteit per definitie zeer laag. Daarom wordt bij banken naar de Tier 1 ratio gekeken. Deze geeft de verhouding van de vrije reserves ten opzichte van de (risico gewogen) verstrekte leningen aan. Voor BNG Bank is de Tier 1 medio 2023 41,4%, ruim boven het door de ECB vereiste niveau.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	N.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Financiering publieke sector: laag houden financieringskosten maatschappelijke voorzieningen	
Beleidsrealisatie in programma	9	
Financieel belang Hengelo	€ 841.015	
Eigen vermogen	€ 4.615.000.000	€ 4.721.000.000
Vreemd vermogen	€ 107.459.000.000	€ 110.819.000.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 254.000.000	
Solvabiliteitspercentage	4,1%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	0,3%	

3. Ontwikkelingen stichtingen en verenigingen

In deze groep heeft gemeente Hengelo geen verbonden partijen. De hierna genoemde stichtingen of verenigingen onder 5 voldoen niet aan de definitie "Verbonden partij", maar vinden we wel vermeldenswaardig.

4. Ontwikkelingen overige verbonden partijen

Euregio

De euregio behartigt de belangen van de grensgemeenten in Nederland en Duitsland. Ze is erop gericht om drempels die door landelijke regels worden gevormd te bestrijden. En daarmee het vrije verkeer van mensen en goederen in de regio te bevorderen.

Het vreemd vermogen van de Euregio bestaat voor € 12 miljoen uit de verplichting om bij de Euregio gestalde middelen van het Interreg-V-programma terug te betalen. Zonder deze middelen is er een normale verhouding eigen/vreemd vermogen.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Nederlands-Duits openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Bestrijden van obstakels voor NL en DU inwoners en ondernemers opdat over een weer kansen kunnen worden benut.	
Beleidsrealisatie in programma	9	
Financieel belang Hengelo	€ 14.733	
Eigen vermogen	€ 2.649.000	€ 2.649.000
Vreemd vermogen	€ 30.291.000	€ 30.291.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 126.000	
Solvabiliteitspercentage	8,0%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	2,4%	

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG)

De VNG is onze belangenbehartiger in alle gemeente overstijgende belangengroeperingen. Zij is de gesprekspartner van het rijk, de provincies, werknemersorganisaties etc. in veel zaken die gemeenten aangaan. De website van de VNG is een kennis- en informatiebron voor gemeenten. Ze zit vooraan bij ontwikkelingen en vertaalt deze naar behapbare informatie voor gemeenten. Daarnaast doet ze onderzoeken en draait ze projecten die voor gemeenten waardevol zijn. Deze projecten worden jaarlijks in de ledenvergadering bepaald.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Vereniging	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Krachtiger lokale overheid door samenwerking en belangenbehartiging	
Beleidsrealisatie in programma	9	
Financieel belang Hengelo	€ 221.000	
Eigen vermogen	€ 51.704.000	€ 51.704.000
Vreemd vermogen	€ 112.794.000	€ 112.794.000
Gerapporteerd resultaat 2023	-€ 3.604.000	
Solvabiliteitspercentage	31,4%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	0,5%	

Stichting Twente Board

De sociaal-economische taken van de voormalige Regio Twente zijn per 1-7-2021 bij Stichting Twente Board belegd. De board wordt ondersteund door Twente Board Development BV. Twente Board is de samenwerking van ondernemers, onderwijs en overheid (3 O's). Vergaderingen van de Twente Board worden vanuit de Overheid voorbereid in de Bestuurlijk Overleg Sociaal Economische Structuurversterking (BOSS).

De (nieuwe) Agenda voor Twente (2023-2027) is de basis voor beleid en uitvoering van de taken. De Agenda voor Twente is gericht op het 'later'. Het middel om te komen tot het samenwerken in een groene technologische topregio.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Stichting	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Versterking van de economie in Twente en ontwikkeling tot groene topregio.	
Beleidsrealisatie in programma	3	
Financieel belang Hengelo	€ 450.000	
Eigen vermogen	€ 14.000	€ 14.000
Vreemd vermogen	€ 9.671.000	€ 9.671.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 13.000	
Solvabiliteitspercentage	0,1%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	4,3%	

Naast deze verbonden partijen zijn er veel samenwerkingsverbanden, waar we aan deelnemen en waar we bestuurlijk onze invloed willen uitoefenen. Als voorbeelden kunnen we de diverse coalities noemen met Twentse gemeenten, zoals Mobiliteit en Milieu Duurzaamheid en Afval, de Regionale Energiestrategie of de G40.

In bijlage 9.3 is een overzicht opgenomen van de vertegenwoordiging namens onze gemeente bij de verbonden partijen en andere samenwerkingsrelaties.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een overzicht van de deelnemingen opgenomen met inzicht in een mogelijke, hypothetische marktwaarde van de grootste deelnemingen.

6.7 Bedrijfsvoering

6.7.1 Organisatie

De stad is constant in beweging en de wereld om ons heen verandert snel. De ambities voor de stad en de ambtelijke organisatie zijn vormgegeven in de koers 2040. Om mee te kunnen blijven doen in die ambities moeten we wendbaar zijn als medewerker én als organisatie. Dit vraagt een zelfbewuste houding en eigenaarschap van alle medewerkers. Hengelo's Werken is hoe we binnen Hengelo samenwerken aan het bereiken van de koers 2040.

Hengelo's werken

Om hier als organisatie aan te werken is er de komende jaren een focus op een viertal speerpunten:

- Leren en Ontwikkelen (wendbare, lerende medewerker en organisatie);
- Digitale Transformatie (samenwerken en innoveren met IT);
- Opgavegericht werken (opdrachtgericht samenwerken en resultaatgericht);
- Dienstverlening (inwoner centraal).

In 2023 is een belangrijk deel van de focus van Hengelo's werken gelegen op leren en ontwikkelen. Onderstaand wordt uiteengezet wat ondernomen en gerealiseerd is.

Leren en Ontwikkelen

Het doel van het speerpunt Leren & Ontwikkelen is om toe te werken en ons te ontwikkelen naar een lerende organisatie waarin het leren en ontwikkelen stevig geïntegreerd is en waar een positief leerklimaat is. In een lerende organisatie werken zelfbewuste en wendbare professionals die zich continu blijven ontwikkelen. Zij staan in verbinding met collega's en de buitenwereld en zoeken actief de samenwerking op. Onze medewerkers vormen onze organisatie en dragen bij aan de koers en onze ambities door constante scholing, ontwikkeling en eigen initiatief. De leidinggevenden hebben hierin een sturende, coachende en ondersteunende rol en taak.

Bereiken?	Gedaan?
Verder investeren in een lerende organisatie met een duidelijke link naar de ambities van Hengelo's werken	Lancering digitaal leerplatform Hengelo Academie met online leeromgeving Skillstown
	Basisleerlijn Regie op je werk ontwikkeld en geïmplementeerd
	Kenniscafé: inspiratiesessies door externe sprekers afgewisseld met inhoudelijke informatiebijeenkomsten
	Afgerond MD programma, met wrapup voor nieuwe leidinggevenden in het nieuwe onboardingsprogramma

Hengelo Academie, Skillstown

In 2023 is het digitale leerplatform Hengelo Academie gelanceerd, dat dient als een centraal plek voor het aanbieden, agenderen en monitoren van al het leeraanbod voor de organisatie. De online leeromgeving van de Hengelo Academie, aangevuld met de trainingen en Essentials van Skillstown is ingericht als centraal platform voor het aanbieden, agenderen en monitoren van alle leerinterventies binnen onze organisatie. Hierin wordt een aantal trainingen en op maat gemaakte essentials aangeboden.

Kenniscafé

Het concept 'Kenniscafé: Time to Learn!' is geïntroduceerd en heeft intussen al een aantal keer succesvol plaatsgevonden. Hierin worden inspiratiesessies gegeven door externe sprekers en afgewisseld met inhoudelijke informatiebijeenkomsten gegeven door eigen medewerkers.

Basisleerlijn Regie op je werk:

In 2023 is gestart met de uitvoering van de eerste basisleerlijn voor ontwikkelen van gemeenschappelijke taal en vaardigheden van het Hengelo's Werken. Doel van deze training is het maken van de vertaling van de abstractie van het strategische Hengelo's Werken naar wat dit voor medewerkers kan opleveren in de dagelijkse praktijk. Een basistaal creëren waarin medewerkers elkaar sneller kunnen begrijpen en elkaar scherp houden in het omgaan met werkdruk en prioriteiten.

Deze trainingen hebben een doorlooptijd tot in Q1 2024 en dan zijn alle medewerkers getraind. Daarnaast is er in Q3 en Q4 2023 verder gewerkt aan verdieping en verbreding van het leeraanbod en wordt gezorgd dat de kernthema's uit de basisleerlijn geborgd worden in dit leeraanbod.

Leiderschapsontwikkeling/MD-traject

In 2023 is het MD programma afgerond. Goed leiderschap blijft essentieel en is de basis voor de gewenste verandering en de resultaten die we als organisatie willen bereiken. Het zijn uiteindelijk de leidinggevenden in onze organisatie die een positief leerklimaat scheppen en de gewenste veranderingen aanjagen, vertalen en in goede banen leiden. Sinds maart 2023 worden de MD-dagen vorm gegeven voor en door leidinggevenden, waarbij Hengelo's Werken een faciliterende en coördinerende rol heeft. Naast deze (structurele) invulling en borging van leiderschapsontwikkeling is er ook aandacht voor het goed inwerken en onboarden van nieuwe leidinggevenden. Dit heeft onder andere geresulteerd in een zomer-onboardingsprogramma met aandacht voor een MD-wrap up dag, waarbij er ook een buddy-systeem is geïntroduceerd. Voor 2024 wordt dit verder gecontinueerd en geborgd binnen Hengelo's werken.

6.7.2 Personeel

De samenleving verandert snel. Daarmee verandert onze rol als gemeentelijke organisatie. De gemeente Hengelo verandert mee naar een wendbare organisatie, zodat we slagvaardig en fit blijven om snel en adequaat op ontwikkelingen uit de omgeving kunnen reageren.

Arbeidsmarkt

Onze gemeente heeft stevige ambities. Daarnaast zetten we structureel in op een stevige kwalitatieve basis die op orde moet zijn en blijven. Hiervoor is nodig dat we de goede mensen binnenhalen en behouden. Want medewerkers zijn essentieel voor de kwaliteit van de uitvoering, de cultuur van de organisatie en de verbinding van de onze organisatie met de samenleving. We zien in de huidige krappe arbeidsmarkt steeds meer hoe moeilijk het is om dit te realiseren. Dit maakte de noodzaak om in 2022 te komen met een samenhangend pakket van maatregelen om ervoor te zorgen dat onze gemeente zich vanaf 2023 zodanig onderscheidend positioneert op de arbeidsmarkt dat vacatures snel worden ingevuld. In 2023 zijn de volgende maatregelen vormgegeven:

Recruiting

Inmiddels is de wervingskracht van de gemeente versterkt met de komst van drie Recruiters. Door hen wordt recruiting als specialisme binnen HRM verder vormgegeven. Dat werpt zijn vruchten af, want sinds 2023 is de gemeente Hengelo weer in staat om 90% van haar vacatures zelf te vervullen. De inzet van werving & selectiebureaus, en daarmee de uitgaven hieraan zijn hierdoor aanzienlijk teruggebracht. Vanaf 2024 wordt werk gemaakt van de ambitie om meer jong talent aan te trekken en meer grip te krijgen op het beperken van inhuur.

Arbeidsmarktcommunicatie: Werkgeversmerk

Als mijlpaal van het project Arbeidsmarktcommunicatie is tijdens de nieuwjaarspeech in januari 2024 het nieuwe werkgeversmerk gelanceerd: "Maak het voor elkaar, werk mee aan Hengelo". Hiermee wordt aangesloten op de

historie van Hengelo als maakstad en op de Twentse ambitie van technische topregio van Nederland. De daarbij horende boodschap aan de arbeidsmarkt geeft het echte verhaal weer van wie we zijn, waar we voor staan en hoe we werken. Het werkgeversmerk is herkenbaar aan de huisstijl en daarnaast specifiek aan de zeskant van de honingraat en de kleur turquoise. Vanaf 2024 zal dit merk actief in de arbeidsmarkt gepromoot worden aan onze doelgroepen.

Strategische Personeelsplanning (SPP)

Voor de domeinen Fysiek en Bedrijfsvoering is de eerste strategische personeelsplanning tot stand gekomen. Hiermee is meer en eerder inzicht in de uitdagingen en behoeften op het gebied van personeelscapaciteit, als gevolg van de ontwikkelingen die op ons afkomen.

Werken aan Hengelo

Er is een nieuwe vacaturepagina gelanceerd: Werken aan Hengelo. Want we werken allemaal aan de stad. Hier staan de vacatures, onze arbeidsvoorwaarden, en worden ervaringen van collega's gedeeld over werken bij de gemeente Hengelo. Ook wordt de gemeente Hengelo als werkgever persoonlijker neergezet met gebruik van beelden van onze eigen mensen, locaties en gebeurtenissen. Met dit werkgeversmerk en de bijbehorende communicatie-uitingen wordt de gemeente Hengelo herkenbaar en onderscheidend gepositioneerd op de arbeidsmarkt. Dit met als doel dat een potentiële medewerker zich nog meer identificeert met- en geënthousiasmeerd wordt om te werken bij de gemeente Hengelo.

Medewerkersreis, Welkom bij Hengelo

Naast de inzet op het vinden en werven is er ook aandacht voor het behoud van medewerkers. De reis van de medewerker door de organisatie van het eerste contact tot het vertrek is beschreven (Employee Journey) en de link met de instrumenten van HRM is gelegd. Als instrument voor behoud is in 2023 een vernieuwd onboardingprogramma gelanceerd: Welkom bij Hengelo. Het doel van het programma is dat nieuwe collega's zich welkom voelen en goed geïntroduceerd en geïnstrueerd aan de slag kunnen. Door hen snel en goed op te nemen in de organisatie bevorderen we hun motivatie en betrokkenheid bij de organisatie en verminderen we ongewenst verloop.

In 2023 is daarnaast een advies opgeleverd door team HRM om werk te maken van het leren van de redenen van vertrek en het zorgen dat medewerkers zoveel mogelijk als ambassadeur voor de gemeente Hengelo uit dienst gaan. In 2024 wordt invulling gegeven aan dit onderdeel van de medewerkersreis, het 'offboarden'.

MBO

In 2023 heeft een medewerkersbetrokkenheidsonderzoek (MBO) plaatsgevonden. Dit onderzoek dient als peilstok om in de organisatie te ervaren hoe het ervoor staat met onderwerpen als betrokkenheid en welzijn, leiderschap, werkgeverschap, werkdruk & herstelbehoefte, etc. Met een respons van 77% en mooie resultaten op de thema's een uitkomst om trots op te zijn. De gekozen trots- en aandachtspunten worden in actieplannen op team- en organisatieniveau verder opgepakt.

Garantiebanen

In 2023 hebben we aandacht gehad voor de invulling van de formatie voor garantiebanen. Door gesprekken tussen werkcoaches, HR-adviseurs en recruiters zijn er gedurende het jaar 2 nieuwe medewerkers geplaatst op een functie en is er in januari 2024 nog een medewerker geplaatst.

Komend jaar blijft dit de aandacht houden in project diversiteit en inclusie.

Bereiken?	Gedaan?
Modern en aantrekkelijk werkgeverschap	MBO uitgevoerd om te peilen hoe het staat met werkgeverschap en welzijn.
Sociale werkgever die haar maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt	Uitrollen van de maatregelen aanpak arbeidsmarkt. Drie nieuwe medewerkers aangetrokken voor garantiebanen. We blijven invulling geven aan beleid om in het kader van de Participatiewet extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Daarnaast is er in samenhang aandacht voor de thema's diversiteit en inclusie.
Optimaal benutten van talenten en het stimuleren van persoonlijk leiderschap	Bewustwording van het belang van persoonlijk leiderschap in de organisatie vergroot door middel van de training Regie op je werk en de training Businesspartnerschap voor de adviseurs van Bedrijfsvoering.
Leiderschapontwikkeling	Afgerond MD programma, met wrapup voor nieuwe leidinggevenden in het nieuwe onboardingprogramma
Een verlaging van het ziekteverzuim	Meer contact tussen leiding en arbo dienst gerealiseerd, presentaties ziekteverzuimpreventie en beperking aan management gegeven door HRM, rapportage van ziekteverzuimcijfers ieder kwartaal aan het management voor bewustwording en sturing.

6.7.3 Arbeidsvoorwaarden

Hybride werken

In 2023 zijn er diverse aanpassingen en verbeteringen gedaan aan ons werkconcept. De acties die zijn uitgevoerd zijn onder te verdelen in acties op het gebied van Bricks, Bytes en Behaviour.

Door de uitvoering van een communicatieplan is er gedurende het jaar aandacht geweest voor de afspraken die we gemaakt hebben over samenwerken. Het gaat bijvoorbeeld over het vrijmaken van de werkplek als je naar een overleg gaat, waar je wel en beter niet digitaal kunt vergaderen en aandacht voor rust op en rond de werkplekken.

Daarnaast zijn er een aantal technische aanpassingen gedaan. Vergaderruimtes worden weer vrijgegeven als er niet wordt ingecheckt, zodat collega's de vrijgekomen vergaderruimte kunnen gebruiken. Er zijn koptelefoons beschikbaar gesteld om beter digitaal te kunnen vergaderen.

Tot slot zijn er een aantal fysieke aanpassingen gedaan in het pand. Er is een extra vergaderkamer toegevoegd door een tijdelijk archief op te ruimen/te verplaatsen, er zijn op diverse overleg- en aanlandplekken stopcontacten toegevoegd zodat laptops daar ook opgeladen kunnen worden en er is onderzocht hoe de concentratiewerkplekken verbeterd kunnen worden. Dit heeft onder andere geleid tot meer raamstickers voor een gevoel van privacy en het verbeteren van de geluidsisolatie. Ook in 2024 zal er continu aandacht zijn voor het hybride werken.

Arbeidsmarktpositie: Benchmark en optimaliseren arbeidsvoorwaarden

Om Hengelo - nog meer dan nu al het geval is - een aantrekkelijk werkgever te laten zijn heeft in 2023 een benchmark van onze arbeidsvoorwaarden plaatsgevonden. De constatering uit de benchmark zijn deels in 2023 opgepakt en worden in 2024 verder uitgewerkt in een aanpassingsvoorstel.

CAO 2024-25

De cao gemeenten 2024-2025 is vastgesteld.

Instroom en integriteit

Ook in 2024 gaan we verder met het indelen en ondervangen van risico's in onze functies tegen ondermijning. Op die manier beperken we de veiligheids- en integriteitsrisico's binnen de organisatie nog beter.

Doorontwikkeling Arbo

Per 1 juli 2023 is er een Arbocoördinator in dienst. De Arbocoördinator werkt aan Arbotaken en zorgt ervoor dat er structureel aandacht is voor het onderwerp. Er is een Arbo tweejarenplan opgesteld voor 2024 en 2025, met daarin onderwerpen die we als organisatie willen behandelen. Een greep uit de onderwerpen: RI&E, thuiswerkregeling, aanbesteding Arbodienst, agressietrainingen, agressiemeldingen en agressieregistratie.

Het Agressie Interventieteam (AIT) is in Q4 van 2023 (opnieuw) getraind, er zijn nieuwe leden geworven, de werkwijze is eenduidig vastgelegd en de naamsbekendheid en rol van het AIT is vergroot.

Middels een aanbesteding is er een externe partij (SPAN) gecontracteerd (4 jaar) voor het verzorgen van de agressietrainingen voor de organisatie. Naar verwachting zullen er ongeveer 25 agressietrainingen worden verzorgd in 2024. Deze worden ook geregistreerd, zodat we als organisatie zicht en grip hebben op de agressietrainingen.

Het agressiebeleid is vernieuwd en de implementatie van het beleid is van start gegaan. Het vernieuwde beleid staat eveneens centraal tijdens de agressietrainingen.

Dit jaar zal de RI&E opnieuw opgesteld en geactualiseerd worden.

Momenteel staan er 2 vacatures open voor nieuwe interne vertrouwenspersonen, waarmee het team van vertrouwenspersonen in de nabije toekomst bestaat uit 3 interne vertrouwenspersonen en 1 externe vertrouwenspersoon.

De thuiswerkregeling is momenteel in ontwikkeling, waarin ook aandacht is voor de Arbo-aspecten tijdens het thuiswerken.

In verband met het aflopende contract van onze Arbodienstverlener (april 2025) is er samen met de andere Twentse gemeenten een start gemaakt met de voorbereidingen voor het gezamenlijke aanbestedingstraject voor een nieuwe Arbodienstverlener.

6.7.4 HR Processen

De HR-agenda en eHRM

Eén van de speerpunten van HRM is het verbeteren van onze HR processen. Inmiddels hebben wij in 2020 en 2021 ervaring opgedaan met een gestructureerde HR-agenda. Hiermee wordt inhoudelijk richting en focus aangebracht alsmede duidelijkheid gegeven over wat de organisatie mag verwachten t.a.v. de doorontwikkeling van onze HR processen. Een doorontwikkeling die medewerkers en managers in staat stelt om vorm en inhoud te geven aan persoonlijk leiderschap en eigenaarschap, randvoorwaarden die noodzakelijk zijn om snel en adequaat in te kunnen spelen op vragen en ontwikkelingen in onze omgeving.

Nadat in 2020 en 2021 beleid is vastgesteld (en voor een belangrijk deel geïmplementeerd) rond o.a. ziekteverzuim, werving- en selectie, het HR gesprek en arbo, is in 2022 het dashboardGrip op Personeelslasten aan het management opgeleverd en een onderzoek gedaan naar welke wensen en behoeften er onder managers bestaat t.a.v. de doorontwikkeling van eHRM. Dit onderzoek heeft een ontwikkelagenda opgeleverd voor 2023 en verder. Daarmee is in 2023 een start gemaakt om eHRM zodanig aan te passen en uit te breiden dat managers en medewerkers slimmer, sneller en doelmatiger kunnen werken met eHRM. Het vertrekpunt voor de verdere doorontwikkeling is het perspectief van de manager, medewerker en HR adviseur. Tevens is in 2023 gewerkt aan het neerzetten van leren & ontwikkelen met een Hengelo Academie, de basisleerlijn Regie op je Werk en het aanbieden van kenniscafés. Tevens is strategische personeelsplanning verder uitgerold op diverse afdelingen. Deze thema's worden in 2024 voortgezet binnen de organisatie.

6.7.5 Informatievoorziening en technologie

Gemeente Hengelo wil een vitale partner zijn voor haar inwoners en ondernemers. IT is daarbij een onmisbare schakel; IT en informatisering zijn essentieel geworden om aansluiting met de veranderende samenleving te behouden en te verbeteren en maken nieuwe vormen van samenwerking en besluitvorming mogelijk. In 2023 hebben wij verdere stappen gemaakt in het ondersteunen en realiseren van een effectieve bedrijfsvoering en mensgerichte dienstverlening. Niet alleen voor Hengelo, wij leveren ook de IT dienstverlening voor Oldenzaal, de SWB en Haaksbergen. Daarnaast nemen wij als grote gemeente in Twente onze verantwoordelijkheid door deel te nemen in meerdere regionale samenwerkingen, vaak als kartrekker.

Bereiken?	Gedaan?
Continue verbeteren van de dienstverlening	<p>In 2023 hebben we onder andere in het kader van de wet Modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer nieuwe digitale formulieren aan onze website toegevoegd, zodat inwoners ook digitaal de producten kunnen aanvragen.</p> <p>We zijn in 2023 ook gestart met het vernieuwd aansluiten van producten op de Berichtenbox van MijnOverheid. Begin 2024 gaan we hiermee in productie. Inwoners kunnen dan voor een vernieuwd aantal producten de besluiten ontvangen in de Berichtenbox.</p>
Efficiëntere bedrijfsvoering	<p>In 2023 hebben we een aantal proefprojecten op het gebied van Common Ground uitgevoerd. Zo hebben we testen uitgevoerd op het koppelen van verschillende Common Ground componenten, waaronder OpenZaak, OpenNotifications, OpenInwoner, Openzaakbrug en OpenFormulieren, aan het zaakstelsel van het sociaal domein en het kunnen weergeven van de zaakstatus aan inwoners. Dit heeft waardevolle kennis opgeleverd die we gebruiken om onze dienstverlening verder te moderniseren en beter te maken.</p> <p>Het tijd- en plaatsafhankelijk werken voor onze medewerker is verder verbeterd door meer onderdelen van Microsoft 365 beschikbaar te maken, te implementeren en door de organisatie hierin te begeleiden door middel van een adoptieprogramma. De aanbesteding voor het verbeteren en vernieuwen van een omgeving waarmee medewerkers eenvoudig samen kunnen werken aan documenten en deze eenvoudig kunnen delen met elkaar, is afgerond en zal gedurende 2024 en 2025 geïmplementeerd worden.</p>
Datagedreven sturing	<p>In 2023 hebben we de Informatisering en IT strategie vastgesteld. Met deze strategie geven we invulling aan de ambitie van de gemeente Hengelo door het toepassen van IT en informatisering.</p> <p>In 2023 is de positie van het Kern Datateam verder versterkt binnen de organisatie. Waarbij onderwerpen als beheer, datavaardigheid, privacy en ethiek hoog op de agenda stonden.</p> <p>Er zijn diverse dataproducten, zoals kerngetallen, overzichten en rapporten, opgezet en geïmplementeerd in de organisatie. De focus in 2023 lag hierbij binnen het sociaal domein bij het Transformatieplan. In 2023 zijn naast bovenstaande "basis op orde" projecten ook geavanceerdere analyses uitgevoerd. Denk hierbij aan technieken zoals proces mining waarbij processen worden uitgetekend aan de hand van data, ter ondersteuning van procesverbeteringen. Of workload/caseload vraagstukken voor de afdeling werk en inkomen om het verdelen van cliënten meer datagedreven op te pakken.</p> <p>Daarnaast is er een datastrategie geformuleerd, het doel van deze datastrategie is om te komen tot een door de organisatie breed gedragen strategie voor de periode 2024-2026 die richting geeft en helpt de juiste stappen in de juiste volgorde en in samenhang te maken aan de verdere ontwikkeling van datagedreven werken. Met deze datastrategie hebben we voldaan aan de toezegging aan de gemeente raad.</p> <p>Eind 2022 is er door de Rekenkamer Hengelo een onderzoek uitgevoerd naar het datagedreven werken in onze gemeente. In dit onderzoek was ook aandacht voor privacy en ethiek. Hierin is geconcludeerd dat er in dataprojecten aandacht is voor beide aspecten. Op basis van een aanbeveling vanuit de gemeenteraad zijn wij in 2023 aan de slag gegaan met het schetsen van een proces om toe te zien op een ethisch verantwoorde werkwijze voor digitale toepassingen. Hieruit is een voorstel voortgekomen voor het in te richten proces rondom deze digitale ethiek. Niet alleen voor data-projecten, maar ook andere technische en informatiekundige projecten worden in dit proces op digitale ethiek gewaardeerd.</p>
Aansluiten bij landelijke ontwikkelingen	<p>In 2023 hebben we in een proeftuin de mogelijkheden van op Common Ground gebaseerde informatie componenten onderzocht, zie voor meer detail ook de eerste alinea van "Efficiëntere bedrijfsvoering". Common Ground is een landelijke visie op informatievoorziening waarmee we o.a onze dienstverlening flexibeler kunnen inrichten.</p> <p>We hebben daarnaast onze Hengelose informatievoorziening ingericht en gekoppeld met het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) zodat we op 1 januari 2024 in productie konden gaan met de Omgevingswet.</p>
Digitale Transformatie	<p>Tenslotte hebben we in 2023 de eerste stappen gezet om te voldoen aan de Single Digital Gateway (SDG) verordening Annex 2, zodat inwoners van Europa gebruik kunnen maken van onze digitale dienstverlening.</p> <p>In het 1e jaar van het programma Digitale Transformatie (van 3) heeft de focus vooral gelegen op het laten zien van wat er mogelijk is en het aanjagen van innovatie. Dat hebben we gedaan door een flink aantal pilots op te starten welke we in de eerste helft van 2024 gaan opleveren. Dat was mogelijk omdat het grootste deel van het programmabudget is ingezet om pilot-werkzaamheden zoveel mogelijk extern te laten uitvoeren waarbij wij ons laten inspireren om mee te denken. In 2024 gaan we meer intern oppakken door binnen het programmabudget 2 fte aan te trekken.</p> <p>De volgende projecten zijn opgestart en worden begin 2024 opgeleverd:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Realisatie van een Digital Twin en een 3D-weergave inclusief toepassing van sensoren voor de herinrichting van de Breemarsweg. ▪ Minecraft educatiespel voor basisscholen met duurzaamheidsvraag Lange Wemen. Er zijn 2 basisscholen die hebben aangegeven mee te doen. ▪ Herschrijven van standaard brieven naar Helder Hengelo's met behulp van kunstmatige intelligentie. ▪ Met behulp van kunstmatige intelligentie worden automatisch gespreksverslagen gegenereerd bij "keukentafelgesprekken" binnen het sociaal domein. ▪ Deelname aan het koploperprogramma VNG digitale inclusie. Samen met 19 andere gemeenten werken we aan het beter leesbaar maken van (delen van) onze website door deze te vertalen in beelden. Dit doen we deels handmatig en deels automatisch met kunstmatige intelligentie. We werken hiervoor samen HAN/Universiteit Utrecht en de Universiteit Twente ▪ Meten van biodiversiteit met behulp van sensoren en kunstmatige intelligentie in nestkastjes
Samenwerken: samenwerking in Twente	<p>In 2023 is Hengelo (en daarmee Haaksbergen en Oldenzaal) aangesloten op KPN Grip (Twentecloud). Hierdoor kunnen medewerkers van de verschillende Twentse gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen met één login gebruik maken van elkaars systemen.</p>

verstevigen en uitbouwen	Ook hebben we in 2023 op regionaal niveau een start gemaakt met het onderzoek naar en de aanbesteding van een regionaal E-depot voor de archivering van permanent te bewaren documenten.
	In 2023 hebben we ook weer een aantal nieuwe regionale kenniskringen via het IT Platform Twente gestart, waaronder kenniskring Data en de kenniskring Cloud, mede op initiatief van Hengelo.
	Hengelo ondersteunt in IT-voorzieningen van, en het leveren van IT-diensten aan, de gemeente Oldenzaal, SWB en de gemeente Haaksbergen. Deze dienstverlening wordt continue verder geprofessionaliseerd. In 2023 zijn we gestart met het verkennen op verdere samenwerking op het informatiedomein.
Digitaliseren van de fysieke archieven	In 2023 is geschetst wat er nodig is voor het digitaliseren en vervangen van onze fysieke archieven. Hiervoor is in kaart gebracht in welke staat elk archief verkeert, of er opgeschoond moet worden of dat er eerst herordend moet worden. Middels een marktverkenning is onderzocht welke diensten de markt hiervoor biedt. De antwoorden vormen de basis voor het opstellen van een programma van eisen voor een aanbesteding. Doel is om in 2024 de aanbesteding af te ronden en te starten met digitaliseren.

6.7.6 Informatiebeveiliging en -privacy

In een digitale wereld zijn informatiebeveiliging en privacy zeer belangrijke onderwerpen. Zowel op landelijk en regionaal niveau wordt dit meer en meer onderkend. Ook binnen de gemeente Hengelo wordt ervoor gezorgd dat bij de dagelijkse werkzaamheden beveiliging en privacy een prominente plek innemen door onder andere "security-by-design" en "privacy-by-design" als standaard te hanteren.

Privacy is met de komst van de AVG een belangrijke pijler geworden binnen de maatschappij. De AVG heeft tot doel dat wij, de gemeente Hengelo, nog zorgvuldiger met persoonsgegevens omgaan dan wij al deden. Ook moeten we in staat zijn om dit aan te tonen. Door technische en organisatorische maatregelen te treffen dient dit te worden bewerkstelligd.

Informatiebeveiliging is het proces van vaststellen van de vereiste beveiliging van informatiesystemen in termen van vertrouwelijkheid, beschikbaarheid en integriteit alsmede het treffen, onderhouden en controleren van een samenhangend pakket van bijbehorende maatregelen.

Bereiken?	Gedaan?
Uitvoeren jaarlijkse AVG-compliance toets	In 2023 is de compliance meting opnieuw uitgevoerd en is het volwassenheidsniveau gemeten aan de hand van het AVG-borgingsproduct van de VNG. Ten opzichte van 2022 is een stijging geconstateerd. Deze stijging is in lijn met de gestelde ambitie voor 2024.
DPIA's	Door beperkte tijd bij proceseigenaren, het ontbreken van procesbeschrijvingen en beperkte capaciteit bij de privacy officers zijn in 2023 minder DPIA's uitgevoerd dan gewenst. Het uitvoeren van DPIA's gaat hand in hand met de ontwikkelingen op het gebied van het beschrijven van de interne werkprocessen. In 2023 is het verwerkingsregister van de gemeente geactualiseerd. Aan de hand van deze actualisatie heeft de Functionaris Gegevensbescherming een advies uitgebracht op welke hoog risico verwerkingen een DPIA uitgevoerd dient te worden.
Jaarverslag Functionaris Gegevensbescherming	De FG heeft in 2023 verslag gedaan aan het college van zijn bevindingen vanuit het toezicht. Dit toezicht betreft zowel de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) als de Wet politiegegevens (Wpg). Het toezicht op de naleving van de Wpg is door de FG in overleg met de drie betreffende domeinen (Openbare ruimte, Onderwijs/leerplecht en Werk, inkomen & zorg) vorm gegeven. De FG heeft in 2023 met name toezicht uitgeoefend op de volledigheid en juistheid van het verwerkingsregister en heeft het college geadviseerd over een prioritering in de te houden DPIA's.
Formatie Privacy	In 2023 heeft de FG bijzondere aandacht gehad voor de privacy-governance in (regionale) samenwerkingen en voor het gebruik van innovatieve technologische middelen in processen. In november 2023 is met het oog op de ambities van de gemeente de capaciteit op gebied van privacy uitgebreid. Hiervoor is een structurele herziening van formatie goedgekeurd. Met deze herziening is een extra privacy officer geworven. Deze privacy officer heeft als aandachtsgebied het sociaal domein.
Organisatie Informatiebeveiliging	In 2023 is met het oog op de ambities van de gemeente capaciteit op het gebied van Informatiebeveiliging uitgebreid. Zo is er specifiek geworven op security-kennis binnen het cluster dat zich met infrastructuur en netwerken bezighoudt. Daarnaast is er geïnvesteerd in aanvullende producten binnen het Microsoft portfolio om de gemeente beter "cyberweerbaar" te maken.
Security by design	In 2023 is door het oprichten van een "kwaliteitsboard" het toepassen van informatiebeveiliging beter geborgd bij de start van nieuwe projecten. Doordat we in 2023 ook een IT procesmanager hebben mogen verwelkomen, borgen we beter dat informatiebeveiliging tijdens de beheerfase ook de benodigde aandacht krijgt.

SIEM/SOC (Verzamelen, monitoren en analyseren van informatie irt informatiebeveiliging)	In 2023 is een "Netwerk Detectie en Respons" oplossing aangeschaft en ingericht. Hiermee wordt informatie binnen de IT-infrastructuur, dat een relatie heeft met informatiebeveiliging, verzamelt en geanalyseerd, zodat we eventueel verdacht "verkeer" in een vroegtijdig stadium kunnen detecteren en acties kunnen ondernemen.
Betere bewustwording Informatiebeveiliging	In 2023 is een bewustwordingsprogramma met als onderwerp informatiebeveiliging en privacy uitgevoerd. Daarnaast heeft er een phishing-simulatie plaatsgevonden. De uitkomsten geven voldoende aanleiding om in 2024 onverminderd door te gaan met de bewustwordingscampagnes.
Uitvoeren van de jaarlijkse pentest	In 2023 is een vernieuwd indiensttredingsprogramma ontwikkeld en uitgevoerd. Binnen dit programma hebben de thema's informatiebeveiliging en privacy een vaste plek gekregen. Er is in 2023 door een gecertificeerde partij een pentest ("check op het kunnen binnendringen van het netwerk van de gemeente Hengelo") uitgevoerd door ethisch hackers. De bevindingen zijn besproken en projectmatig opgepakt. Omdat het dreigingsniveau steeds wijzigt en ons computernetwerk aan wijzigingen onderhevig is, wordt de scope van de pentest daarop aangepast.
Verstevigen samenwerking Twentse gemeenten	Op het onderwerp informatiebeveiliging en privacy wordt intensief met de Twentse gemeenten opgetrokken. De verantwoordelijke medewerkers (CISO's, FG's, PO's) zorgen voor periodieke overleggen (kenniskringen) en ondersteunen elkaar rondom vraagstukken en uit te voeren werkzaamheden.
Risicomanagement	In 2023 is een vooronderzoek gestart om te kijken of nadere samenwerking binnen het informatiebeveiligingsdomein mogelijk is, hier zal in 2024 een vervolg aan worden gegeven. In 2023 heeft de gemeente een risicomanagementsysteem aangeschaft na een aanbesteding. In 2023 is gestart met de inrichting van het systeem. Voor informatiebeveiliging en privacy zal nadere inrichting in 2024 worden voltooid en zal het systeem gefaseerd in gebruik worden genomen.

6.7.7 Inkopen van diensten, leveringen en werken

We zijn continu bezig met de verdere ontwikkeling en professionalisering van onze inkoopfunctie. In 2023 lag de voornaamste focus op reguliere ondersteuning en advisering van de organisatie.

We hebben ons interne controleproces aangepast, waardoor we fouten in een eerder stadium kunnen constateren. Dat heeft ten gevolge dat we vaker hebben geconstateerd dat ons eigen inkoopbeleid niet wordt gevolgd. Door de aanpassingen in het controleproces kunnen we eerder en beter sturen op deze situaties. Zo voorkomen we dat de geconstateerde afwijkingen leiden tot nieuwe onrechtmatigheden. Bovendien werken we continu aan verbetering van de bewustwording om dergelijke afwijkingen te voorkomen.

In 2023 zijn flinke stappen gezet met het professionaliseren van contractmanagement. Het doel is om een betere sturing op contracten, beheersing van risico's en verbetering van onze dienstverlening te verkrijgen. Het zakelijker omgaan met leveranciersrelaties heeft bovendien een groot effect om meer maatschappelijke waarde te leveren. Er is een nieuw contractmanagementsysteem geïmplementeerd, werkprocessen zijn in kaart gebracht en er is een methode geïntroduceerd die contractmanagers ondersteunt bij het uitvoeren van contractmanagement.

Overzicht onrechtmatige inkoopdossiers boekjaar 2023

Herkomst fout (jaar)	Domein	Thema	Onrechtmatig 2023	Status
2014	Fysiek	Parkeermeters onderhoud en software binnenstad	82.311	o.b.v. collegebesluit
2017	Fysiek	Verkeersafzettingen en regelaars	51.106	onderhanden
2021	Bedrijfsvoering	Exploitatie DAS personeel	140.730	onderhanden
2023	Sociaal	Inhuur personeel TOZO	281.769	opgelost
2023	Sociaal	Inhuur personeel WMO	87.598	opgelost
2023	Sociaal	Inhuur personeel TOZO	100.688	opgelost
2023	Sociaal	Geluidsinstallaties Twentebad	46.460	onderhanden
2023	Sociaal	Gemeentepolis	5.985.535	Onderhanden
Totaal			6.776.197	

Voor een nadere toelichting verwijzen we ook naar paragraaf 6.7.9. Rechtmatigheid.

6.7.8 Huisvesting

Bereiken?	Gedaan?
Prettige werkomgeving stadhuis.	<ul style="list-style-type: none">▪ Werkgroep hybridewerken Teamsroom, dakterras geopend, extra koffieautomaten.▪ Contractmanagement verder opgepakt, vormgegeven en opgenomen in het werkproces.▪ Werkplekmeeting is uitgevoerd ter controle of de huisvesting nog passend is binnen de huidige organiastestructuur en werkwijze.
Duurzaamheid	<ul style="list-style-type: none">▪ Wagenpark verdrduurzaamd, op een enkel voertuig na▪ Proces inregelen koffiebekers▪ Warmtepomp geplaatst in samenwerking met vastgoed▪ Duurzaamheid is een vast onderwerp bij nieuwe aanbestedingen
Uniforming dienstverlening	<ul style="list-style-type: none">▪ Facilitaire dienstverlening is nu ook ingericht voor het ROZ, Twentebad▪ Producten dienstencatalogus is gemaakt
Informatievoorziening	<ul style="list-style-type: none">▪ Kwartaal raportages worden opgemaakt▪ Jaarverslag

6.7.9 Rechtmatigheid

Dit jaar is het college verplicht om door middel van de rechtmatigheidsverantwoording, verantwoording aan de raad af te leggen over het rechtmatig handelen van de gemeente. De gemeente moet handelen volgens vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en andere relevante wet- en regelgeving. In de rechtmatigheidsverantwoording geeft het college aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten en de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Voorheen was het de accountant die een oordeel gaf over het rechtmatig handelen van de gemeente maar door deze wetswijziging komt de nadruk meer te liggen op de verantwoording van het college aan de raad.

De organisatie heeft een aantal jaar de tijd gehad om zich op deze wetswijziging voor te bereiden. In 2023 zijn de financiële- en de controleverordening aangepast en omdat de rechtmatigheidsverantwoording zich richt op de naleving van regelgeving moet het normenkader jaarlijks worden geactualiseerd en vastgesteld door de gemeenteraad.

In het verlengde van de controleverordening is een controleprotocol 2023 opgesteld. Hierin zijn een aantal afspraken vastgelegd ter afbakening en ondersteuning van de jaarrekeningcontrole. In het controleprotocol zijn normen opgenomen over toleranties waarmee de accountant de controle uitvoert.

De verantwoordingsgrens geeft aan welk bedrag aan fouten of onzekerheden, gevonden tijdens de jaarrekeningcontrole, maximaal mag voorkomen. Zonder dat dit van invloed is op de strekking van de controleverklaring en de rechtmatigheidsverantwoording van het college. De verantwoordingsgrens is in het controleprotocol vastgesteld op 3% van de totale begrote programmalasten inclusief toevoegingen aan reserves.

Naast de verantwoordingsgrens is in het controleprotocol vastgelegd dat onze rapporteringstolerantie gelijk is aan die van de accountant, namelijk 5% van de materialiteit die geldt voor de jaarrekening 2023. Wat betekent dat we de raad informeren over fouten of onzekerheden die een financiële omvang hebben van € 201.000,-.

Om onrechtmatigheden te beheersen en controleren maken we gebruik van het drie-lijnenmodel. Daarbij worden fouten zoveel mogelijk voorkomen in de eerste lijn, collega's of toetsers kijken mee voordat een besluit wordt genomen. De tweede lijn controleert dossiers achteraf middels een steekproef. Waarbij de 3^e lijn onafhankelijk controleert en toetst of er rechtmatig is gehandeld. Hiermee onderzoekt en verbetert de organisatie continu de rechtmatigheid van ons handelen. Met de bevindingen uit de organisatie stelt het college de verantwoording op. We gebruiken daarbij de drie criteria voor rechtmatigheid.

Het college concludeert dat de opgenomen inkomsten en uitgaven in deze jaarrekening, evenals de veranderingen in de balans, binnen de vastgestelde grens van 3% (€ 12.125.250) rechtmatig zijn gerealiseerd. Met de bevindingen uit de organisatie stelt het college de verantwoording op. Hieronder presenteren we de bevindingen per criterium voor rechtmatigheid. (het voorwaardencriterium, misbruik en oneigenlijk gebruik en begrotingscriterium)

Begrotingscriterium	
Overschrijding lasten programma's	€ 3.521.349,-
Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 0,-
Ongeautoriseerde reservemutaties p.s. veelal zijn dit ook getrouwe beeld fouten, die in de jaarstukken aangepast kunnen worden	€ 0,-
Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	€ 0,-
A. Totaal begrotingsonrechtmatigheden	€ 3.521.349,-
Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid vermelden en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid.	€ 2.109.619,-
Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden (inhoudelijk toegelicht in onderstaande paragraaf bedrijfsvoering)	€ 1.411.730,-
B. Voorwaardencriterium	€ 7.002.551,-
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed (inhoudelijk toegelicht in onderstaande paragraaf bedrijfsvoering)	€ 6.776.197,-
Subsidies	€ 226.354,-
C. M&O criterium	€ 181.756,-
Totaal ORM 2023 (A+B+C)	€ 10.705.656,-

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium gaat over het handelen door de gemeente volgens de regels. Hierbij wordt vooral gekeken of de financiële beheershandelingen binnen de gemeente voldoen aan de voorwaarden zoals die gesteld zijn in de wet- en regelgeving. Denk hierbij aan de voorwaarden in de gemeentelijke verordeningen die in het normenkader zijn opgenomen. Hierbij zijn de onderstaande onrechtmatigheden gevonden.

Onrechtmatigheden bij de Europese aanbestedingen

Boven drempelbedragen moeten opdrachten namens de gemeente Europees worden aanbesteed. In 1 van de 7 dossiers is door het college de keuze gemaakt om bewust af te wijken van de inkoopregels en het bedrag van € 82.311,- op te nemen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Er zijn vier nieuwe onrechtmatige inkoopdossiers bijgekomen in 2023. Drie daarvan hebben betrekking op inhuur van personeel inzake de WMO. Aangezien deze contracten in 2023 zijn beëindigd komen de kosten volgend jaar niet terug. Op 1 inkoopdossier voor diensten voor inhuur personeel verschillen de deskundigen van standpunt of deze concessieovereenkomst rechtmatig is. Wij nemen deze daarom op als onduidelijk. Daarnaast is er een nieuwe onrechtmatigheid geconstateerd met de aanbesteding van de gemeentepolis. Verder zien we dat we nog niet altijd ons eigen inkoopbeleid volgen. Daarmee wijken we af van de gids proportionaliteit. We werken continu aan verbetering van deze processen en hebben hier aandacht voor. Op dit moment loopt er een verbetertraject om de taken en verantwoordelijkheden m.b.t de inkoopprocedures te verduidelijken in de organisatie.

Voor diverse onrechtmatige inkoopdossiers nemen we de volledige contractwaarde op in de rechtmatigheidsverantwoording zodat we transparant zijn over de totale fout. En de verantwoording in het jaar worden opgenomen wanneer deze wordt geconstateerd.

Onrechtmatigheid	Bedrag onrechtmatig	Bedrag onduidelijkheden
Inkoop Totaal	€ 6.776.197,-	
<i>Diensten voor de terbeschikkingstelling van personeel, met inbegrip van tijdelijk personeel.</i>	€ 470.055,-**	€ 140.730*
<i>Diensten Verkeer & Mobiliteit</i>	€ 51.106,-	
<i>Installatiediensten voor parkeermeterapparatuur</i>	€ 82.311,-	
<i>Geluidstechniek</i>	€ 46.461,-	
<i>Gemeentepolis</i>	€ 5.985.535,-	

* Voor deze opdracht worden alleen de fees voor de dienst als onduidelijk beoordeeld, dus niet de kosten van het ingehuurd personeel. Dit is gelijk aan afgelopen jaren.

** Dit betreft 3 opdrachten bij 3 verschillende detachering / consultantsbureaus

Subsidieverstrekingen

In 2023 hebben we een subsidie verstrekt die feitelijk een inkoop betreft. Hiervan hebben we afgeweken van ons subsidie/inkoopbeleid. Deze afweging is bewust gemaakt en vastgelegd in het college besluit. Dit gaat om een bedrag van € 226.354,-. Daarnaast constateren we dat in het proces rondom subsidieverstrekingen verbeteringen nodig zijn om ervoor te zorgen dat we de gestelde termijnen kunnen halen. Eind 2023 is gestart met herstelacties en een verbetertraject. In 2023 heeft een inhaalslag plaatsgevonden op de subsidievaststellingen en is de achterstand ingehaald. Daarnaast is er een subsidiecoördinator aangesteld en zijn de sjablonen en hulpmiddelen verbeterd. Er is er een projectplan geschreven voor het verbetertraject wat in 2024 gaat starten.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Van misbruik en oneigenlijk (M&O) gebruik kan sprake zijn als mensen of organisaties bewust of onbewust gebruik maken van de voorzieningen van de gemeente, terwijl ze er geen recht op hadden. Deze bedragen worden waar mogelijk teruggevorderd, daarbij kan een boetebedrag worden opgelegd.

M&O Participatiewet

Mensen met een uitkering worden periodiek gecontroleerd, ook signalen van misbruik of oneigenlijk gebruik worden onderzocht. Daaruit kan blijken dat iemand onterecht een (deel van de) uitkering heeft ontvangen. Waar mogelijk wordt dat teruggevorderd. In 2023 is er een totaalbedrag van € 171.400 opgelegd voor terugvordering. De onrechtmatige betaling is hiermee hersteld.

M&O WMO/Jeugdwet

Signalen van fraude bij zorgaanbieders of PGB-aanbieders in de WMO en Jeugdwet worden in regionaal verband onderzocht. Daarnaast wordt om fraude te voorkomen in Twente het barrièremodel gebruikt. Hierbij worden aanbieders voordat zij in aanmerking komen voor een contract al op een aantal punten gecontroleerd. In 2023 hebben er onderzoeken plaatsgevonden wat heeft geresulteerd in de terugvorderingen van zorgkosten. Dit bedrag valt ruim onder de rapportagegrens en wordt daarom niet opgenomen in deze verantwoording.

Onrechtmatigheid	Bedrag onrechtmatig	Bedrag onduidelijkheden
M&O participatiewet	€ 171.400	
M&O WMO en Jeugdwet	€ 10.356	

Fraudepreventie Intern

Onze frauderisicoanalyse hebben we in 2023 geactualiseerd. We hebben steeds meer aandacht voor de frauderisico's die plaats kunnen vinden binnen onze processen. Frauderisico's spelen bij procesmanagement ook een belangrijke rol. Het is noodzakelijk om effectieve controles binnen een proces te implementeren om deze risico's te beheren en te minimaliseren. Bovendien zullen bij de verdere ontwikkeling van ons risicomanagementsysteem ook de risico's op fraude worden geïntegreerd.

We onderkennen binnen de gemeente inherent frauderisico bij de onderstaande processen. Op deze onderdelen zijn specifieke beheersmaatregelen getroffen om frauderisico's te voorkomen, maar er zal altijd een risico blijven bestaan.

Proces	Risico's (niet limitatief)
Inkopen / Crediteuren	Het risico op corruptie, samenspanning of omkoping bij het verstrekken van opdrachten. Betalingfraude door bijv. spookfacturen of niet geleverde prestaties.
Subsidieverstrekingen	Belangenverstrengeling bij subsidies. Omkoping/corruptie/samenspanning bij subsidies. Subsidies worden onjuist ingezet door organisaties.
ICT	Gegevens wijzigen in systemen voor eigen gewin. Ontvreemding van goederen (computers/telefoons) of gegevens. Phishing of hack door externen in het systeem voor afpersing.
Verslaggevingsfraude	Doorbreking van beheersing/ingrijpen op interne regels door management/bestuur (managementoverride), aantasting budgetrecht van Raad en daarmee niet voldoen aan het begrotingscriterium.

Binnen de gemeente is er sprake van een diversiteit aan beheersmaatregelen. Sommigen zijn specifiek getroffen om het frauderisico te beperken. En andere zijn algemene beheersmaatregelen die o.a. het frauderisico beperken. We onderkennen 2 soorten 'controls'. Hard controls en soft controls. Een hard control is bijvoorbeeld het 4-ogen principe of autorisaties in een systeem. Soft controls zijn minder tastbaar en kunnen bijvoorbeeld bestaan uit trainingen en casuïstiek besprekingen.

Volgens het beleid Melden Vermoeden Misstanden, is het mogelijk om meldingen te doen van (mogelijk) fraude bij daarvoor aangewezen functionarissen. Bij navraag blijkt dat er in 2023 geen meldingen zijn gedaan.

Begrotingscriterium

De raad heeft budgetrecht en besluit op programmaniveau over de begroting. In 2023 zijn er afwijkingen geconstateerd in de programma's.

Zoals uit de Rechtmatigheidsverantwoording blijkt zijn alle afwijkingen ten opzichte van de begroting onrechtmatig. Het totaal aan begrotingsonrechtmatigheid is hierdoor € 3,5 miljoen. Vervolgens wordt getoetst of deze afwijkingen acceptabel zijn of niet-acceptabel. Deze spelregels zijn vooraf door de raad bepaald en vastgelegd in het controleprotocol 2023 en financiële verordening.

Overschrijdingen van de lasten en overschrijdingen van investeringsbudgetten (kredieten) zijn op basis van de gemeentewet onrechtmatig. Andere begrotingsafwijkingen zoals overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten zijn op zichzelf niet onrechtmatig. Deze kunnen alleen onrechtmatig zijn wanneer deze niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld. Het melden van onderschrijdingen van lasten op programmaniveau of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten is tijdig en daarmee rechtmatig als deze afwijkingen uiterlijk bij de jaarstukken worden gemeld en toegelicht. In de jaarstukken worden deze afwijkingen gerapporteerd en toegelicht per programma.

Spelregels bij beoordelen acceptabel / niet acceptabel.

Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. In het controleprotocol en de financiëleverordening is vastgelegd dat afwijkingen als acceptabel (en daarmee rechtmatig) worden aangemerkt in de volgende situaties:

- Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren;
- Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling;
- De overschrijding van een budget is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

Acceptabele afwijkingen (€ 2.109.619,-)

Deze worden toegelicht bij de desbetreffende beleidsprogramma's.

Niet acceptabele afwijkingen (€ 1.411.730,-)

Deze worden ook toegelicht bij de beleidsprogramma's. Daarnaast wordt in deze paragraaf verantwoording afgelegd indien ze groter zijn dan de rapportagetolerantie. Dit is in lijn met de rapportage over andere onrechtmatigheden.

Taakveld	Afwijking	Toelichting
0.2 Burgerzaken	€ 268.741	Door een toename van het aantal reisdocumenten hebben we meer uitgegeven dan verwacht. Dit is een gemeentelijke taak en hierin hebben we geen keus.
0.8 Overige baten en lasten	€ 476.803	Door het niet verwerken van de CAO verhoging in de overhead tarieven zijn de werkelijke kosten hoger uitgevallen. Daarnaast zijn er vergoedingen uit ontbonden arbeidsovereenkomsten uitbetaald.
2.1 Verkeer en Vervoer	€ 665.827	Als gevolg van een onverwachte afrekening van de energiemaatschappij, waaruit blijkt dat we over de periode van 2018 tot en met 2022 te weinig hebben betaald (energiebelasting), zijn de kosten nu hoger dan verwacht.

Verbeteren van de processen

Niet alle onrechtmatigheden zijn te voorkomen. Bij sommige bevindingen kiezen we in de afweging van risico's en beheersing om het proces niet te veranderen. Om de bovenstaande onrechtmatigheden te voorkomen worden de volgende verbeteracties ingezet:

- Om fouten bij het inkopen te vermijden, wordt de focus gelegd op het bevorderen van kennis bij inkopers en contractbeheerder over de Europese aanbestedingsregels. Daarnaast hebben we aandacht voor het contract en het managen van afspraken. Zo voorkomen we dat een opdracht gedurende de looptijd boven de Europese drempel uitkomt. Door middel van een risicoanalyse streven we ernaar om mogelijke overschrijdingen in de inkoop vroegtijdig te signaleren, zodat we tijdig corrigerende maatregelen kunnen nemen.
- Een aantal onrechtmatige contracten loopt af en/of wordt in 2023 opnieuw volgens de regels van het inkoopbeleid aanbesteed.
- In het kader van de begrotingsonrechtmatigheid hebben we een aantal keer begrotingswijzigingen voorgelegd aan de raad. In 2023 hebben we dit vaker gedaan dan in de jaren daarvoor. Het komende jaar zullen we ons richten op het voorlichten van budgethouders over begrotingsonrechtmatigheid. Door het verstrekken van betere informatie zal het bewustzijn van de impact van begrotingsonrechtmatigheid in het P&C-proces toenemen.
- In 2022 is de visie op control opgesteld. In 2023 hebben we nadere invulling gegeven aan deze Visie. Deze visie heeft tot doel dat we als gemeente beter 'in control' komen, de organisatie beheersbaar te houden en daarmee doen wat we hebben afgesproken. Als gemeente willen we namelijk een betrokken en betrouwbare partner zijn. Zowel voor inwoners als bedrijven. Maar zeker ook voor de raad, het college, verbonden partijen en andere maatschappelijke organisaties. Daarnaast vinden we het belangrijk om flexibel en wendbaar te kunnen werken aan vraagstukken en strategische opgaven waar we ons als gemeente voor gesteld zien. In 2023 hebben we gewerkt aan de Roadmap. Hierin staan stappen beschreven om de visie op control verder vorm te geven. Zo hebben we een start gemaakt met het verstevigen van projectcontrol. En hebben we onze interne sturing en beheersing verbeterd door focus op de jaarplannen

6.8 Subsidies

Wat willen we bereiken

De gemeente Hengelo verleent subsidies om bepaalde doelen te bereiken. De doelen zijn omschreven in de programma's van de Beleidsbegroting en in specifieke beleidsnota's. De subsidieverlening moet voldoen aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene subsidieverordening (ASV) en de subsidie uitvoeringsregelingen. De laatste twee worden door onszelf bepaald. Met een subsidie kunnen de kosten van een activiteit geheel of gedeeltelijk worden betaald.

Hoe gaan we dit doen?

Voor het jaar 2023 is de lokale regelgeving vastgelegd in de volgende documenten: de Algemene subsidieverordening (ASV) en de subsidie uitvoeringsregelingen 2023. Voor alle verleende subsidies in 2023 verwijzen wij u naar het openbare subsidieregister op de website van de gemeente Hengelo.

Per afzonderlijke subsidie worden de voorwaarden waaronder de subsidie wordt verleend, de verplichtingen waaraan de subsidieontvanger moet voldoen en de wijze van betaling vastgelegd in een subsidiebesluit (beschikking). Waar mogelijk worden prestatieafspraken gemaakt.

We kennen jaarlijkse subsidies, die per (boek)jaar of voor een bepaald aantal boekjaren aan een instelling voor een periode van maximaal 4 jaar worden verstrekt, en eenmalige subsidies voor bijvoorbeeld projecten of activiteiten.

In de begroting is rekening gehouden met de jaarlijkse indexering zoals in de Zomerbrief 2022 - 2026 opgenomen. De meeste subsidies worden jaarlijks geïndexeerd. Voor 2023 zijn de subsidies geïndexeerd met 4,1% ten opzichte van 2022. Onderstaand worden de subsidies vermeld waarvoor sprake is van een uitvoeringsregeling en subsidieplafond.

Subsidie uitvoeringsregelingen 2023

Een aantal subsidieplafonds zijn niet bereikt en we zien in onderstaande tabel dat we middelen overhouden op onze subsidie uitvoeringsregelingen. Bij de Zomernota 2024-2028 komen wij hier op terug. In 2023 is de uitvoeringsregeling 'Versterking en vernieuwing lokale culturele programmering in post coronatijd 2023-2024' vastgesteld. Voor de resterende middelen 2023 van deze regeling stellen wij een budgetoverheveling naar 2024 voor. Voor een toelichting verwijzen wij naar paragraaf 5.2.5.

Uitvoerings-/subsidiereregelingen	Begroot 2023	Plafonds 2023	Uitgekeerd 2023
Cultuurhistorisch erfgoed	73.280	73.280	35.054
Monumentenzorg	32.161		26.600
Begraafplaats en gedenkmonumenten	2.603		660
Karakteristieke boerderijen en opstallen	3.123		3.750
Kunst uit de wederopbouw	4.164		-
Voorlichting en communicatie	5.205		-
Tuindorp t Lansink	10.410		4.044
Archeologie	15.614		-
Gevelverbetering binnenstad	84.138	84.138	84.957
(Industrieel) erfgoed Hart van Zuid	30.000	150.000	160
Cultuurlokaal- regelingen voor incidentele projecten	328.590	328.590	179.532
Culturele Initiatieven	20.124		33.948
Podiumbudget	22.101		10.000
Stimuleringsbudget BKV	54.365		54.365
Versterking en vernieuwing lokale culturele programmering	232.000		81.219
Internationaal	7.646	7.646	459
Uitwisseling partnerstad Emsdetten	7.646		459
Jeugd	85.515	118.515	85.414
Vrijwillig jeugdwerk - scouting	85.515		85.414
Kunst en cultuur	8.745.643	8.812.461	8.782.840
Basissubsidie Amateurkunst	142.894	142.894	132.252
Culturele kernvoorzieningen	8.225.909	8.295.802	8.292.389
- Bibliotheek Hengelo	2.639.595		2.639.595
- Oyfo	1.984.501		1.984.501
- Schouwburg Hengelo	2.298.843		2.365.323
- Poppodium Twente	1.302.970		1.302.970
Beeldende kunst	38.842	38.842	38.842
- Ateliers '93	6.889		6.889
- SWWK	12.545		12.545
- HeArtpool	15.164		15.164
- MHHK	4.244		4.244
Presentatie en podium beeldende kunst	94.575	91.500	75.000
Cultureel Erfgoed - musea	22.209	22.209	22.162
- Museum Hengelo	18.002		18.002
- Historisch Archief Beckum	2.947		2.900
- Historie Brandweer Hengelo	1.260		1.260
Overige culturele voorzieningen	17.214	17.214	18.039
- Hengelose Oranjevereniging	13.878		13.878
- Stichting 4 mei	3.336		4.161
Lokale Omroep	204.000	204.000	204.156
Subtotaal	9.354.812	9.574.630	9.168.416

Uitvoerings-/subsidieregelingen	Begroot 2023	Plafonds 2023	Uitgekeerd 2023
Onderwijs	1.818.072	2.036.407	1.707.357
Voorschool Hengelo	1.818.072		1.707.357
Sport en Bewegen	143.000	151.366	144.870
Sportkennismaking	22.200		22.185
Deskundigheidsbevordering	24.634		24.561
Sporten met een beperking	25.001		25.459
Duurzaamheid	-		1.500
FBK Games	71.165		71.165
Welzijn	2.113.762	2.057.171	2.067.284
Wijkwelzijnswerk	2.113.762		2.067.284
Zorg	1.116.778	1.196.765	1.089.011
Maatschappelijke opvang, begeleiding en bemoeizorg	1.116.778	1.172.465	1.087.511
- preventie GGZ problematiek	409.971		376.993
- inloop en begeleiding ma opvang	482.732		487.530
- bemoeizorg	224.075		222.988
Thuis in de buurt	-	24.300	1.500
"Thuis in de buurt"	-		1.500
Maatschappelijke organisaties	120.331	120.331	123.511
Hengeloos Energiefonds Maatschappelijke Organisaties	120.331		123.511
Totaal	14.666.755	15.136.670	14.300.449

6.9 Wet Open Overheid (WOO)

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden, als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Onderdeel van de wet is het opnemen van een Openbaarheidsparagraaf Woo in de Beleidsbegroting en Jaarstukken, waarin we inzicht geven aan de wijze waarop we uitvoering aan de wet geven. Conform de Woo maken we informatie actief en passief openbaar. Gemeente Hengelo implementeert de Woo via een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma heeft een roadmap opgeleverd waarin wordt afgetekend welke activiteiten de komende jaren te ondernemen zijn om o.a. de informatiehuishouding passend door te ontwikkelen. Dit heeft impact op bestuur, onze informatieprofessionals, informatiesystemen en informatievolume.

Wat wilden we bereiken?

In 2023 wilden we de opstart van het uitvoeringsprogramma realiseren. Om hiertoe te komen was het nodig te inventariseren welke activiteiten we tot de (implementatie van de) Woo rekenen, en de volgorde hiervan. Sturing op de realisatie van de onderwerpen moest worden geborgd en de voortgang gemonitord. Landelijke ontwikkelingen moesten worden gevolgd door o.a. de verschuiving van PLOOI naar de ¹Woo-index. Terwijl de verandering stapsgewijs ingevoerd moest worden waren er ook de Woo-verzoeken die afgehandeld moesten worden.

Wat hebben we bereikt?

Algemeen

- Programma governance is ingericht met periodieke Opdrachtgever/Opdrachtnemer-overleggen, en een zogeheten regiegroep onder leiding van de programmamanager met de voorzitters van diverse inhoudelijke werkgroepen;
- Er is een roadmap opgesteld met activiteiten die door het programma worden opgepakt;
- Woo-contactpersoon functie is ingevuld. En tevens is het proces voor de afhandeling van de Woo-verzoeken gerealiseerd.

Actieve openbaarmaking

- We hebben de Woo-index op een aantal informatiecategorieën gevuld, en er staat beschreven hoe een Woo-vezoek via de opgevoerde contactpersoon ingediend kan worden;
- We hebben een communicatieplan opgesteld waarin we de organisatie periodiek informeren over de voortgang van de Wet.

Informatiecategorie	Actief gepubliceerd	¹ In Woo-index
Wet- en regelgeving	Ja	Ja
Organisatiegegevens	Ja	Ja
Raadsstukken	Ja	Ja
Bestuursstukken	Besluitenlijsten	Ja
Woo-verzoeken	Aan indiener	² Nee

¹ https://organisaties.overheid.nl/woo/35296/Gemeente_Hengelo

² Woo-verzoeken publiceren we op dit moment nog niet. We gaan starten met het bepalen, aanschaffen en inrichten van een publicatieplatform. Woo-verzoeken worden in behandeling genomen en aan de indiener beantwoord.

Passieve openbaarmaking

Woo verzoeken worden na beoordeling doorgezegt naar de verantwoordelijke lijnafdeling, en van daaruit behandeld. In 2023 hebben we 47 Woo-verzoeken ontvangen, waarvan:

- 27 Woo-verzoeken beantwoord
- 16 Woo-verzoeken afgewezen (bijv. als gevolg van informatieverzoek, geen beschikbare informatie, documenten al openbaar, doorgezegt naar ander openbaar lichaam, of wegens de antimisbruikregeling)

¹ Doel van PLOOI en de Woo-index is het beschikbaar stellen van informatie via een landelijk platform dat door gemeenten is gepubliceerd daarmee eenvoudig vindbaar is voor de inwoners.

- 1 Woo-verzoeken nog in behandeling

Informatiehuishouding op orde

- We hebben een aanbesteding doorlopen voor het aanschaffen van software waarmee eenvoudig de uitzonderingsgronden worden toegepast en daarmee gegevens worden geanonimiseerd;
- Juridische en beleidsmatige handvatten zijn opgesteld voor het in behandeling nemen van Woo-verzoeken, actieve publicatie en het gegevensbeheer hieromtrent;
- We hebben ons gerealiseerd dat de werkgroep informatiehuishouding een te breed aandachtsgebied is, en hebben besloten een specifieke werkgroep op te richten voor archiveringsvraagstukken.

Vooruitblik 2024

Zonder compleet te zijn, zal het programma vanaf 2024 o.a. de aanschaf en implementatie van anonimiseringssoftware opleveren waarmee we Woo-verzoeken efficiënter en minder foutgevoelig kunnen afhandelen. Ook zal een technische voorziening worden getroffen waarmee we de openbare informatie beschikbaar stellen voor de Woo-index. Daarnaast gaat een spoor lopen waarmee we de organisatie helpen met het begrijpen en toepassen van de Woo, het beschikbaar stellen van formats en handreikingen, en ontwikkelen we een manier waarop we besluitvorming op juridische gronden eenvoudig leesbaar maken. Parallel aan deze activiteiten werkt het programma aan het verstevigen van informatiebeheer, zodat bijvoorbeeld informatie eenvoudiger en sneller gevonden kan worden.

